

کول سوهو

مجله یهگ مه فتانه گشتی یه له لاین
دهزگای رووشنهویری (شهفهق) بلاوته کریهگ

شماره (٥٦) کانوون دویم (٢٧٠٨-٢٧٠٩) کوردی (٢٠١٠) میلادی

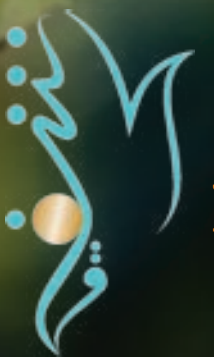
دین ئهرا خودا و نیشتمان ئهرا گشت

کورد هه ره شه نیه ئهرا کهس... داواکار هه ق خوهیه

مادهی ١٤٠ دهستور له ناو نی قهوه ئهیل ئه مریکا و
پابه ند بوین لایه نهیل عیرا قی

RADIO SHAFaq

BAGHDAD 102 FM

www.shafaq.com

هەر چوار وەرژ شه‌که‌تی ئه‌خواری
دیاره ک ئایمه‌یل چهن ده‌ستن، ئه‌وانه‌ی ک کار که‌ن و که‌م قسه‌ن، ئه‌وانه‌ ک پر
قسه‌ن و که‌م کارن، ئه‌وانه‌ی ک هه‌م کاربان پاوه‌جیه و هه‌م قسه‌ و فکهره‌بلیان ها
شوون خوه‌ی! دویا‌جاریش ئه‌و زینگه‌بیلن ک له‌ راسی مردنه، نه‌ قسه‌ ئه‌که‌ن و نه
کار! ئیمه‌ نا‌جاریمن گشت ده‌ریگ بکوئیمین و نا‌جاریمن وه‌ل گشت ئه‌یانه‌ ئه‌لس و
بیش بکه‌یمین و له‌ ناو گشت فکهره‌بلیان خاس شووره‌و بوئیمین تا باوه‌ره‌بلمان ریشک
بکوئین!

له‌ی هه‌مگه‌ی سا‌له‌ له‌ ناو به‌هه‌شت کارێگ ک دووسی دیرم و ته‌نیا وشه‌ و که‌لمات یا
هویر و فکر وه‌ سه‌رمایه‌ی حساو ئه‌کره‌گ ره‌سیمه‌سه‌ ئه‌و جیه ک فره‌ که‌س هیمان
نازانن له‌ زیان خوه‌ی چه‌ خواری، له‌ شوون سا‌لیگ یا فیشتر وه‌ختێگ دویندی هیمان له
باوه‌ت فکر و ئه‌زموون یا ته‌جروبه‌ ها شوون خوه‌ی و چمان زه‌مان ئه‌رای وسیاس و هیچ
له‌ سه‌رمایه‌ی هویر و فام خوه‌ی زیاد نه‌کردگه‌! یه‌ش حال و رووز فره‌ له‌ ئیمه‌س وه‌لی
ئوه‌ی ک جی داخه‌ ئه‌وانه‌ن وه‌ ناو رووشنه‌ویرن، ئه‌وانه‌ن ک خوه‌یان وه‌ نوا ره‌و کاره‌یل
فه‌ره‌نگی زانن و ئوئیشن هه‌ر گوریان یا ئه‌و نوا چوئینگ بایه‌د ئه‌وان رابه‌ری بوون!!
وه‌ داخه‌ وه‌ختێگ کار فه‌ره‌نگی بووده‌ کار ئیداری و رووشنه‌ویر بووده‌ فه‌رمانه‌ر یا
کارمه‌ند چمان ئه‌که‌ر له‌ ناو ده‌زگای ره‌سانن یا رووشنه‌ویری بوود یا هه‌ر شوئینگ
ئه‌رای گوزه‌ران زیان، فیشتر فکری ها وه‌لای ساعت و وه‌خت نه‌ ئه‌وه‌ ک چشتیک
له‌ خه‌لیه‌و خه‌رمان کار و ده‌سته‌ته‌یل رووشنه‌ویری و زوان و ئه‌ده‌ب ملله‌ته‌گه‌ی زیاد
بکا !!

ئیمه‌ ئه‌روو وه‌ی ده‌رده‌ توئیش هاتیمنه‌ ک که‌س باس شووینها‌ته‌یل خراو ئی بیماریه‌ له
بان ئاینده‌مان نا‌کا و گشت چه‌و له‌ لی خه‌فن چمان یه‌ ته‌نیا ری چاره‌ی ئی ده‌رده‌س
ک فیشتر له‌ په‌تای ئه‌نفلۆه‌نزای وه‌راز هه‌ره‌شه‌ ئه‌لمان ئه‌کات! ئه‌که‌ر چه‌ نیه‌ بزانیمن
کام فکر و کام سیناریۆ و کام بر له‌ ئیمه‌ له‌ ناو مه‌ردم با‌لا ده‌سن! رمانن ئاسانه‌ و
ئاسانتر له‌ ئه‌وه‌ش قسه‌ی کردنه‌، وه‌لی بنبات نان و کار کردن له‌ هه‌ر چوار وەرژ یا
فهل سال شه‌که‌تی خواری.

سەرباس نويسەر

46

ورگکردن له‌لای فره‌یگ له‌و
منا‌له‌یله‌ کریه‌یگه‌دی ک عومریان
ها له‌ ناوونی (2 تا 4) سالان...

26

وه‌ نه‌ساس نا‌گاداره‌یل و زانایه‌یل
ره‌سمی و هویره‌دوویی
خوه‌ره‌ه‌ لاتناسه‌یله‌ی چوین...

8

ئیمه‌ وه‌ بیه‌مان له‌ یواسه‌ ناست
سه‌رکه‌فتن هه‌ر حکومه‌ ته‌یگ تا
ئه‌و راده‌ وه‌ سه‌رکه‌فتگ...

سەرباس نويسەر

عه‌لی حسین فه‌یلی

به‌رئوه‌به‌ر نويسان

ماجد سویره‌میری

ده‌سته‌ی نويسه‌ره‌یل

چه‌مال ئه‌رکوازی

ئاراس جواد

سارا عه‌لی

نسرین میرزا

ئارام حه‌سه‌ن

ئاماده‌کردن هونه‌ری

له‌یس عیسا ئیبراهیم

Tel:

07901373702

7403411

8836604

gullsoo@shafaaq.com

نرخ 1000 دینار

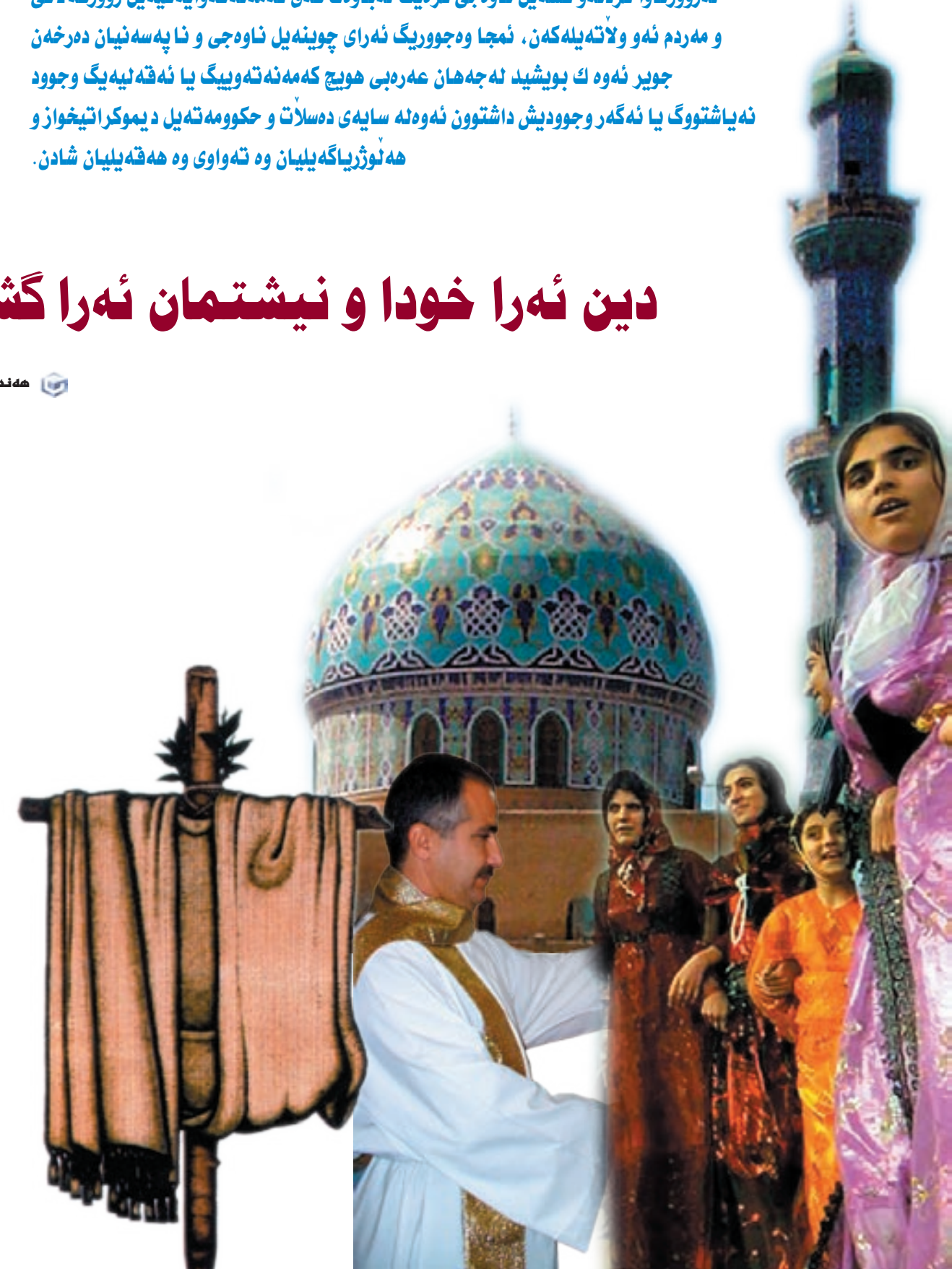
- 6 موسل و فه‌که له‌و رایوه‌ر یه‌ک
- 10 به‌غدا - هه‌ولێر له‌دید مال چهرمگه‌و
- 14 عیراق قورسه له‌بان هاوسایلی
- 18 له‌ی نوو حه‌دبا و پيشمه‌رگه
- 24 هه‌ق ئنتما وه‌ک تاوانیگ سیاسی و کوممه‌لایه‌تی
- 42 هووره یه‌کم یادگار ئایه‌م

خاوهن ئه‌متیاز ده‌زگای رووشنه‌ویری و راگه‌یانندی کوردی فه‌یلی(شه‌هق)

ماوهیگه فرهنگ نه عه ره بهیل ناسیونالیست و دتتهنگ و شوقینی دهوئیگ تر هه نگرته و روی نه رووژناوا کردنه و قسهیل ناو هجی فرهنگ نه باووت هه ق که مه نه ته وایه تیهیل رووژنه لاتی و مهردم نه و لاتتهیله کهن، نمجا وه جووریگ نه رای چوینهیل ناو هجی و ناپه سه نیان دهرخه ن جویر نه وه ک بوشید نه جهان عه ره بی هویج که مه نه ته وویگ یا نه قه لیه یگ و جوود نه یاشتوگ یا نه گهر و جوودیش داشتوون نه وه له سایه ی دسلات و حکومه ته یل دیموکراتیخواز و هه نوژریاگه یلیان وه ته وای و هه قه یلیان شادن.

دین نه را خودا و نیشتمان نه را گشت

هه ندرین شیززاد

نه و رووژیه یله عیراق له رزنین

وهل نه لاجهوی ها له ورا فرهنگ له گه ورا نویسه ره یل و رووشنه ویر عه ره ب وهو شیوه قسه کهن و ئویشن: له گشت جهان عه ره بی چشتیگ له یوا نیه ناوی کیشه ی که مه نه ته وه بووگ، له وه ییش نه وان خو هیان له گشت راسیه یل تاریخی و جوگرافی دزنه وه و مکوربوین خو هیان له بان پاشیلکردن هه ق چه نه ها نه ته وه دین و فره هه نگ جیا له عه ره ب نیشاندن، نمجا وهرجه گشت چشتیگ خو هیان له

نه و رووژیه یله عیراق و پایته خته گه ی وه تایبته خویناوی کهن په یوه ندی و دلایه نه یل فره یگه وه دیر یگ، ته نیا له چوار شه ممه و په ک شه ممه ی مانگ گوزدیش و رووژ س شه ممه ی هه قته ی گوزدیش دهر نیه که فن، وهل ئی ته قینه وه یل دو یاخره هه رچه نی شماره ی قوربانیه یلیشی کهم بوون هه ر عیراق له رزنین و خه نه ی وهرده م دله راوکی گه ورا یگ. هووکاره یل ئی رویداگه یلیشه ناکراس، په ییش مه معنای نه وه نیه لایه نه یل سیاسی ناو خو هبی تاوانبار بکریه ن و تاوانبار یل سه ره کی دهره ق و دمه ک عیراق جویر (قاعیده و به عس) له باز نه گه بکریه نه دیش ت، وهل پر سیار له ورا په قه ی عیراقیه یل ناو پرووه ی سیاسی گریگ که هه ر و دختیگ ره سینه ته نگ و نارحه ته ی په کسه ر که فنه قسه کردن له بان نه من عیراق. و دختیگ جیا وازی یا نا کووکیگ په یا بووگ له ناو نی لایه نه یل جوو را و جوو، دهن گه یل نزم له و دخته به رزه و بوون که هه ره شه ی تی کچکن بارووه زع نه منی و ناینده ی عیراق بکه ن جویر نه وه ک ریگه یگ تر (دنگ به رزی) نه وگ له وه زیاتر. له وه رانوهر نه وه ییش کو یه نه به عسه ییل ره گه ز په رس و قاعیده و نه و عیراقیه یله ک لایه نه گری له لیان کهن له و دخت نارامی و گونجیان و بته وی هیزه یل ناو خو هبی هه ره شه ی خو هیان کهن و له هه مان و دخت وه شیوه یگ ئاشکرا قه وله یل خو هیان له ناو خوین قوربانیه یل و هه ناسه ی پر له ناو میدی و به دبه ختی عیراقیه یل دویننه وه. بیگومان نه انجام ئی مه سه له یلیشه وه گشتی نه وه سه ک به غدا خه لتان خوین کریه یگ و زه رده من په کمیش مه ردم بی تاوانه، نمجا له نمر وو وه دو یا وه شیوه و کردن و له یه که و داین یگ تر نه رایان کریه یگ و دی مه ردم له و قه وله یل بی بنه ما ره سینه سه وه و دی باوهر و دگشت چشتیگ نه یکه ن، وهل نه وه ییشا و دخت نه وه ها تگه نوو رستنیگ تر داشتویم نه را گشت نه و رووژیه یل سه ی پر له کاره ساته یل عیراقه و نه گه ر هات و هیزه یل تونره و ناو پرووه ی سیاسی و نه وانه که چه ز له کوشتن و برین و خوینرشانن ها و لاتته یل عیراقی کهن دویره و نه خریه ن له هه ر ناینده یگ، نه وه بیگومان هه ره شه و دلره قی بووگه توخم سه ره کی. له هه مان و دخت بایه سه نه وه ییش له هویرمان نه چووگ که نه را بنر کردن و کوو تاییه اووردن وه ی هه مگه خوینرشان و تون و تیژی و مالویرانی و کوشت و کوشتاره وه بی لاوردن و نه هیشتن مه سه له ی تایه قی کاره گه بیگومان سه ختره و که یگ و له راده ی چاره سه ر دهر چووگ و هه میشه کیشه و گرفت و نا کووکی ناو نی لایه نه یل عیراقی تا تیه یگ هه ر مین یگ و چاره سه ری زحه مه ته، نمجا له وهر نه وه بایه سه ئی مه سه له یه کلا و بکریه یگ و جوکه مرانی تایفه گه ری ئامانچ یگ خه یالیه و به شیگه له و رومانسیه ت سیاسی چارانه ک خریا پال چه په یل.

چه ن راسی یگ گیل کهن و له وان هیش: له جهان عه ره ب زیاتر له ۱۷ نه ته وه و دین و مله ت ژیه ن وه ک (ئاشووری، نه رمه ن، نه مازیغ، ئسماعیلی، قیبتی، کورد، تورکمان، درووژ، زهیدی، سه حراوی، ته وار یق، عوبه یدی، عه له وی، کلدان، مارو ئی، ئیزیدی، په هوو دی)، زوور میانی ش نه ک هه ر وه ته نیا وه هه قه یلیان شاد نه وینه، به لکوو قهیریگ له لیان تا نیسه قه یه عه س نه رایان وه زوان ره سن خو هیان قسه بکه ن. نمجا له ایرا پر سیاریگ هه س که نه ویش نه وه سه، نیا نه را چه ولاته یل عه ره ب هه ق که مه نه ته وه یل ره ته و کهن؟ نه یه پر سیاریگه و تویه نیم چه نه ها جوو نه رای بکه یمنه دی، وهل له یوا خاستره رووشنه ویر و نویسه ر گه ورا یگ عه ره ب وه ک شاکر نابلسی نه و مه سه له یه کلا و بکه یگ، نابلسی وه پی له یوا سه که هووکاره یل فره یگ هه س له یوا کهن که ولاته یل عه ره ب خو هیان گیل بکه ن له بان مه سه له ی که مه نه ته وه یل جویر نه یانه.

- ۱- ولاته یل عه ره بی متمانه وه خو هیان و، وه شه رعیه ت سه روه خو هبی خو هیان نه یرن.
- ۲- نه وان هه ول رازی کردن زوور مینه ی سونی مه زه و دن و له یوا سه له لایان ئی جووره شه رعیه تیگ وه پپان به خشیگ.
- ۳- رازی کردن و نه هه میه تدا یین زیاتر وه دام و ده زگایه یل دینی و کیشانیان نه را ژیر سایه ی دوه لوت وه مه به س در یژه داین وه مه ندنه وه له دسلات، نه و دسلاته یله ک له زوورم حاله ته یل له ریگه ی کووده تا یا ئنقلاب و هیزه وه سه رکه فتنه نه ک له ریگه ی خواست ملله ته یلیانه وه.
- ۴- زوورم رژی مه یل عه ره بی له بان بنه ما ی دکتا توریه ت و خود چه سیان بنیات نریانه، له وهر نه وه هویج و دختیگ ریگه وه فره بی و چشته یل تر نیه ن و هویج دهر قه تیگی ش نه را و جوود هه لوژاردنیگ دادوهرانه نیه ن نه را ده س وه دمه کردن دسلات.
- ۵- کوومه لنگای عه ره بی له بنه رته وه کوومه لنگای عه شایریه و له بان بنه ما ی تایفه گه ری بنیات نریاگه نه ک بنه ما ی نیشتمانی و په کبوین هاو نیشتمانیه یل، دین نه را خودا و نیشتمانی ش نه را گشت ته نیا دروشم یا شعاریگه و له لایه ن شماره یگ له سیاسه ته داره یل درووژن جهان عه ره به وه پشت وه پی به سیه یگ.
- ۶- ترس له ها تنه وه ی داگیر که ر و له گشت حاله تیگی ش شوقینی یه یل نه و مه ردمه یله وه خیانه تکار له قه له م دن که داوای هه ق که مینه یل کهن.
- ۷- زوورم ولاته یل عه ره بی له وه رخیان چووگ که په کی تی نیشتمانی له ده س بیه ن و ده سکاری دسلاتیان بکریه یگ، هه ر له وهر نه وه ییش له روی قهیریگ چه مک یا مه فوووم و چشته یلیگ وه ک سه روه خو هبی و هه ق چاره نویس و فیدرالی وسیه ن.
- ۸- نه وین نازادی و دیموکراسی له یوا له دسلات داره یل جهان عه ره بی کردگه که مه سه له و کیشه ی که مه نه ته وه یل بخره نه ناو چه ن وه سیله یگ سه رده ک ره وه، یا له ریگه ی گرتنه وه ر ی و شوون نه منی تونیکه وه نه و کیشه یله ژیر خاک بکه ن.

دی نه گه ر نه یه جوو رووشنه ویریگ وه وژدان عه ره ب بووگ، نه ی خاس نه راجه نه گه ر که سیگ غه یره عه ره ب ئی جووره باسیگ بکه یگ ده په ها تاوان و ناو نی تیگ ناو هجی نه رای هه لو سن ؟

خالد سلیمان

موسل و فهكه له ورايوهر يهك

شۆرش شاوز

ئەو دگ دياره يهسه ك يهكم: دەولەتەگە ھە لە سەردال وەزیریا لە جی شەرمەزار كورد ئەى سنوور شكاننە، باسى ھاتەو سەر كورد و قەوڵ دانەيل ئەمريكا ھاوردەو وەر، لە لاى تریشەو قوووت لەشكرى ك بايەد ھە خوەى وە دروو نیشان بباتا ك ھا منیش ھەم!!، ناوچەى فهكه وەل موسلا وە غەلەت گرت و چمانى نەخشەگە خاس نەزانسن و جیيەگە لەليان ئالشت بوید وە یا...!!

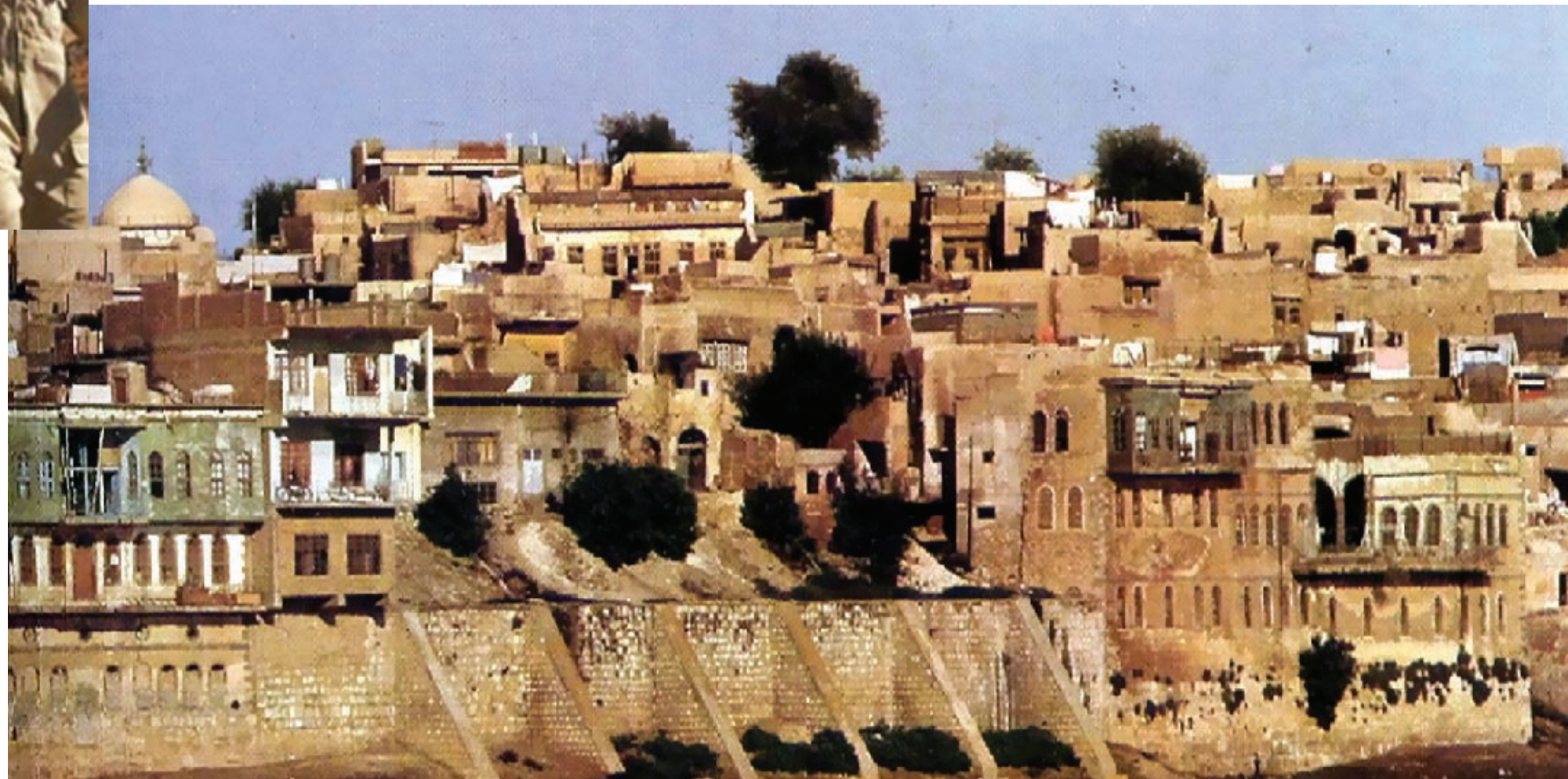
ئینگە ئەى ناکووکیە ك ناوی نايمە(دەنگ سازهیل ناکووك لە سەمفونى فالش) ھە ئەرا خویان مردنە و بیدەنگن، وەلى وەختى باس كورد بووت ساز ژەنەيل نەخوش و ناماتۆر یا ناشى ئەى سەمفونى وەيەكا رشیایە خودیان گورجەو كەن تا دژ كورد ھەر كاری بكەن. ئەى دەولەتە لە وەر یەگ زووری وە ھاوسای نپەرسەى، ئمجا لە خوسە چووودە گز ناو مال خویا و لاين ترەكیش ك دياره لە چە گەردن یە فیشتر گەورایەو كەن.

كەى برايل عەرب و رفیقان ناساز تواین باوهر بكەين ك كورد و پيشمەرگە ھەقیقەتیگە؟ خاس چەو واز بكەن ك ئەزموون وەرگری پيشمەرگە لە ناوچەى موسل چيشتى نیە ك دگان وە پیا نەنەين، ئیوہ ئەگەر راس ئویشين و دلسووز عیراقين، یە گورز و یە مەيدان. ئەرا ھويچ باسیگدان لە سەر فهكه نەوى؟ ئەویش لەى جوورە وەختى ھەتا ئەگەر مەبەس پڕۆپاگاندەى ئەلوزاننیش داشتوين؟! لە جی ملەجەرى و قەوى قەوى وەتن لە سەر كورد، ئەرا دلسووزى و وەتن خوەدان لە وەرايوەر ھەرشەى وەى گەورایيە نیشان نەياین؟ لە باوهرم موسل وەل فهكەيا یا ناویان ئالشت بويە یا جوگرافيايان گوپریاس یا پيشمەرگە وەل قوووت لەشكرى ئیران وە غەلەتەو گرتینەو خاس چەودان نوینی؟ یەگ دياره یەسە ھاوسایل ھەرچی كەن بیلا بكەن و لەیوا تابلوی نیشان دريەيد ك چمانی ھاوسایل بران و ھەرچی بكەن لە یەى مال كەن و بەش خوەیان دیرن یا باوانییانە، وەلى كورد لەى مالە بەش نەيرید و گوردەى ئەى مالەسە.

ئەراى چوین مەل (حقە) قوتەو بوون. چەن رووز وەر لە ئینگە خەوهرى لەیوا بلاووە بوى ك چمانى دو لیوا ئەى لەشكرە لە باشوور عیراق چينە وەرەو موسل و لە لاى تریشەو قەپ قال لیست حەدبا و نارەزایەتیان لە وەر مەنن پيشمەرگە لەى پاريزگا گووش ولات كەر كرد. لەیوا ئاوتاو دانە بوین پيشمەرگە و لە سەرى قسبە كردن ك ئەى قوووت كوردیە خەتەریگە ئەرا ئەى ناوچە و... ھتد

**دەولەتەگە ھە لە سەردال وەزیریا
لە جی شەرمەزار كوردن ئەى سنوور
شكاننە، باسى ھاتەو سەر كورد
و قەوڵ دانەيل ئەمريكا ھاوردەو
وەر، لە لاى تریشەو قوووت
لەشكرى ك بايەد ھە خوەى وە
دروو نیشان بباتا ك ھا منیش
ھەم!!، ناوچەى فهكه وەل موسلا
وہ غەلەت گرت**

قسبەيل سەردال وەزیران وە ھەتا وەزیر دەرەكى لەى باووتەو ژنەفتيم. ئمجا لە عیراق لەشكرى دامەزریاس و وەزارتى وە ناو وەرگری یا دیفاعیش ھەس، ئەى قوووتە ك ئەرا وەرگرتن لە ھەر جوورە تەعدایگ وە خاك نیشتمان دروس كریاس لە سر و كوورى خوەى بوى و نە دەنگى دیاروى و نە رەنگى! ئمجا ئەى لەشكر و دەولەت پاسیقە(كەمتەرەخم)، تا ناو كورد تیەيد

ئیمە كارمان وە یە نیە مەبەس ئیران لە ئەى كار چە بویە و تواس چە بكەيد؟ وەلى وەگ رامن گرنگ و موهیمە یەسە ك ئەى جوور سنوور ولاتیگ پەرينەو لە یاسای دەستوورى تەمام دەولەتەيل وە تەعدا ناو لە لی بەن و ئەرا یەیشە پاوگەز دانى لە ورايوهرى كریەيد. ئەو دگ نەيمن تەنيا چيشتیگ وە ناو پاوگەزدان و قسبە و پڕۆتستوى (ئحتجاج) ئەى كارە لە لاين دەولەت عیراقەو بوى

**لەى وەختە ك عیراق وەرەو ئەلوزانن چوو، دەنگ سازهیل ناکووکی لە چەن
بانەو تیەد. ئەى سەمفونى فالش (ناساز) وە یەكا رشیای سیاسیه ھەم كورد
خریاسە ناوی ئورتووریگ (پیشەكى) وەرچلە ئەى ئەلوزاننە. ئە ھەفتەى ك
گوزەشت ئیران چەكدارییل خوەى ھاورد و بیر نەفتیگ لە مەلەون فهكه داوری و
بەیداخ خوەى دا لە سەرى و دەنگ خسەو كەور!.**

کابینه‌ی مالکی چه پیشکش کرد؟

گول سوو

نیمه وهییمان لهیواسه ناست سه‌رکه‌فتن هه‌ر حکوومه‌تیگ تا نه‌وراده وه سه‌رکه‌فتگ زانریه‌تیگ ک تا چه‌تیگ تویه‌نستگه ئامانج به‌رزه‌وه‌ندی گشتی کوومه‌لگا له‌ناو و له‌ده‌یشت ولات باریکه‌دی، ئمجا با بزانییم حکوومه‌ت مالکی چه کردگه ئه‌را کوردستان و عیراق؟ جاریگ له‌سه‌ره‌تاوه برسیم ئایا مالکی له‌وه‌خت ده‌سلایه‌وه له کابینه‌گی نه‌خشه و ستراتیجه‌گی چه بویه ئه‌را مه‌سه‌له‌یل جووراو‌جوور سیاسی، ئه‌منی، ئابووری، گه‌ناته‌کاری؟ نه‌خشه‌ی ئه‌را ره‌سین وه و ئامانجه‌یله و مامله‌ی وه‌ل رویداگ

و، بارووه‌زع رویداگه‌یل جوین بویه؟ ئیسه‌یش ک ها له کووتایی دویاسه‌عانه‌یل کابینه‌گی له‌ی ماوه تویه‌تیگ چه بکه‌تیگ و چه له‌و ره‌فتار وه‌رجه خوه‌یه گوئی‌یا و چ چشتیگ جی وه‌جی کرد وه تابه‌تی مه‌سه‌له‌یل گرنگ یا موهم کوردستان و جی وه‌جیکردن ماده‌یل ده‌ستووری؟ بیگومان له‌و وه‌خنه‌وه ک مالکی بو‌ست سه‌رۆک وه‌زیره‌یل وه‌رگرت له‌سه‌ره‌تاوه روی وه روی چه‌ن گرفتیک بویه‌وه ک وه سه‌به‌ب خودکیشانه‌وه‌ی چه‌ن وه‌زیریگ له به‌ره‌ی یا چه‌به‌یه ته‌وافق و حزب فه‌زله له حکوومه‌ته‌گی و جیا‌بوینه‌وه‌ی به‌شیک له‌مه‌ردمان حزب ده‌عوه ک دویا‌خر وه پشتگیری لیست ها‌و‌په‌یمانی کوردستان تویه‌نریا له‌و ته‌نگه‌وه‌ریه قورتاری بو‌وگ.

1- حکوومه‌ت مالکی له‌روی سیاسیه‌وه .. مالکی چ ده‌وریگ داشته‌گه له سه‌رخستن پرووسه‌ی دیموکراسی له عیراق؟ تا چه‌تیگ با‌وه‌ر وه سستم فیدرالی و ده‌سلات هه‌رنیهم‌یل داشته‌گه و کار ئه‌رای کردگه؟ چ ده‌وریگ داشته‌گه له (دووسه‌بوین نیشتمانی) ناو‌نی لایه‌نه‌یل و تا چه‌تیگ تویه‌نستگه خوه‌ی له کاریگه‌ری تایی دویره‌وه بختیگ؟ تا چه‌تیگ جی وه‌جی ماده‌یل ده‌ستووری کردگه؟ په‌یوه‌ندی‌ه‌یل دبلۆماسی وه‌ل ولاته‌یلا له چ ناستیک بویه و تا چه‌تیگ تویه‌نستگه ئه‌و په‌یوه‌ندی‌ه‌یله بختیگه خزمه‌ت مه‌سه‌له‌یل گرنگ یا موهم عیراق؟

2- حکوومه‌ت مالکی له روی ئه‌منیه‌وه .. له‌جه‌نگ دژه تیرۆر، مالکی وه‌بی پشتبه‌سانن وه‌هیزه‌یل ئه‌مریکا تویه‌نستگه چ چشتیگ ئه‌را ئارامی و سه‌قامگیری مه‌ردم عیراق ده‌سه‌وه‌ر بکا؟ تا چه‌تیگ تویه‌نستگه له روی ده‌س ده‌ره‌گی بووسیه‌تیگ و مقه‌یه‌تی له سه‌روه‌ری عیراق بکه‌ی شوونه‌وار به‌عسیه‌یل له‌ناو ده‌زکایه‌یل

ئه‌منی پاکه‌و بکه‌ی؟

3- حکوومه‌ت مالکی له‌روی ئابووریه‌وه .. وه‌گوره‌ی ئه‌وه ک تا ئیسه بودجه‌ی عیراق زیاتر له 90% له دامات نه‌فته، له‌ی با‌وه‌ته‌وه مالکی چ پروۆزه و ستراتیجه‌تیگ ئه‌را گه‌شه‌وه‌پیدا‌ین ئابووری ولات داناگه و کار له‌بانی کردگه و چه کردگه ئه‌را ولایتیک بیکار و پر له گه‌ناته‌کاری و چ گامیک ناکه ئه‌را بنبرکردن گه‌ناته‌کاری و چه‌تیگ له نسبه‌ی گه‌ناته‌کاری که‌مه‌و کردگه؟ بیگومان ئه‌وه ک له بارووه‌زع عیراق تا ئیسه دویتریه‌تیگ، له‌روی سیاسیه‌وه عیراق ئه‌را راده‌ی پیشخستن پرووسه‌ی دیموکراسی هیمان نیه‌وگ بویشیم ها له‌سه‌ره‌تای ریکه، چوینکه هویر ناسیۆنالیست عه‌ره‌بی شو‌قینی تا ئیسه کارا یا فه‌عاله و خه‌ریک جه‌نگیک ده‌سه‌و په‌قه‌سه وه‌ل دیموکراسییاو دژ سستم فیدرالیسه، ک ئه‌و سیاسه‌ته‌یله گشتی چه‌واشه‌ی ده‌ستووره، ئمجا ئایا هه‌لو‌یست مالکی له‌وره‌انوه‌ر ئه‌و سیاسه‌ته‌یله چه بویه وه‌کرده‌وه نه‌ک وه قسه؟ وه‌ل ئه‌وه‌یسا

ئه‌را دووسی نیشتمانییش بیجگه کورد بیکه‌ته‌یل تر له‌زیر کاریگه‌ری ولاته‌یل ده‌ره‌گی تا ئیسه متمانه وه په‌گرتی نه‌یرن و با‌وه‌ریش وه برابه‌تی و ژبان ها‌وبه‌ش نه‌یرن و له‌ناو‌نی خوه‌یان و له وه‌رانوه‌ر کورد هه‌میشه وه ده‌سیگ ته‌وقه‌گه‌ن و ئه‌و ده‌سه‌گه‌یانییش له پشتبه‌وه خه‌نجه‌ر ژه‌ه‌راوی بویه. ئی راسیسه ک له 2007 له‌جه‌نگیک تایی خود وه‌خود شیعه و سونی رویدا ک دویا‌خر ئه‌مریکا وه پلانیگ یا خوته‌یک ئه‌منی تویه‌نست کوئترۆل جه‌نگه‌گه بکا، ئه‌گه‌ریش ئه‌مریکا و ئه‌قل کورد نه‌ویاتاگ ئه‌وه ئه‌وان تواسیان کوردیش بکیشنه ناو جه‌نگیک نا‌خوه‌یه‌وه. وه هه‌ر حال پرووسه‌ی ته‌عریبیش تا ئیسه له قه‌یریگ له شاره‌یل هه‌ر وه‌رده‌وامه و هو‌یج گامیکیش نه‌نریاگه له‌ی با‌وه‌ته‌وه و له با‌وه‌ت مه‌سه‌له‌یل چاره‌سه‌رنه‌کریاگ ناو‌نی به‌غدا و هه‌ولیر، ئمجا ئه‌وه ک له با‌وه‌ت کزی و شکه‌سته‌یل حکوومه‌ت مالکی باسکریا گشت ئه‌وانه‌ مشتیک بوین له خه‌رواریگ.

به عدا - ههولیر له دید مال چه رمگه و

دلشاد مستهفا

برگه یا ههقهه رهیل بهرنامه و پرووژی سیاسی و خوهی بایگه مهیدانهوه. ئمجا ئامادهیی واشنتۆن له ناوینی به عدا و ههولیر له سێ قوناغ گرنگ یاموهم وه ئاشکرا و راسهوخۆ دهرکهفت، وه تایبهت قوناغ وهرجه نویسنان دهرستور ههمیشهیی و خوهشکردن زهمینهی ریکههفتن واشنتۆن و به عدا و قوناغ ئهجامداین قانوون ههلوژاردن عیراق و خود ئامادهکردن ئهرا ههلوژاردن 2010 و چگنهناو قوناغیگ تازوهه. ئمجا له گشت ئهوه ههمگه قوناغهیهله و لهگشت وهرختهیل تر به عدا له لایهن ناسیۆنالیزم عهرهبیهوه وهو شیوه سهرمهس کریاگه ک ئهگهر سهربرگیگ لهو سهنتهره دی ههولیر قسه نهیاشتووگ، ئهویش لهوهر ئهوهک ههر وهرختیگ ئهرا قوناغیگ تازهر تر تهنا به عدا وهک لایهنیگ له وهرانوهر واشنتۆن بووگ، وهل ئهیه کار ترسناکیگه و، وهل بارووهرز تازهی عیراقا نههگونجیهیگ . بیگومان ئهمریکا چارهسهر کیشهیل ناوینی ههولیر و به عدا وه گرنگ یاموهم زانیگ و ئهرا یهیش سهرشماری مهردم وه موهم زانیگ و لهو رویهوه ئامادهیی خوهی نیشانداگه ئهرا هاوکاری، معنای ئهوهسه نهیوگ له عیراق وه سهبهب زووهرمینهی عهرهبیهوه ههقهیل خهک کوردستان پشتگوش بخریهن و ئهمریکایش ئاگاداره لهو گرفته و بهیاننامهی مال چهرمگ بهلگهی موهمیگه ک ئهوه کیشه ههوهجه وه چارهسهر دیریگ.

وه هویچ شیوهیگ واقع ههریم کوردستان له قانوون وهرختی وهریهوهردن دهولت و دهرستور ههمیشهیی عیراق شوونی گوم بکریاتاگ، ک ههرچهنی له شوون رمانن رژییم سهدام مهركهزیهیل سیاسی به عدا هاوردن و بردن فریگ وه واقع تازهی عیراق کردن ئهرا ئهوهک ههوارهی سهنگ ههریم کوردستان نهخریهیگه ناو دهرستور و ههولیر وهک مهركهزیگ سیاسی تهماشا نهکریهیگ . وهل داناین یهکم کوچگ بنهرت قوناغ تازهی عیراقا، کورد بهشدار کارا یا فهعالیگ بویه و ئهمریکایش ههر له سهرتاوه له گشت وهرختیگ ئامادهیی تهواویگ دیریگ و سهنگ خوهی وهکار هاوردگه له زووهرم کیشهو گرفتهیل ئی ولاته ئهرا یهکلاکردنهوهی مهسهلهگه، ئمجا ههر له شوون سال 2003 ئشارهی ناکووکیهیل به عدا و ههولیر وه ئاشکرا دهرکهفتن، تا لهیوا لهلی هات وهل وهسهرچگن وهرختا ئهوه ناکووکیهیهله گهواراوه بوی وهسهبهب دهرستور دین دهرهکیهوه و زیاتر کارهگه سهختره بوی، لهوهر ئهوهیشت ک ئهمریکا گام وه گام سیاسهت خوهی پیاده بکهیگ و بهرنامهیل خوهی جی وه جی بکهیگ ههوهجه وه ئهوه کرد جموجویل بهیگه پرووسهی سیاسی و جی وهجیکردن گشت

له شوون دهرکردن لهشکر عیراق له کوهیت له لایهن ئهمریکا و هیزهیل هاوپهیمانی، ئوپهراسیۆن دهرکردن هیزهیل سهدام وه ههسفرکردن شوونهیل گرنگ یاموهم و ستراتیجی له 17 / 1 / 1991 دهرسکردهیی، دویای ئهوهیشت هیز هاوپهیمانهیل جویلیاوهو گورز کوشندهیگ دریا له مهکینهی جهنگ رژییم بهعس، ئمجا دویاخریش راپههرین کوردستان و باشوور عیراق له شوونی هات و، بارووهرز تازهیگ له کوردستان پهیا بوی و له شوون ههلوژاردن 19 / 5 / 1992 ههولیر بویه سهنتهریگ سیاسی و ئیداری کوردستان. لهیرا دید ئهمریکا ئهرا به عدا و ههولیر بویه دو دید حیواوز، به عدا ریگر و ههولیریش یارمهتیدر کارهیل ئنسانیهگهی بوی ئهرا یارمهتیداین مللهتهیل عیراق. له 1991 - 2003 به عدا مایهی سهرزان و گرفت و ریگر بوی لهوهردهم سیاسهت ئهمریکا و ههولیریش مهركهزیگ حیواوز بوی له به عدا، وه یهیش له ماوهی 12 سال ههریم کوردستان بویه ههریمگ حیواوز له ناوچهیل تر عیراق و بویه ئهمریگ واقع. له شوون رمیان رژییم بهعس، ههریم کوردستان پایهی گرنگ یا موهمیگ بوی ئهرا بنیاتنانهوهی عیراق تازوه ئهمریکا خوهشحال بوی وه دهر ههولیر له بنیاتنانهوهی ئهوه ولاته ، لهوهر ئهوه نهکریا

کورد هه ره شه نیه ئهرا کهس .. داواکار ههق خوهیه

بهختیار شوکر

ئهگهر تهماشای تاریخ ئی ولاته بکهیم لهو رووژوه بویهسه دهولت له سال (1921) هویچ وهرختیگ مللهتهگهی ئارامی وه خوهیانهوه نهینه و هویچ وهرختیگ نهتهوهیل ناو ئی ولاته وهرختیگ نهیانه، وه تایبهت مللهت کورد. گشت وهرختیگ ههول له ناوهردن و کوشانهوهی تاریخی دریاگه، وهل ئهوهیشتا تا ئیسهیشت توان لهوهر خاتر کورسی ناو ئههجوومهن بهش خوهراکهگهیش لهلی بوورن ک ههق رهوی خوهیه، جویر ئهوهک چوین حکومهتهیل یهک له شوون یهک عیراق سیاسهت چهفت هاوردنهکار وهرانوهر مللهت کورد، ئیسهیشت خهریکه ههمان سیاسهت پهپهرو کهن. ئهگهر تهماشای پاشا و سهرۆکهیل ئی ولاته بکهیم، تا ئیسه ئهوهک تیهیگهیان تهخت دهرسلات و حوکم گریگه دهرس وه هویر چهختیگهوه هویرهوه کهی و توای گشت چشتی ئهرا بهرزهوهندی خوهی باریدهکار و دزایهتی دووس و هاوریهیلی بکهی، دی له هویریهوه چوو چوین دهرسلات گرتسهدهس ، بیگومان ئی کارهیلیشه ئهرا ئهوهکهی تا له ناینده بووده دکتاتۆریگ تر لهی ولاته. ئمجا ئهگهر تهماشای گوزهیشت گشت سهرۆکهیل ئی ولاته بکهیم و ههر کهسیگ لهلیان هاویدیهبان حوکم، کورد وه دووس خوهیان زانسته و له ههمان وهرخت وه خاوهن ئی خاکه داینانه و بیجگه نهوهیشت وهشهریک راسهقینهی خوهیان زانستهسهی، وهل له شوون ئهوه ک کورسیهگهی خوهیان قایم کردنه ئاماده بویه دهرس وهل ههر کهسیگا تیکهیل بکهن ئهرا دوشمنایهتیکردن کورد و ئامادهبویه ههر ریگهیگ بگرنهوه ک ههرچهنی وه زهره ئی ولاتیشه تهواو بوی ئهرا نهخسه داناین له دژ کورد، وهل ئهوهیشتا ئامادهبویه دوشمنهگهیان بکهنه دووس خوهیان ئهرا داناین ههر چشتیگ دژ وه مللهت کورد بوو، ئهوانه ک ئهروو دوشمنایهتی مللهت کورد کهن بایهسه بزنان تام دوشمنایهتیکردن چهنیگ ناخوهشه و بایهسه بزنان کوشانهوهی ناو ههر کهسی لهی کوومهلگا وهنکه قهلهمی چهنی زوله. لهجیای ئهوه ک ههول ئهوهبیهن گشت نهتهوهیل وهیهکه وههزیهن

لهی ولاتهوهبی حیواوزی، وهلی وهچهواشهوه رهفتار کهن و ئهرا پلانداناین دژ کورد یهک ههلوپهستن و گشت کیشهیگیان خهنه کنار، وهل ئهوه ک دوینیمنهی دهرسلات دکتاتۆریهت وهرهوه کووتا چوود، ئهروو سهرکردایهتی کورد له شوون ئهوه ههمگه ناخوهشی و دهردهسهریهک هاتیسهسه بانیان و له شوون ئهوه ههمگه شههید و نهنفال و مالویرانیهوه جددی رهفتاروهل ئهوه ههمگه رویدایهیهله کهن، وه تایبهت ئهوه ک پهیوهندی وهههق و ئاسایش نهتهوهوه مللهت کوردهوه دیری، وهل ئهوهیشتا سهرکردایهتی کورد ههمیشه تواسنه دهرس ناشتی و برایی دریزهوه بکهن وهل گشت لایهنیگا و چهز کهن خهک ئی ولاتهوهبی فهرق و حیواوزی بزیهن و هویچ وهرختیگیش نهوینهسه هه ره شه ئهرا ئی خاکه.

جویر نهو هك ناشكرا و ناساييه، ئادهمیزاد ئیماندار هه همیشه مهیل نهو ده دیریگ نزیك بووگ له دین و باوهریه وه، وهل نهو ویشا ههول نهو ده دیریگ هوپج گامیگ له ژبانی نه نه یگ نه گهر نه زانیگ په روهر دگار وهی رازیه یا نهو، یهیش ههق ههه که سیگهك په یوه سه وه دین و مهزه وه گه ی و هوپج گهرد و خوهلیگ نیه گریگه خوهی لهو کارهك نه چامی دهیگ . نمجا لهوهر نهو هك نیسه نیمه هایمه نه نزیك نهو هه لوژاردنه یل گرتگ یا موهمهك هه لوژانن نه ندامه یل په ره له مان عیراق تازمهس و گشت قهوارهیگ سیاسی ههول نهو ده دیریگ جوانترین و خاسترین چشتیگ له هه گبه ی خوهی نیشان بهیگ تا دهنگ دهنگه دره یل باریگه دهس، بیگومان یهیش ههق خوهیه، وهل فره وه داخه وه له هه مان وهخت دوینیم ك قهیریگ له قهواره یل سیاسی ههول نهو ده دن له ریگه ی خوه شه ویسی مهردمه وه نه را دین و مهزه وه گه یان دهنگه یلیان بار نه دهس و لهو ریگه وه بگه رده نه نوایان یا ئستغالیان بگهن و خوه یان له خوه یانه وه هه توای شه رعیش دن و دی نه زانن هاوولاتی عیراقی رووشنهویری له هه لوژانن دیریگ و تویه نیگ قانجاز و زهره د خوهی له یهك جیا وه بکه یگ. نمجا له یرا پرسیار گرتگ یا موهمیگ که فیکه هویرمان، ك نهویش نه وه سه نایا هاوولاتی تویه نیگ دهنگ خوهی به یگه نهو لیستهك له لای خوهیه وه، وه گونجیاگ زانیگه ی ك هه رچه نی نهو لیستیه دروشم یا شعار دینی بهرزه نه کردگه وه بی هوپج کیشه یگ شه رعی؟ نمجا نه گهر که میگ هویر بخه یمه نه لای پرسیار ده که له جوا وه گه ی (بهل) که یمه نه دی و تویه نیگ، چوینکه هاوولاتی ههق خوهیه نه گهر دهنگ به یگه نه ته وه یا

دین و هه لوژاردن .. هاوولاتی تویه نیگ دهنگ خوهی به یگه نهو لیستهك وه گونجیاگ زانیگه ی؟

نابزه ناسر

ده سلات زوورمینه و که مینه له حکوومهت

ناکۆ سه مه د

یه کم بنه ما له حکوومهت ده سلات که مینه یا نه قهلیسه ، ئی بنه ما وه بی له یوا سه حکوومهت زوورمینهك وه بنه ما ی گرتگ یا موهم و شه رعیهت بهخش قوناغ شه پۆل یا مهوج دویم دانریا، که مه که مه نه هه میهت خوهی له ده سداگه ، نهو نهك زوورمینه یل، به لکوو که مینه یل ك قیمةت ئه رایان دانریه یگ، وهل نهو ویشا بایه سه ئی واقعه وه را ده ی فره یگ له سه ستمه یل سیاسی بچه سپیه یگ. چتر سو ن جار یگ تر ئه رای چوین نهو بی هوپج مه ریگ لهوهر نوهر بریاره یل ده رخست و داوای نهو کرد ك بایه سه حکوومه ته یل وه بی هوپج مه ریگ لهوهر نوهر بریاره یل زوورمینه خوه یان یه نه ده سه وه . ولایه ته یل یه کگرتگ ئه مر یگ و ئورویا ك نهو وه خته له سه رده تای مهوج دویم بوین، دهس کردوینه پرو سه یگ در یز ك گام وه گام بر دیا گه یان وه رهو کوومه لگا یگ فراوان یه سه سازی و لهو سه رده مه چمك یا مه فهوم کوومه لگا یه یل ئوروی و ئه مر یگی خه ربکه لهو قوناغ ئی کوومه لگا یه یل بو ی، وهلی ئه روو دوینیم کوومه لگا یه یل ئوروی و ئه مر یگی خه ربکه لهو قوناغ یه سه سازی به بوونه کوومه لگا یگ نا مهردمی، له نه نجامی فرهزه حمه ته بو نه ییم حکوومه تیگ له بان بندهت زوورمینه یا ئتلاف دامه ز نیم ، هه ره له وه نهو ویشه سه ئتالیا شهش مانگ وه بی حکوومهت مه ند نه وه . والتر دین بور نهام ئو نیگ : له ولایه ته یل یه کگرتگ ئه مر یگ ئه روو له هوپج مه ریگ له بان من هوپج به ره تیگ نیه ونیم ئه را وه ده سه وار دن زوورمینه ی خاسیگ له ده سلات حکوومهت، به لکوو که مینه یا نه قهلیه ی که میگن له شماره ئه را ده سه وه سه کردن ده سلات، له وه نهو هه ئه و ك راسی و شه رعیه ت بوین سه رکر ده یل مهوج دویم بو ی له وه ده سه وار دن زوورمینه ی خاسیگ له ده سلات حکوومهت، به لکوو زوورمینه ن. حکوومهت ولایه ته یل یه کگرتگ ئه مر یگ له مه رده وه له ریگه ی مه رده وه ئه را مه ردم بو ی و سو قی تیش خوهی وه نو ئه ر چین کار گه ره یل زانستیگ و (نیگ سو ن) بانگه وار نهو هه کردیاگ ك نو ئه ر زوورمینه ی یه ده نگ ئه مر یگاس. ئه روو دوینیم له ولایه یل یه کگرتگ روه شه یه یل محافز کار تازه نه ره ته که نه بان داوا کاری نهو که مایه ته یلهك وه ی داوایه یله ده نگیان بهرزه کرد نهو هك سه پو سه یل و جمو جوبیل ژنه یل و مه کسه یه یل و بانگه وار نهو هه گهن ك وه رگری یا دیفاع له بهرزه وه ندی زوورمینه ی که ورا یگ گهن ك مه یلیان نه وه ره لای چه پره ی و نه یش وه ره لای راسه یه یه، ئی محافز کاره یل تازه ك سه ردا یه ته گه یان له زانکو یا جمعه یل که ورا ی وهك (مارتا) له ولایهت (ئوهایو) یا (سه لینا) له ولایهت (که نساس). نهوان وه بیان له یوا سهك ئه مر یگی نا وراس یکه تا که له مه ردمیگ که ورا ی چرگن و هاوشیه ی کار گه ره یل نه فام و دژه رووشه یویر و فه رمان به ره یل دویره و خریاگ. وهل نهو ویشا ئی گروو په یله فره که متر له وه ك رووشه یویره یل و سیاسی ته داره یل مه رده ی گهن یك فۆرم و هاوده نگن. له نه مر یگی نا وراس ناشی و دووسی گشتی له چهو شو نه یل تر فره ستمه، چوینکه نه گهر رای هاو بهش و یهك قسه یی تا سه ر نه و وه خته، نهویش له وه ر چه ن باوه تیگ مه رزدار، نمجا وه گووره ی نهو ویش ئی ده سه و گروو په یله توان سیاست خوه یان دژ وه که مینه یل له ژیر په رده ی زوورمینه ی نارسه قیسه یگ وه دژیه وه ییاده بکریه یگ، نهو سه دوای نزیکی ۷ سال ته حقیق نهکا وهل (تۆنی بلیر) ، چوینکه وه گووره ی ئه و ئه یان له شه رعیه ت بوین نهو جندگه نهکا و داوای وهل نهو یا بوین کیشی عیراق وه شیوه یگ گووره ی ئه و راپرسی یا ئستفنا ك له سال ۲۰۰۲ له بهریتانیا کریا ۶۲٪ مه ردم و تیژی و گوشت و گوشتار، تالان کردن سه روهت و سامان هاوولاتیه یل له ی که فیکه وه، نمجا مه به سه مان ئه وه سه بر یار جندگ له لایه ن بهریتانیا وه بر یاریگ مه ردمه گه نهوی ، به لکوو بر یار که مینه ی بارت کار گه ره یل بو ی.

عیراق قورسه له بان هاوسایی

گول سوو

ئهی پرسیاره دیریم ک عیراقیه یلیگ دیرن له بان نه زیزه ییلیان ک

له ته قینه وهیل خوهی کوش گیانیان له دهس دانه خوین گیره کهن و له لیان

مانئاوایی کهن چوین توینه نن وه که سه یلتر و نه ته وهیل تر زهرد بره سنن!؟

شماره ی ئه وه که سیله ک سهردان به یاننامه ی ده ولت عیراق ئسلامی ک ئعلان کردوید ته قینه وهیل رووژ یه ک شه ممه له به غدا جیوه جی کردگه کردنه ئاشکرا که یگ ک وشهیل و باوتهیل پویج و بی معنای ئهی به یاننامه یله جاری عه ره بهیل فره یگ وهره وه خوهی کیشیگ و چه کداریان که یگ. له به یاننامه یله ئهی دو یاخره که متر ئشاره تیگ کریاسه ئیدانه

وه فاداری وه قوربانی داینهیل یا ته قالا ئهرا هه لوژاردنهیل

عهلی مالکی

کردن داگیر که رهیل و تاوانبار کردنیان به لکه م وه شیوه ی ئاشکرایگ ئشارهت کریاسه کوشتن عیراقیه یل و ئامانج یا هه ده فیل سهره کیان. له شوون قهیران ناوونی عیراق و سووریا وه خاتر ته قینه وهیل مانگ ئاب گوزه یشته سهرله نوو ئهی قرانه دو باره بوی وه ختیگ کاروه ده سیل عیراقی ولاتهیل هاوسا وه مه سئول پشتگیری و هانداین ئهی گروو پهیل تیرۆریسته تاوانبار کردن ک ئه وه جووریگ ئه پاران ئاشکراس وهل نزیکه بوین وهخت هه لوژاردنهیل له عیراق پشتگیریله راگه یاندنی و مهیدانیش له ی گروو پهیل تیرۆریسته زیاتره و بویه. وه گووره ی له یه که وه داینهیل شماره ی سایت یا موقعه یل تیرۆریسته له بان ئه نته رنیت له ۱۲ سایت یا موقع له سال ۱۹۹۸ ئهرا ۵۰۰۰ هزار سایت له سال ۲۰۰۹ به زهرو بویه ک ئهی شماره یله راسی

پشتگیری زیاتریگ له ئهی گروو پهیل تیرۆریسته کریه یگ راسیگ عه ره ب باید ه قه بوولی بکه ن و عیراقیه یل باید ه خاس له ی ئاگادار بوون یه سه ک عیراق هاله ده یشت ئه وه چوارچیوه ی سیاسی و کوومه لایه تی ه ک عه ره ب هاله هویریان و نیگه رانی عیراق له لایه نیگه وه ناو مقاومهت ک له لایه ن کوومه لگایل عه ره بی پشتگیری له ی کریه یگ. ته قینه وهیل ئهی دو یاخره جوور ته قینه وهیل رووژ چوارشه ممه ی خوین دژ یا زد ئه مریکیه یل ئه نجام نیه گریگ به لکه م دژ یا زد عیراقیه یل و مه ده نیه یله و مایه ی ئه لچه ویه ک که سیگ گرنگی نیه ده یگه ئهی باوته ته نانهت ئه وه دزگایل راگه یاندن و سایت هیل ئه نته رنیتیه ک تیرۆریسته نین گرنگی وه ی باوته نه یان. راسیه یل تازه یگ له مهیدان عیراقی ئه مروو وجود دیریگ ک باید ه ئاشکرا بکریه ن و گشت جه هان له ی ئاگاداره بوون.

تایبهت خوهیان ئه نجام بگریگ وه خزمهت کردن وه هاوولاتیهیل ئامراز یگ نیه ئهرا وه دهس هاوردن دنگه یل جیوه جی کردن حوکم له سیداره داین (عه دام کردن) عهلی کیمیاوی و پیرووژ نیشانداین شه هیده یل زندانیهیل و مه زلوومه یل له عیراق باید ه له چوارچیوه ی حزبی و سهرکه فتنه یل هه لوژاردنی ده رچوود، وهی خاتره ک مللهت کالایگ نیه ک بفروشیه یگ یا بسینه ی و پیه لیگ نیه ئهرا ره سین وه ده سه ک فتنه یل حزبی. و خه ته رناک تر له و چشته یه سه ک دارایه یل گشتی و به رزوهندیه یل حکومهت و دزگایی له به رزوهندی حزب له هه لوژاردنه یل ناینده وه کار بووریه یگ و باید ه ده سه ی ده سپاکی مه رج یا شه رته یل و قانوونه یلیگ ئهرا هه رکه سیگ له حکومهت به شداری دیریگ دیاری بکه یگ تا له دارایه یلیگ له هه له ته یل هه لوژاردنیان وه کاری به ن چاودیری بکه یگ و نه یلیگ ک دارایه یل وزارت یا دزگای حکومه تیگ له هه له ته یل هه لوژاردنی وه کار بووریه یگ وهه میش له هه ر که سیگ ئهی کاره ئه نجام ده یگ بازخواست بکه ن.

له هیزه یل سیاسی چالاک ته قالا کردیان ئهرا جیوه جی کردن حوکم له سیداره داین (عه دام کردن) له بان بریگ له تاوانباریهیل و له نوای گشتیانیش عهلی کیمیاوی و هه میش داوا کردن ک خزمهتگوزاریهیل پیشکش مللهت عیراقی بکریه یگ و شان وه شان سه رۆک ئه نچوومه ن وه زیره یل وسن ئهرا جیوه جی کردن حوکم له سیداره داین (عه دام کردن) وه حه ق عهلی کیمیاوی. وهل هاوولاتیه یل نیه دژ یازده جیوه جی کردن حوکم له سیداره داین عهلی کیمیاوی ته نانهت ئه گهر وه یه ک رووژ وه رج له جیوه جی کردن هه لوژاردنه یل ئه نجام بگریگ یا نینه دژ یا زه ر پیشکش کردن خزمهتگوزاریه یل له ی وهخته به لکه م هانه دژیا زه ر وه کار بردن ئهی پاوته یله له لایه ن حکومهت و ئنتلاف ده ولت قانوون ئهرا وه دهس هاوردن دنگ هاوولاتیه یل. ئیمنه هه میش ئومید دیریگ ک دارایه یل و پاداشته یلیگ پیشکش رووله یل ولاتمان بکریه یگ ته نانهت ئه گه ریش له وهخت هه لوژاردنه یل بوود وهلی ئهی کاره نه بایده وه ئامانج وه دهس هاوردن دنگه یل و ره سین وه ئامانجه یل

دوباره نیه که میم ک ته قالا ئهرا هه لوژاردنه یل و په یوهندی کردن وهل هاوولاتیه یل کاریگ قه بوول کریگ له پرووه ی سیاسی و جیوه جی کردن دیموکراتیه و گشت پارتیه یل و هیزه یل سیاسی به رنامه و ریگه یگ دیرن ئهرا په یوهندی کردن وهل هاوولاتیه یل ئه وه یل له ریگه ی دزگا وکه ناله یل دیاری کریگ. ئیمنه نیمه دژ یا زه ر چالاکیه یل سیاستمه داره یل وه ئامانج یا هه ده ف وه دهس هاوردن سهرکه فتنه یل زیاتر له ئاست یا مسته وایل گرده و کردن و وه دهس هاوردن پشتگیری مه ردی وهی کاره حه ق قانوونیا نه ک نیه توینه نیم ره دی بکه میم یا دژ یا زهزی بووسیه میم. وهلی ئهی چشته ئه رمان گرنگی دیریگ ک باوته یل بالاتریگ وجود دیرن ک نه باید له چوارچیوه ی هه لوژاردنی وه کار بووریه ن، وهی خاتره ک وه گشت مللهت و میژوو یا تاریخ ملله تیگ تویش دیکتاتوری و زۆلم و زوور هات په یوهندی دیریگ. وه کار بردن سه ختیه یل مللهت ئهرا ئامانجه یل سیاسی کاریگ بی شه رمانهس ک نیه توینه نیم قه بوولی بکه میم. بریگ

کورد له ناوونى (وهیه که وه ژيان) و هاوپه یمانیه تی له عیراق فیدرال

حسین جاف

کورد له و تاریخه چواربه شه و کریاگه و جویر هر ملله ت و نه ته وه یگ تر، دی له شوون جهنگ جه هانی یه که وه نه را و هدی کردن ریگه چاره یگ ناشتیانه خه ریک هه و ندادین بویه نه را نه وه ک بتویه نیگ روشناییگ بوینیگ له وه ر خاتر نه وه ک به دبه ختی و دهرد خوی ناشکرا بکه یگ و باس له کیشه یلی بکریه یگ، نه ویش له ریگه ی هاتن گه شتکه ره یل وه ک یپه ل یه کم دروسکردن په یوه ندی و نه و داگیرکه ره یله ک کورد نه ده و نه ته یلیان دابه شکریا .

به شدار له ی عیراقه گشت چشتیگ له وه ر به رژه وه ندی خوه یان توان و له گشت چشتیگ رازی نین وه تایبته له وه دستووریسه ک زوورم مه ردم عیراق دهنگ نه رای دان و نه را رزگار بوین عیراق خاستره له وه رده و ام بوین جهنگ و مرافه و خاسترین ریگه چاره یگه نه را ناسووده یی و بنبر کردن گشت کیشه و گرفتگی ک روی وه روی عیراقیه یل بووگه وه، بیگومان هه لو یست ولاته یل عه ربه ی نه و سا دژ نیمه بوی و نیسه ییش له جارن خاستر نین و تا نیسه ییش ولاتیگ عه ربه ی قونسلگی له هه ریم کوردستان نه ییریگ و سه دامیش دژ گشت ده سلاتداره یل عه ربه ی بوی، ک نیسه ییش ته ماشا که ید وه بان نه وه یسه وه له کورد خاستره له لایان، وه هه ر حال نه وان نیه توان هه ق کورد به یین و دی نه وه وختیشه نه مه ند ک کورد و نه ته وه یل تر بکریه نه قوریانی جهنگ به رژه وه ندیه یل دوچه مسه ری ده و له ته یل گه وراهیز.

وه ل وه ل نه وه ییشا بایه سه فره وه هووشیاریه وه مامله وه ل بارووه زعه گه یا بکریه یگ و نه وه گرفته ک تویش نیمه ته ییگ نه را عه ربه ی عیراق دوباره و نیه وگ، چوینکه قه واره دیرن و عیراق و ده و له ته گه دگان وه پیا نریاگه وه له یه و دو یایش کار له بان هاوردنه وه ی کهن نه را ناو کوومه لگای ناوده و له تی.

کورد و حوکمرانیه تی ده و له ته یل په ک له شوون په ک له وه ر په رووشی عیراقیه یل نه را وه رگرتن ده سلات هاو نه رای چوین نه وین له بان هه قدا یین وه زوورمینه و کووده تا یا نقلابه یل په ک له شوون په ک نه نجام کرده وه یل سیاهه تیان بوی و کوردیش تا ده سلاتیگ له لیان ناسیاگ و که فتیاگه گه توگوو ته ماشا که ید له و لاوه مه ردمانیگ تر هاتیانه بان کار و ده سلات گرتیانه ده س و هه ر له وه ر نه وه ییش به نه گه مان دواره بویاگه خوری.

بیگومان دروو نیه نه گه ر بویشیم کورد له وساهه ک وجود دیریگ سه خی ته بیه ته هه تا له سیاهه تییش، چوینکه که ی دوشمنه یلمان یا داگیرکه ره یلمان له حاله ت کزی بوینه نیمه وه لیانا و سیایمه تا که فته سه بان پای خوه یان و نه وه وخته وه لیانا که فته یمه سه گه فتوگوو.

شایه ت نه یه خال کزی نیمه بووگ له وه ه لو یسته یلمانه وه رانوهر وه داگیرکه ره یلمان، وه ی جووره کورد تاریخ دویر و دیریگ بریه له په یوه ندی وه ل کیشه کیش و گرفته یلا و زولم و زوور و ناهه قی دوشمنه یلمان زه رده فره یگ له لیمان دان له دو یاخستن و شکه سخوردن جموویل شوور شکاریه یل نیمه ی کورد تا ره سانه مانه کاره سات نه نفال و کیمیاواران و جینۆساید کردن ملله تیگ په رووش و ته ینگ نه را نازادی.

هه میسه گه ورا هیزه یل دونیایش له هه ول به رژه وه ندی خوه یان بوینه و که فتن سؤقی ت روشناییگ نه را ملله ته یل ژیر ده سه په یا کرد و نه مریکایش نه را نالشتکردن مه رزه یل ده سکرد جارانی خه ریک هه ولداینه وه له سه ره تا وه له ملله ته یل چه وسیاگه وه ده س که یگه پی.

نیمه ی کورد تاریخیگ دووسانه و دریز له په یوه ندی ناواریه ی و دهرده سه ری دیریگ ، نیسه ییش نه وه سه لایه نه یل و پیکه اته یل

ماده ی ۱۴۰ ده ستوور له ناوونى قه و له یل

نه مریکا و پابه ند بوین لایه نه یل عیراقی

سه گقان هالو

وه رجه چه ن رووژیگ له لایه ن مال چه رمگ نه مریکا وه به یاننامه یگ دهرکریا له باوه ت پشتگیریکردن له ده ستوور هه میسه یی عیراق و له مه ردم عیراق وه شیوه یگ گشتی و حوکومه ت هه لووژیباگ، له هه مان وه خت مال چه رمگ پابه ند بوین خوه ی وه ماده ی (۱۴۰) ده ستوور هه میسه یی عیراق نسیات کرد ک تایبه ته وه شوونه یله ک ناکووکى ها بانیان و به ند شماره (۱۴۲) ده ستوور هه میسه یی ک له تی باس له جی وه جیکردن ده ستوور نه کا. شایسته ی باسکردنه، ک قه و له یل مال چه رمگ له باوه ت پشتگیریکردن خه لک عیراق و ده ستوور هه میسه یی وه تایبته له ماده ی (۱۴۰) و (۱۴۲) ده ستوور عیراق گرنگی یا نه هه میه ت فره یگ دیریگ و چه خت کردنیسه له بان وه ریه وه چگن پرووسه ی دیه و کراسی له ی ولاته وه شیوه یگ دادپه روه رانه. هه رچه ن ک هویر و رای جیاوازیش هه س له لایه ن رووشنه ویره یل و که سایه ته ییل سیاسی عیراقه وه وه شیوه یگ گشتی له باوه ت ئی قه و له یله ک نه مریکا داسه ی له ی دو یاخره، وه ل دیاره نه وه قه و له یله فره گرنگ یا موهمن وه تایبته له ی وه خت و سه عاته یله ک پرووسه ی سیاسی عیراق وه گشتی که فته یسه وه ره هه ر شه و له روی نه منیه وه بارووه زعیگ نا ئارام کریه یگه دی. له راسی ولایه ته یل په ک گرتگ نه مریکا قه ناعه ت ته وایگ دیرن وه نه وه ک مه سه له یل سیاسی له عیراق جووره پرووسه یگن نه گه ر وه گووره ی ریکه فته نه یل سیاسی ئی ولاته نه وگ نه وه فره مانه ر واییکردن له تی زحه مه ته. له باوه ت نه خش وده ور و کاریگه ری هه ریم کوردستانیش له بان ناست عیراق وه گشتی له لایه ن نه مریکا وه فره وه نه هه میه ته وه ته ماشا کریایه و نه کریه ی و ئی ده ور پر نه هه میه ت و کاریگه ره ریم کوردستانه فره وه ناشکرا دیاردا له و په یوه ندی ته له فونیه ک له لایه ن سه رۆک نه مریکا (باراک ئوباما) و جیگره گه ی (جوؤزیف بایدن) وه ل ریزدار سه رۆک هه ریم کوردستانا نه نجام دریا و بیجگه نه وه ییش هاتن وه زیر ودرگری یا دیفاع نه مریکا نه را لای ریزداریان سه نگ کورد نه هه میه تدا یین وه نه خش و ده ور کورد نیشاندیگ و په که مین جاریشه ک وه شیوه یگ ناشکرا باراک ئوباما وه ک سه رۆک گه وراترین ده و له ت جه هان قه ول ده یگه کورد ک سیاهه ت له ناو پرووسه ی سیاسی عیراق پابه ند بووگ وه ده ستووره وه، په ییش جفته وه ل هویر و نه رای چوینه یل سه رکردایه تی سیاسی هه ریم کوردستانا ک هه میسه جه خت له بان جی وه جیکردن ماده و برگه یا فه قه ره یل ده ستوور هه میسه یی عیراق نه کا. بیگومان پشتگیریکردن نه مریکایش له ده ستوور هه میسه یی عیراق وه تایبته له ماده ی (۱۴۰) ئی ده ستووره ها له به رژه وه ندی یا مه سه له حه ت عیراق وه گشتی و کورد وه تایبته. چوینکه ماده ی (۱۴۰) له راسی گوزارش یا ته عبیر له په کلاییکردنه وه ی گشت نه وه شوونه یله نه کا له گشت عیراق وه بی جیاوازی ک داوریانه له شوونه یل ره سه نیان.

لهی نوو حه دبا و پیشمه رگه

فاروق جهیل

حه ره کهت کوردی له سووریا

گول سوو

هه رکه سی باوهت کورد له یه که و نه دهی و گرنگی وه پی دهی له نه ندازهی پیشه که فتن باوهت کورد ناگادروه ته قایل سیاسی کورد ته نانهت توندروه یلیک وه وجود کورد نعتراف نه کردیان شکه ست خواردیوه جووری سرکه رده یل و له یه که و ده ره یل تورک ک ساله یل درژی که ته قالا کهن نوای نهی نه ته وه بگرن ناچار کردیه ک وه حقوقیان و قویایی میژوو یا تاریخیان نعتراف بکن و گرنگی دانه سه چاره سره کردن کیشه ی کورد له ریگی تره ک دویر له ریگی سهربازی ک له درژی نهی نهی ساله یله نه تیجه نه یاشته که وله هه مان وه خیش کوومه لگای ناوده وه له تی گرنگی زیاتر داسه نهی کیشه و له چاره سره کردن ناشتیا نهی پشتگیری نهکا وه لی جاری لایه نه یل تره ک هه ن ک ته قالا کهن نهرا چاره سره کرن کیشه ی کورد له تورکیا له ریگی سهربازی و وه چاره سره ناشتیا نه ییمان نه یرن. وه لی له لایه کتره و له کورستان عیراق ک فیدرالی وه دهس هاتیه و توبه نیم وه لایه ن سرکه فتنگ کورده یل وه حساوی باریم کیشه یله جاری وه ردوامن و ته قایل فاشی و توندروه وانه جاری وه ردوامه و ته قالا کریه یگ نهرا له ناو بردن سرکه فتنه یل ده ستوری هه ریم کورستان و وسیان له وه راوه ر جیوه جی کردن ماده ی 140 ده ستور عیراق فیدرال و هه میش له ریگی وه کار بردن یلان یا خوته یل سیاسی و نه منی ته قالا کریه ی نهرا کیشه وه دی هاوردن له وه رده م پرووه سی سیاسی له عیراق وه شیوه ی گشتی. له چوارچیوهی نهی بارووه زعه و له ریگی نهی پیشه که فتنه یل و گویرانکاریه یله وه لایه نه یل دیموکراتی و نیشتمانی نهی باوه ته بایه د ته قالا بکه ییم نهرا پشت سره ناین هه ر کوشار و له ناو چکنی و ته قالا بکه ییم نهرا ره سین وه رووشنی یا شه فایهت و چاودیری له حقوق نسان و له شوونیش باوهت کورد که مه که مه چاره سره کریه ی، وه لی لهی وه خته وه یه ک جار خوه مان له وه راوه ر حه رکهت کوردی له سووریا دوینیم ک نهی راسی ده ردنا که ک هویچ چاودیری که ر و له یه که وه ده ر سیاسیگ نهی که لهی ناگاداری نه یاشته وه ک ته قالا کریه ی نهرا له ناو بردنی و وه کار بردن ستراتیجه ت نهرا له ناو بردن و له وه رچه و نه گرتن نه ته وه ی کورد له سووریا ک جوور کاره سات که ورایه که. ک بایه د ته قالا بکریه ی و پشتگیری بکریه ی نهرا دیاری کردن بهرنامه یگ وه نامانج زینگه و کرن نهی حه ره که ته و ته قالی سیاسی چالاک وه نامانج ناشرکا کردن نهی باوه ته نهرا گشت جهان و نیشان داین مه زلوومیه ت کورد له سووریا.

کورد دیرینگ و هه ر قوهت مه عته وه ی و مادینگ ک بوو کورد له لی باید وه لیا دوژمنه. حه دبا تواید هه ر چوین تا نیسه وه سییه و نوینه ره یلی نیشته گیل نهی ناوچه داویره سه و، خه رگه که ی خه س تره که و بکه یید، وه لی بیجکه له خوه یان وه نهی ده وایانه، ته نیا مه که ر خوه یان نامین وه پی بویش!؟ له جای خوه یه (ره فیه یل) حه دبا بزانتن ک هیمان فره نهرا پرۆپاگهنده ی نه لوژانتن منه یه. نه که ر مه سه له گه ییش له روی دلسوزی و خۆشه ویستی نهرا عیراق بووت ک له نه خسه ی وانا نووزده پاریزگایه، نه وه نه پیشمه رگه قوهتی غه ییر عیراقیه و نه هه ر شه یسه نهرا سره هویچ کام له پیکا هه ته یل. هه ره شه ی راسه ی راس نه وه سه ک نیسه له (هه که) له عیراق کریه یید.

نهی کردار خوه یانه وانه ک خه لک ره سن و کوینه ی نهو ناوچه نه وه نهی جووره له وره دهر بکن، پیشمه رگه وهر له لیان گرید و دیفاع له ملله ت که یید له وه رایوه هه ر شه و هه لامات دان نهی گرووپه یله. ریکه فتن تاییه ت له ناوه یین هه ولپر و به غدا و نه مریکا نهرا وه رگری کردن هاویه ش له ناسایش ناوچه یلیگ ک مله جهری ها له سه ریان، هویچ مه هانه یگ نه یاشته نهرا ویل قسیه کردن سه ران حه دبا. نهرا یه نهی کارت دهس حه دبا سزیاس و نهی شاباشیسه له جی خوه ی نییه!. وه ل گیشته چزه ییل ک دانه، نهی داوای حه دبا یسه چووده بان هه وله یل تره کیان و چیشته تازهی نهی، چوین ک ده میگه دهس حه دبا روی بویه و ناشاره ک مه رام دهر کردن یه جاری

و متمانه ی که سه یلیگ چوین (رایه وند ئو دیرنوو) و داوا بکه یید پیشمه رگه جوی قوهتینگ له شکر نیشتمانی پشت بووه سیه یید له وه رگری و دیفاع له ناسایش نهی ناوچه یله ک ته نیا عه رب له ناوی نهی، به لکوو کورد و که مینه یل تره کیش هانه تی و له هه ره شه ی تیرۆریسته یل و گرووپ ته کفری و به عسیه ییل دیفاع له لیان کهن. جیا له وه ییش، نه که ر له چوارچیوه یل پرۆتۆکۆلیش نه وند نهرا بوین (وجود) پیشمه رگه له نهی ناوچه یله، نهو وه یه که و چه سپان نیشتمانی ملله ته یل تره ک لهی ناوچه، ک که مینه ن له نهو ناوچه، وه لایان گرووپه چه کداره یلیش وه رده وام هه لامات بنه سه ریان و هه ره شه له ژیانان کهن و هه میشه هه ول نه گرووپه یله یسه ک وه

لهی نوو لیست حه دبا مه سه له ی بوین پیشمه رگه له ناوچه ی موسل تیه ریده ی وه ر باس و هه ره شه ی یه که یید ک په نا بووه ییده دادگای فیدرال نهرا نه هیشته نیان له ناوچه که. مه سه له که نه که ر نهرا پرۆپاگهنده ی نه لوژانتن بووت یا "دلسووزی" نهرا ناسایش ناوچه که، یه له جای خوه ی نهی، چوین ک فیشت چوی (ریش سفن) له حه دبا نه پرساییه له سه ر نهی مه سه له تا گه ورایی و قسیه بکه یید. خود لایه نه یل عیراقی و کوردسانی و نه مرکاییش نهی پرسه برینه سه و. له لی هاتن و خاسی پیشمه رگه له ناو نهی ناوچه له یوا کردیه ک بووده یه کیگ له پایه قورسه یل وه رگری و نارامی و ناسایش ناوچه که. هه ر یه یسه له یوا کردیه تا بووده جی باوه ری

خوشه ویسی و وه یه که وه ژیان

چیا هسه ن

وجود په یوهندی ره فیقایه تی و خوشه ویسی و، وه یه که وه ژیان هردوگ ره گهن، پروسه یگ گرنگ یا موهم و خواستیگه، نمجا وهل دروسبوین ناده میزاد په یوهندی په یا بویه و ههر وه گوره ی وختیش گشه کردگه ک ههر چهنی له زویه وه په یوهندی له ناوونی ه یوان و گیانله وهره یل وجود داشتگه و له هه مان وخت وه گوره ی ناوچه ی جوگرافی و پیشکفتن ولاته یل شیواز نه و په یوهندی یله فورم جیاواز وهر گرتگه و گوپریاگه .

ژیان ناده میزاد وه منالی دس که یگه پی و له پیری کووتایی تیه یگ، نمجا جویر نه وه ک نشارت وه پی کردیم گشت عومره یل ناده میزاد په یوهندی له تی دروس بووگ، وهل کام له و عومره یله وه نه همیه ته وه نووریگه په یوهندی خوهی و مهردمان تر؟ گشت عومره یل نه هه میه ت خوهیان دیرن نه را وجود په یوهندی، وهل فوناغ ره سین و گهورابوین و میردمنالی و دو یاخر خریش بالغبوین ک له شوون نه وانه عومر جایه یل تیه یگ و دوینیم توانای تاکه یل گونجیاگتره نه را په یوهندی و له هه مان وخت په یوهندی یلیش جووراو جوورن.

وه یه که وه ژیان سیمای گشت گیانله وهره یله نه ک ته نیا ناده میزاد، نه را نموونه : مه گس هسه ل په یوهندی قویل وه یه که وه ژیان یگ دیرن نه را دروسکردن شانگه یان، یا مرویژه وختیگ توان شاریگ نه را خوهیان دروسیکهن، بیجگه نه وه ییش گیانله وهره یل تریش نه و سفته ته دیرن، بیگومان ک ناده میزاد دروسکریاگ یا مه خلوقتیگ کوومه لایه تی په له روی نه فله وه زیاتر گشه کردگه و په یوهندی یلیش پهره سهندگه، ههر له وهر نه وه ییش له په یوهندی ناوونی ناده میزاد هیل هووشیاری دهور سهره کی له تی دیه . گشت فوناغ هیل عومر په یوهندی له تی دروس بووگ،

شایه ت یه کیگ ره فیقی که سیگ بکه یگ و له خوهی گه وراتر بووگ، یا ره فیقی ره گهن وهرانوهر بکا، نیه تویه نیگ مه زنه ی په یوهندی یلی بکا ک نایا خوشه ویسیه یا ره فیقایه تی، یا بهر ژه وندی یگ تاییه ته یا هاوسه ریته یه و گشت رووژیگ وه بی خواست خوهی ک هاته ده یشت روی وه روی یه کتری بوونه وه. نی عومر گرنگ یاموهمه نه را وجود په یوهندی وه تاییه ت له ناوونی دو ره گهن وهرانوهر له روی کوومه لایه تی وه نی دو ره گهنه جویر یه ک هه ز وه وجود په یوهندی و ره فیقایه تی که ن وهل یه کتیا، جویر نه وه ک فره جار له مه یدان دهر ویناسیه وه نشارت وه نه وه کریه یگ ک ناده میزاد دروسکریاگیگ کوومه لایه تی، وه مه عنا ک ههر دوگ ره گهن کوومه لایه تی نه ک ته نیا یه کیگیان. نمجا ره فیقایه تی و په یوهندی ناوونی دو ره گهن جیاواز به سیاسه پهر ودره یانه وه له و س مهدرسه ک وه پییا گوزهر که ن ک نه وانه ییش ناو خیزان و مهدرسه و کوومه لگاس. بیگومان تاک له کوومه لگای نیمه له ههر سی مهدرسه گه تا راده یگ سهر د و سره و نه و شوونه یلیشه وه ک خواست پهر ودره ی تاک نیه که ن تا بتویه نیگ جوور په یوهندی یل مه زنه بکه یگ، په یوهندی له ناوونی هردوگ ره گهن له گشت عومره یل وهل ره گهن وهرانوهر او گومانه وه ته ماشا کریه یگ ک نه و داب ونه ریته کوومه لگا دیریگه ی بویه سه هووکار سهره کی نه را داناین خمت قرمز و سهوز نه را که سه یل له وخت وجود په یوهندی وه تاییه ت ره گهن (مایه) ، یه ییش له یوا کردگه ک وجود نه و په یوهندی یله مه رزدار بوون و له ناست نارمزو نه و دو ره گهنه نهن.

وهرانوهره گه ی له ده سده یگ . نی بارووه زعیشه جویر نه وه ک هس وه پی که ییم، یه که جار و مزهره د گیانی که سه یل ته و او بووگ و له یوا له تاکه که س نه کا له وهره دم خوهی کز و بی نیراده بووگ خوهی له وهره چوه ی بکه فیگ ، ک یه ییش چه واشه ی نه و متمانه وه خود کردنه سه یا نه و جور نه ته سه ک وزه ی خوشه ویسی وه پی به خشیکه ی، نمجا هسکردن وه پیوچه لی و خراوی نه قل ناده میزاد له کار خهن و که مه که مه خه نه ی بان ریگه یل دس له خود وهر داین و بیجگه نه وه ییش هویره وکردن له خود کوشتن و جووره یل تر خود له ناوپردن، ک سهره تاترینیان وه خه مووکی یا که نابه و گووشه گیری و جفاره کیشان و جووره یل تر وه کارهاوردن ماده یل بیهووشکه ره ده سکه یگه پی تا ره سیگه جووره یل په نابردن نه را تون وتیزی و شه ره نگیزی، نمجا په ریته وه ییش له یه کیگ له ی ریگه لاده ره یل ژیان هونه نه را نه واکانتر به سیاسه که ش کوومه لایه تی و په یوهندی یل کوومه لایه تی و فهزای کوومه لایه تی وه. بیگومان تا فهزای کوومه لایه تی وازتر بووگ و تا نازادی رای دهر خستن بووگ و کلنوور قسه کردن و گمتوگوو باو بووگ، نه وه نه و جووره که سه یله زویتر دس یارمه تی ره سیگه بیان و نه گهر وه چه واشه ییش بووگ و تا که ش کوومه لایه تی و پایه یل کوومه لایه تی به سیاک بووگ و شیواز ژیان نه ریته گره ی له تیان بالادس بووگ ، نه وه مه نندنه وه ی تاکه که س له و باروومزخ خوهیه وهره ویرانکردن به یگه یان و ته ندروسی لاشه یی و دهر وینی و جاریگ شیویه یگ .

خوشه ویسی له ناوونی له ده سدا ین و فه وتانسی

ریبوار سیویه یل

ناشکرا بکه ییم، ک نیسه کوومه لگای نیمه له روی سووزداریه وه وخت ناوابوین خوشه ویسیه و سهره له داین نه و جووره یله سه له خوشه ویسی ک نه را جی وه جیکردن بیان زیاتر له وه ک هه وه چه وهره وحیگ هسیار و زینگ داشتویم هه وه چه و بازاره یل نمایشکردن نه و نکسسوار یا وه سیله یل خود رازاننه وه ی کور و دو یه ته یله دیرم ک وه سه به بیه ووتوان مه یل مهردم نه را خوهیان بکیشن. وه ی جووریش زه لبوین مننق بازار له بان مننق ژیان و قیمه ته یل گران وه ک خوشه ویسی و گیان فیدایی و قوربانیدان و چشته یل تر بویه سه سه بیه نه وه ک ک چشته یلیگ دس وه دسکریاگ و بی متمانه یی و خه له تانن بی په یمانی و خوشه ویسیکردن یا دروسکردن په یوهندی یگ وختی شوون یگ بگریگ ک ناده میزاد نه ک ههر نیه تویه نیگ وه سه به ب گرتنه وهر نی ته کنیکه یله وه خوهی دروس بکه یگ و بووگه جامه ک نه را که سه گه ی وهرانوهری، به لکوو تیه یگ و که یگه ی قوربانی له وهره دم هه ز و نارمزووه یل خوهی و ههر وه گوره ی قسه یل بازاری تیه گ و

نیمه دید تاییه تیگ دیریم له بان خوشه ویسی، ک له بان بنه مای خوشه ویسی وه ک په یوهندی یگ کوومه لایه تی ناوونی تاکه یل و ره گهنه یل و خوشه ویسی وه ک تاقه تیگ زنگ نساننی جیای که یمنه وه. نه و وخته ک له کوومه لگا مهردم باس خوشه ویسی که ن و نه و وخته ک گشت فلم و زنجیره فلمه یل و گشت درامایه یل و گورانی و کلیپه یل باس خوشه ویسی که ن، بزبان ک خوشه ویسی وه ک جووریگ له په یوهندی کوومه لایه تی ها له مهترسی و بزبان ک تاقه ت خوشه ویسی له ژیان کرده یی ناده میزاد دویره که فته گه و ماوه یگ له ناوونی نه و تاقه ت و توانایی ناده میزاده نه را خوشه ویسیکردن راسه قینه دروس بویه و ههر نه و ماوه یسه له یوا کردگه شیوانن و بی معنایکردن و بی فهدری له خوشه ویسی دروس بووگ، معنای نه وه سه نه و وزه یا تاقه ته روح ناده میزاد هیشتیه سه جی و کلنووریگ تر هاتیه سه ناو لاشه ی ناده میزاده وه، ک شایه ت گشت چشتیگ بووگ، وهل ته نیا وزه ی خوشه ویسی نه وگ، وه ی جووریش ته تویه نیم به لگه ی فره یگ

جویر ئەوه ك زانیم
و ژنه قتیمنه ناییم مفت
خوهر هه میشه دگانیان
تیژئه له ماڵ مهردم
و کولیشه له هه ناى ماڵ
خوهیان، وهى له ایرا
توایم باس له ماڵ مفت
بکهیم و بویشیم کییه
ئهوانه ك هه ز کهن
هه میشه مفت خوهر بوون
و چهویان له دهس مهردم
دهوروهو بووگ تا
چشتیگ بیه نه پیمان،
یا چهویان ها گیرفان
رهفیه یلیانوه و هوپج
وهختیگ دهس نیه که نه
خوهیانا له وهر خاتر
برادر و خود خوهیانیش؟
یا چوین بایه سه
بناسیمه یان؟

ماڵ مفت شرینه تا تفت

جهال نهرکه وازی

بیگومان ئی جووره کهسه یلیگ و جووود
دیرن له ناو کوومه لگا و هه میشه مینه ی
کهسیگ کهن دهبو و به خشنه بووگ
له ژبانی و بیتاقه تی نه که یگ له ناست
ویکردن و به خشی، ناییم مفت خوهر
وه کهم تا فرمراهیه و تا راده یگ گله یی
نهیریگ له وه ك به شه گه ی هه رچه تی
بووگ و جویر قسه مت و نسیویگ هساوی

چوین خوه شه و سید نیشان دهید

ئهرا هاوسه ره گه د

گول سوو

له سه رتهای دروسبوین په یوه ندیگ رۆمانسی و خوه شه ویسی قسه کردن
وهل خوه شه ویسه گه د و دهرخستن هس و سووزد ئه رای و ئهرا کهسه یل تر
فرسروشیه، وهی له شوون ماره پیرین، فره یگ له وانه ژبانیان له بارووه زیگی رۆتین
جیگیر بووگ، په کیگ له لیان یا ههردوگیان هس کهن و نه وهك ئهوان به خشیگ
وهرگرن، ریگه مه یه هوپج رووژیک له رووژیه یل ژباند گوهر بکه یگ وهی ئسپاتکردن
خوه شه ویسی ئهرا هاوسه ره گه د، بگه رده شوون ئه وه گامه یله ئهرا ئه وهك نیشان
هاوسه ره گه د به یه ك چه نیگ خوه شی تواید. له هویر بووگ ك خوه شه ویسی کار
له بان هه ز و نارزوو که یگ، نهك نیشان داین هس گه رم و گه تووگوویگ زیره کانه له
باووت ئه زموونه یل، خوه شه ویسی راسه قینه له یوا له لید که یگ روی وه روی هه وه جه یل
خوه شه ویسه گه د بویده وه. ئه وه چشته بوینه وهك هاوسه ره گه د هه ز له ل ئه کا، زوان
خوه شه ویسی هووکاره خوه د بکه، چشتیگ بکه هس وه خوه شه ویسی بکه یگ ك نایا
ئه وه زانیگ تن خوه شی تواید له وهختیگ له باووت خوه شه ویسی وه قسه که یه د؟ یا شایه ت
ئه وه هس وه خوه شه ویسی گه د بکه یگ وه سه به ب نیشان داین و خزمه تکردن ئه رای؟
به عه زه کهسه یلیگ هس وه خوه شه ویسی کهن وه سه به ب پیشه ک کردن دیاری بوپچگیگ
ئه رایان، کهسه یلیگیگ وه جووریگ تر هس وه خوه شه ویسی کهن. بنه ما ی خوه شه ویسی
راسه قینه ئه وه سه ك خوه شه ویسه گه د چ چشتیگ په سه ن که یگ نهك خوه د چ چشتیگ
له لاد په سه نه وه خاسه. قسه وهل خوه شه ویسه گه د بکه، قسه کردن وه شیوه یگ پاك و
ناشکرا ریگه ده یگه خوه شه ویسه گه د ك بزانیگ تن چه نیگ خوه شی تواید، باس کردن
ئه زموونه یل خوه د ریگه یگه ئهرا ئه وهك به شداری بکه یه د وهلیا و هه ر له یوا ییش
خوه شه ویسه گه د تویه نیگ گووش له لید بگریگ و بویشه پی: دلم ئاسووده بووگ
وهختیگ دوینمه د، یا وه بی بویش: وه دریزی بووژ من هویرم له لاد بوی و گشت
وهختیگ هه ر له یوا مه وه لدا، ئی قسه یله وه خه نستن و راسیه وه ئه رای ناشکرای بکه.
ئه وه ییش بزانیگ فره جار جمو جویل و کرده وه، کاریگه ری زیاتر دیریگ له قسه کردن،
ته نیا نهك وه قسه، به لکوو وه کرده وه ییش ئه رای ئسپاتی بکه. خه میشه یارمه تی
هاوسه ره گه د بیه له هه ولداینی ئهرا نویسانن یا چشته یل تر و چشتیگ بکه له لای
ئه وه قیمه تدار و په سه ن بووگ. هه ول ئه وه بیه گشت جاریگ وهلیا دانیشید و باس
خوه شی ئه رای بکه یه د و هه ر په کیگ له لیدان قسه وه سه یل خوه دان ئهرا په کتری باس
بکه ن و هه ول ئه وه بییه ن دس یارمه تی له گشت کاریگ ئهرا په کتری دریزه و بکه ین،
مه عنای ئه وه سه فره ناگادار و هووشیار به له وهر خاتر ئه وهك خوه شه ویسی هاوسه ره گه د
باریده دس تا بتویه نین وه خوه شی و ئاسووده یی دریزه به یینه ژباندان.

برادر و رهفیه یلیانوه جویر دهسکه فتیگ
هساوی کهن و له هه مان وهخت هوپج
هسکردنیگ نه یرن له وه ك بویش با
ئیمه ییش جاریگ دهس بکه یمه گیرفان
و ئسپات بی به رزه وهندی خوه مان بکه یه.
بیگومان ئی دیارده یسه دیارده ی ناشرین و
ناپه سه نیگه له ناو کوومه لگا و ئه وه کهسه یله
ك هه میشه گه رده شوون مفت خواردا
جیاوازن و بی کهسایه تی و فره جاریش
بی شهرمن و نیه زانن مه عنای شهرم چه س
و هه رچه نی په شیمانیه و بکریه یگ هه ر
خوه یان خوه یانن و چشتیگ له مه سه له گه
نالشت نیه وگ. له ی لایه نه وه به عزیگ له
شاره زایه یل ئویشن: کهسه یل مفت خوهر
ئی جووره رهفتاریگ له لایان ئاساییه و
بویه سه خوویگ هه میشه یی و نیه تویه نن
دهسورداری بوون، کهسه یلیگیگ ئویشن ئی
رهفتاره له ئه نجام رهزیلیه وه تیه یگ و خوه ی
تیکه ل ئی دیارده ی پر له شه رمه زاریه که یگ
وه بی ئه وه ك شه رمی با یگ و سل بکه یگ
له وه ك بکه فیگه وهر تیر و تانه و ناو نیگ
مه ردم. چوینکه له وهختیگ دس له شه رم
وشوو خوه ی شووردگه زانستگه شهرم و
حه یا هوپج فانه جاریگ ئه رای نهیریگ له ی
باووته وه و دس ئاخیر نیه یلیگیگ وه مه رام
خوه ی بره سیگ و تام مفت خواردا له ده سی
ده یگ. ئه روو له ی رووژگارمانه فره که س
وه پیمان عه یبه تا راده یگ ئه گه ر جفاره ییش
ته واو کردوین داوا ی ته نیا جفاره یگ بکه ن
له کهسه یل تر و نیه تویه نن وه گشت
باوهر یگه وه ئه وه جوړه ته په یا بکه ن ئهرا
ئه وه داواکاریه، کهسه یلیگیگ هه س هه ر
چهویان ها دس کهسه یل تروه تا بزانیگ
که ی پاکه ته گه ی دهرکه یگ و جفاره یگ
پیشه شیان بکه یگ و هه ر ئه یه حالیه و
نیه تویه نن پاکه تیگ ئهرا خوه یان بسین
و بکه نه ی گیرفان و داوا ی جفاره له که س
نه کهن، بیگومان ئی جووره کهسه یلیسه
له ناو کورده واری خوه مان وه پیمان ئویشن
(مفت کیش)، ئه مجا ئه وه کهسه یلیسه ك
دویرن له ی رهفتار نا جووره شایه ت نه زانن
مال مفت شرینه یا تفت؟ وه ل ئیمه ئویشیم:
هه ر چشتیگ له شه رم دهرنه چی شرینه و
هه رچشتیگیگ شه رم خسته کنار تفته و
ئه نجامه گه ی نارپه سه ن و ناپه سه نه.

هەق ئنتما وەك تاوانیگ سیاسی و كوومه‌لایەتی

عەدالەت عەبدوللا

قەیریگ دیارده و رەفتار ناو ژیان کوومەلایەتیمان، ئە ژیر کاریگەری سیاسەت و کیشمەکیشەیلی، بارووه‌زعیگ سايكۆلۆجی فرەناپەسەن ئەرا مەردمەیلیمان دروسکردگە. بیگومان ئی باووتەئارەزوو گلەوخواردنمان ئەرا خووندنەوهی کتاوویل و ئەیه‌که‌وداینەیل هەردوگ مەیدان سۆسۆلۆجیا و سايكۆلۆجیا زیاتر کردگەك دو بەش گرنگ یا موهم زانستەیل کوومەلایەتیین.

مەردمە وەك گوناھیک و بی قەدرکردن ئی هەقەسە تا ئەو شوونە ك پەيوەندیەیل کوومەلایەتیمانیش بەدیگە مەترسیه‌وه، ئمجا ئیمە ئەگەر لە ئیسەوه نەعرەتەیک میدیایی نەکه‌یم ئەرا ئاگادار بوینەوه لەی حالەتە، ئەوه دویز نیه‌فتنە ی کوومەلایەتی فرەیک لە لیان بکەفیکەوهو بووگەبەشیک بنەرەت هویر و باوهر و سايكۆلۆجیا و ئەخلاقیات تاك ئیمە، بیگومان یەیش کارەساتیکە و گەورترین زەرەد رەسنیکەئەو قەوارەك وەبی ئویشن نەتەوه.

گرفتیک کوومەلایەتیش وە شوون خوہیا تەریگ، نموونەیش لەی باووتەوه ئەوسە ك هاوریه‌یل دویەکه کهیکە ناحەز و هوینج سەلام و پەيوەندیگ لە ناوینان نیه‌یلگ و هواسایەیل لە یەکتەرە و کهیک و بوختان کهیکە مەردم و بەعزە جاریکیش پەيوەندی ئاسایی ناو ئەندامەیل خیزانیش ناخوہشە و ئەکا. بیگومان ترسناکترین دیارده‌یک ك هەرەشە لە سفەتەیل رەسەن کوومەلایەتیمان بکەیک، ئەویش تەماشاکردن ئنتمای سیاسی

ئادەمیزاد ئەرا ئی ئاست وەرئەنگە پەيوەندی وە حەقیقەت سەخت و فرەسفتی خود ئادەمیزادەوه نەیریگ، بەلکوو بەسیاسە هەل و مەرج باویگەوه، مەعناي ئەوسە وەختیک سیاسەت زال بووگە بان فەزای گشتیه‌وه، ئەوه موور سیاسیانە ی دروسکریاگیل کوومەلایەتیش تووخەو بووگ. مەیل ئیمە لەی بارووه‌زەك ئادەمیزاد کورد لەتی زەیک ها لەوەك لە ئەنجام وە بی ئەوه ك هەساویگ ئەرای کردویمین قەیریگ داب و نەریت رەسەن لە کلتوور کوردی ویزان کەن و لە روی سۆسیۆلۆجیه‌وه پەيوەندیەیل کوومەلایەتیمان شیونن. ئنتمای ئادەمیزاد ئەرا هەر چشتیک سیاسی ئەوه‌نەك هەقە ئەوه‌نە هەلوژاردنیک گوناھکارانە نیه. لە واقع ئیمە ئی هەقە فرەجار کەفیکەوهر هەرەشە و گۆرەشە، نەك تەنیا لە روی سیاسیه‌وه، بەلکوو لە ئاستە کوومەلایەتیه‌گەیشی. مەعناي ئەوسە قەبوول نەکردن جیاوازی لە ئنتمای سیاسی و دوینستنی وەك دیارده‌یک نا ئاسایی، لەیوا لەلی هاتگە ئەو سفەتەیل کوومەلایەتیه‌گەیشی خستیه‌سه مەترسیه‌وه، ك وەرچلە پەيوەندی ئادەمیزادەیل وە سیاسیه‌تەوه لە ناو کوومەلکا ئامادەن. ئمجا لەیوا دەرکەفیک هەرەشە ی ئی دیارده تەنیا هەرەشەیک سیاسی نیه، بەلکوو

وەل ئەوه‌یشا ئەرمان دەرکەفتگەك رەسینەوه لە ئادەمیزاد و هویر و باوهر و رەفتارەیلی لە کوومەلکایەیل ئسانی تەنیا وەرۆیداگیل سیاسیه‌گی و کیشمەکیشەیل ناو بارووه‌زەك سیاسەت شیه‌و نیه‌کریه‌یک، بەلکوو راستر ئەوسە خود سیاسەت خوہی لە بارووه‌زەیل فرەیک بەرهم گشت ئەو بارووه‌زەك سۆسیۆلۆجی و سايكۆلۆجیه‌سه ك ئادەمیزاد وەك ئەکتەریگ سیاسی لە ژیر بویناد و کاریگەری یا تەئسیریان جوینیه‌یکەوه، لە ئەنجام یەیش دوینیم پەيوەندیگ تەفاعولی پەیا بووگ لە ناونی بارووه‌زەك سیاسی و کوومەلایەتی و دەرۆینی ئادەمیزاد. ئمجا یەکیگ لەو دیارده و رەفتارەیل ترسناکە ك دوسفەت ئاشکرای دەرۆینی و کوومەلایەتی دیریگ، ئەویش جیاوازیکردن و دزەکردن جیاوازی و ناکووکیەیل سیاسیمانە ئەرا ناو ژیان کوومەلایەتیمان و بەسانه‌وهی قیەمت ئادەمیزادە وەئەگتەرەسیاسیه‌گەیه‌وه. وەو مەعنا ك تەماشاکردن ئنتمای ئازادانە ی ئادەمیزادە ئەرا چوارچیوہیل سیاسی وەك چشت حەرامیک سیاسی یا جووریگ لە غەلەت و تاوان، دویای ئەویش پەیمانەکردن پایە ی کوومەلایەتی تاکەیلە لەی دید سیاسیه‌وه. بیگومان یەکیگ لە هووکارەیل بنەرەتی کەمەبوین قیەمت

وه ئه‌ساس ئاگادارهیل و زانایهیل ره‌سمی و هویره‌دوبوین خوده‌ه‌لاتناسه‌یلی چوین مینۆرسکی، ئه‌میر شه‌ره‌قه‌دین به‌تلیسی، دکتۆر رۆسو و... ئه‌یاله‌ت لۆرسان، کرماشان، ئه‌رده‌لان و مۆکری نزیك له نیمه‌ی باشوور (جنوب) و باشوور خوده‌ه‌لات نازه‌ربایجان ته‌مامی کورد بوینه. وه وه‌تن شه‌ره‌فنامه قه‌وم کورد له جوار گرووب گه‌ورای کرمانج، لور، که‌له‌ور و گوران پیکهاتیه.

تایفه‌ی لور له دهر به‌ند (مان رۆت) هاتنه. له نزیکی دهر به‌ند، جایگ وه وه‌ی ئسته‌خری شاری وه ناو لور بویه له‌وه‌ر ناو ئه‌ی شاره ناو ئه‌ی قه‌ومه نانه لور.

یاقوت همه‌وی تاریخ‌نویس ئویشی: لور هه ئه‌و قه‌وم کورده‌سه ک له کویه‌یل ناوه‌ین خووزسان و ئه‌سغه‌هان ماوا گرتنه و وه ئه‌و ماوانیشتنیانه لور یا لورسان ئویشن. له نزیك لورسان له له‌کسان زاراو (له‌هجه) باشوور (جنوب) کوردی وه له‌کی مه‌شه‌ووره و ناوده‌نگ دیرید له سه‌ماس و فارس تایفه و عه‌شایر له‌ک هه‌م هه‌ن.

مه‌یجر سوڤ له‌ی باوه‌ته ئویشی: له ده‌ووره‌ر ئه‌ی جییه‌گ لورسان له کورده‌سان جیاییه‌و که‌ید بریگ تایفه‌یل هه‌ن ک کورد ره‌سه‌نن. زاراو له‌کی نیشته‌جییه‌یل هه‌رسین و تایفه‌یل کاکه‌وه‌ند، باله‌وه‌ند، جه‌لاله‌وه‌ند و عوسمانه‌وه‌ند ک له هه‌ناز ناوه‌ین کورد که‌له‌ور و زه‌نگه‌نه و لورسان هه‌ن وه ئه‌ی زاراو له‌کیه‌وه‌ قه‌سیه‌ که‌ن. دویر ئیه مه‌به‌س زانایل هویره‌وکه‌ر له له‌کسان ک ده‌سه‌واژه‌ی (له‌ک) تیکه‌لیگه له لور و له‌ک و که‌لیمه‌ی له‌ک (ل) له لور و (ک) له کورد گریایه. وه نوورسین وه یه‌گ جوگرافیا و زاراو و ناو دروس چوین زاراو له‌کی تیکه‌لیگه له‌ده‌سه‌واژه‌یل کوردی که‌له‌وری وه‌ل که‌له‌یلی له هه‌ورامی ک وه سه‌به‌ب بلاوه‌و بوین مه‌سه‌له‌ک و مه‌رام ئه‌هل هه‌ق و نامه‌د بوین جارکیشه‌یل ئه‌ی ریره‌و یا مه‌سه‌له‌که وه دریزی سه‌ده‌یل له ناویان جییه‌و گرتیه و نموونه‌ی وه‌رچه‌و ئه‌ی زاراو له کتاوه‌یل مه‌لا مه‌نووجهر کولیوه‌ند ک وه مه‌نووجهر له‌ک مه‌یشووره و وه چه‌و دوینییه‌ید.

مه‌حه‌مه‌د ئه‌مین زه‌کی به‌گ ئویشی: له سال 1916 له سه‌ر ئه‌رک یا واجیگ ره‌سمی و ئیداری وه لورسان بویچگ (ئیلام) ک پشتکوو وه پێ ئویشن چیم و نزیك وه دا رووژ له پاچه‌ی که‌وه‌ر کویه له ئامه‌ مه‌نم و تووزیگ هویره‌و بوین و خوه‌نسن له سه‌ر زووانناسی و ره‌گ و ره‌چه‌له‌گ ناسی ئه‌نجام دام و فیشتر وه‌خت ک وه‌ل منا وه کوردی قه‌سیه‌ کردن فره‌ راهه‌ت له یه‌ک تره‌کی هالی بویمه‌ن و له ئه‌ساس ناوه‌ین زاراو له‌هوان و زاراو له‌سلیمانی کوله‌ جیاوازی بوی وه‌ل ئه‌ی جیاوازیه له جیاوازی زاراو له‌سلیمانی کوردی بادینان و زاراو له‌سلیمانی فیشتره‌ک نه‌وی و...

له وه‌رده‌وامی ئه‌ی باسه‌ بایه‌د وه‌ت زوورم تایفه‌یل له‌ک پیکهاتنه له کاکه‌وه‌ند، باله‌وه‌ند، جه‌لاله‌وه‌ند و عوسمانه‌وه‌ند وه زاراو له‌کی قه‌سیه‌ که‌ن.

کاکه‌وه‌ند یه‌کیگ له کویه‌نه‌ترین تایفه‌یل وه هساو تیه‌ید. کاکه‌وه‌ند له باشوور خوده‌ه‌لات هه‌رسین و له خوده‌ه‌لاتیش وه نوورناباد، له باکوور خوده‌ه‌لاتیش وه خزل، له باشووریش وه ناوچه‌ی دۆلفان، له باکووریش وه سولتان کویه و سانه‌سیه و چه‌م گاماسیباو، له خوده‌ئاوا وه کویه‌ی هه‌رسین و ئاوییه‌یل ده‌وره‌ر ئه‌ی قه‌زا مه‌رزداره‌و بووت.

کاکه‌وه‌نه‌یل له باوه‌ت مه‌زه‌وییه‌و شیعه‌ن وه (کوردی - له‌کی) قه‌سیه‌ که‌ن. ئایه‌تۆلا مه‌ردووخ نویساس تایفه‌ی کاسو یا کاسی ئه‌ی گروویه هه‌ به‌شیگ له قه‌ومه‌یل زاگروسن یانی به‌شیگ له کورد ئارارات (ناگری) ک یه‌که‌م جار له ناوچه‌ی کرماشان دوینیانه و له‌ورا ماوا کردنه. ناکادیه‌یل وه بییان وه‌تنه‌ کاسو یا کاشی یانی ئه‌ی واژه‌ی کاسو زووان ناکاد و ئاشووره و له زووان کوردی کاکو یا کاکه و له زووان پارسی کاکا ئویشن. عیماده‌دین ده‌وله‌ت‌شاهی له ته‌رجه‌مه‌یگ ک له به‌ند چوارم ئافیس‌تای زامیادیه‌شت کردیه ناو تایفه‌ی کاکه‌وه‌ند وه کاکا هوی یا کاکوی له‌ی ناوچه‌ نه‌قل کردگه. باله‌وه‌ند له تایفه‌یل

تره‌ک له‌که‌ک له باله‌وه‌ند، کاوه‌شوه‌ند، خه‌له‌فه‌وه‌ند، به‌هه‌مه‌نیاه‌وه‌ند، پیره‌ئهمه‌دوه‌ند، له‌روه‌ند که‌له‌ور و راجیوه‌ند پیکهاتنه، ناوچه‌ی باله‌وه‌ند له خوده‌ه‌لات و باشوور وه ئاو سه‌یمه‌ره له خوده‌ئاوا وه کویه‌یل ناوه‌ین شابه‌داغ و دیزگران، له باکوور وه ته‌په‌یل ناوه‌ین جه‌لاله‌وه‌ند و هلیران و ته‌په‌یل ناوه‌ین عوسمانه‌وه‌ند و زه‌رده‌لان و له باکوور خوده‌ه‌لاتیش وه سفی کویه‌ی ئه‌حه‌مه‌دوه‌ند شیرازی و زه‌ردلان جی گرتیه و هه‌ن. بالی له هه‌لوژاره‌یل بنیاتنه‌ر له ده‌وره‌ی زه‌ندیه‌ بویه ک باوگه‌ گه‌ورای بنه‌ماله‌ی ئه‌سغه‌ندیاری باله‌وه‌نده. جه‌لاله‌وه‌ند عه‌شایر له باشوور کرماشان نیشته‌جین ناوچه‌ی ژیانیان

له‌ک قه‌ومی له مله‌ت کورد

گرده‌و که‌ر: جه‌انه‌خش خالهی

له باکوور وه مایه‌دیه‌شت له باشوور وه هلیران له خوده‌ه‌لات وه عوسمانه‌وه‌ند و زه‌رده‌لان و له خوده‌ئاوایشه وه که‌له‌ور. ئیل جه‌لاله‌وه‌ند له دویه‌ش پیکهاتیه باجه‌لان و هه‌میان. ک خوده‌یان تیره‌یل یا تایفه‌ی‌لیگ له ناو خوده‌یان گرن وه ناوه‌یل غولامی، قه‌مه‌ر، دویر ده‌یشت، عه‌باسیان، ئازاد، که‌ریان. تایفه‌یل جه‌لاله‌وه‌ند وه زاراو له‌کی (کوردی - له‌کی) قه‌سیه‌ که‌ن و مه‌زه‌وشیان شیعه‌ی داووزه‌ ئمامیه. عه‌شایر عوسمانه‌وه‌ند له باشوور کرماشان له (مه‌لوه‌ن) ناوچه‌ی ک له باکوور وه سه‌ر فیروزئاوا، له باشوور وه هلیران، له خوده‌ئاوا وه لورسان و له خوده‌ه‌لاتیش وه جه‌لاله‌وه‌ند و تالاندیشت قه‌له‌مه‌رو ژیانیه‌نه. زوورم مه‌ردم عوسمانه‌وه‌ند له بووت مه‌زه‌وییه‌و ئه‌هل هه‌قن و زاراو له‌کی (کوردی - له‌کی) قه‌سیه‌ که‌ن. ئه‌ده‌بیات ره‌وایه‌تیه‌ن هه‌ر جوی ئیله‌یل تره‌ک وه‌ند وه زاراو له‌کی (کوردی - هه‌ورامی) تیکه‌له‌ له واژه‌یل ناوخواه‌یی یا مه‌حه‌لی. زوورم هویره‌دوبویه‌یل له ئه‌ی باوه‌ته ئویشن ک عوسمانه‌وه‌ند ناویان له باوگه‌ گه‌ورایان وه‌ناو عوسمان نریاسه‌ سه‌ریان و عوسمان که‌سیگ بویه وه‌ل پیا بوین سه‌فه‌وییه‌یل وه‌ل ئیل زه‌نگه‌نیا له دیاله وه‌ره‌و مایه‌یشت کووچ کردنه و سه‌ر وه سادات عه‌له‌وی سپارینه‌و سه‌رسپرده‌یان بوینه و بوینه‌سه‌ دویدمان ئه‌هل هه‌ق. عوسمانه‌وه‌ند له تیره یا تایفه‌یل: مه‌قسوودوه‌ند، گاویاری - تۆشمال - یاروه‌یس وه‌ند - بیگه‌وه‌ند - بوژانی - مایه‌یشتی - بازین - ناروان و جه‌هانگیره‌وه‌ند - به‌ر به‌رها پیکهاتیه.

به‌ش گه‌ورای له تاریخ‌نویسه‌یل قه‌وم له‌ک وه به‌شیگ له مله‌ت کورد زانن له‌وانه‌ که‌سه‌یل چوین: مارتین وان برۆیین سن له کتاو خودی وه ناوچه‌مگاناسی (سۆسیۆلۆژی) مه‌ردم کورد وه ته‌رجه‌مه‌ی ئه‌راهیم یوونسی له ریزبه‌نی زوانه‌یل کوردی، زاراو له‌کی وه به‌شیگ له زاراو له‌کی باشوور خوده‌ه‌لات ک بووده‌ سته‌یی و کرماشانی و له‌کی جی دایه.

ئایه‌تۆلا مه‌ردووخ له کتاو تاریخ خودی هاوردیه مه‌لوه‌ن (ناوچه‌ی) لورسان و کرماشان و سه‌نه‌ (ئه‌رده‌لان) و به‌شیگ له باشوور خوده‌ه‌لات نازه‌ربایجان و خۆی و سه‌ماس و ورمی (ئورومیه) و ماکو و مۆکری گشتیان به‌شیگ له کورده‌سانن. له جایی تره‌ک ئویشی: عه‌شایر کورد له فیشتر جییه‌یل بلاوه‌و بوینه ک تویه‌نیم ئه‌را نموونه‌ چه‌ن تایفه و عه‌شیره‌ت له‌ک له قه‌زوین و باکوور خوده‌ئاوا (گیلان) ناو باریمن، ک ئه‌وی وه کورد ناو له لیان به‌ید.

عه‌باس ئقبال نویسید تایفه‌یل لور بویچگ قه‌بیله‌یل بوینه ک پیکهاتیه‌گن له کورده‌یل ئاسیای بویچگ و لوره‌یل ئیرانی له ناوه‌ین عیراق عه‌جه‌م و عیراق عه‌ره‌ب گه‌رمه‌سیر و کویه‌سان کردنه. دمورگان نویساس: کووچکه‌ریل هلیران و بالاوار (بالاوه‌ند) تیکه‌لیگن له‌کورد و لور.

سه‌رچاوه‌یل:

- 1- جوگرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرماشان: محمدعلی سولتان.
- 2- جه‌مگاناسی (جامعه‌شناسی) مه‌ردم کورد: مارتین بویرین سن: ئه‌راهیم یونسی.
- 3- تاریخ مه‌ردوخ.

ولایه‌تەیل یه‌گرتگ ئەمریکا وەرین ھەرە قەبیم و کویەنێگ دێرن لەکار رووژنامەنویسی. دیاردەى تازهى رووژنامەگەری یانێ " رووژنامەنویس هاوولاتیەیل" دروس ھەلگەریتوو ھەرا سال ۱۹۸۸ لە ئەمریکا و لە مەوقەى ھەلوژاردن ریاست جەھووری وەى ولاتە. کەسەیل نادى ناو کوومەلگا توانستن وە ھەسپەلەیل سادەى خویمان رویداوگەیل و خەوەرگەیل تاییبەت وە ھەلوژاردن بیەن وە کوومەلگا. وەلى لە سالگەیل دۆمایى، ئى تەکنیکە نووہ لە زنەى رووژنامەنویسی پەرسەندییەس و ئیرەنگە بێجگە لە ولاتەیل بێشکەفتگ و دیمۆکرات، تەنانەت لە ولاتەیل ترەکیش لە ناسیا و خاورەرمیانە (رووژھەلات ناوړاس) یش لەى تەکنیک دیجیتالە، ئستفادە کریەد.

ئیسە ئەرای نویسان یا گرتن یەى وینە ھەوھجە نیە ک بایەسە یەى رووژنامەنویس ماھر یا کارزان بیت یا ئازانس خەوەر رەسانی داشتوید، بەلکەم وەبەى مۆبایل تلیفۆن دویرببندار توینید نوا بگریت لەى کارەسات گەورا یا لانیکەم توینید چوار دەورەگەت لە یەى خەوەر یا رویداو تال یا شیرین ناگادار بکەیتووہ.

رووژنامەنویس هاوولاتیەیل خەوەرئیر وەکی ئویشن؟ لە راسیدا رووژنامەنویس هاوولاتیەیل یا "شاروئند خەوەرئیر" ئەرا یەکم جار لەولاتیەیل بێشکەفتی لەئورویا و ئەمریکا ئى مەفھومەپەیا بوی ک وە(Citizen-journalists) ناسیاس. رووژنامەنویس یا خەوەرئیر هاوولاتی وەکەسیک ئویشن کەبێ ئەوکیگەچەو پیشبببى یا تەوقوع مادی داشتوید، وەکەلک وەرگرتن لەوھسپەلەى تەکنیکی خوہى لە وینەى مۆبایلەگەى ، خەوەر، وینەیا فیدیۆ ئەرا ئازانسەیل خەوەرئیری ھەنیرید.

لەلایک ترەگ، ئەبەنیشانەى ئەوھسەکلەناو دونیای چاپەمەنى و خەوەر رەسانی کەسەیل خوەنەوار تەنیا وەخوئندن باووت یا مەتلەوھیل رازی نیەون، بەلکەم خوەیشیان ھەول یا تەلاش کەن ئەرا کوومەک کردن وەموحتەوا و ناوەرۆک خەوەرەگان.

وہپای قسەى کەسەیل شارمزا فەرەوھاوولاتیەیل ناسیای یا عادى داستانیەیلگ لەویبلاگەگان دانەن، لەتوویتەر توووت کەن، خەوەر کل کەن ئەرا ویب سائتەیل ترەگ کوومەلایەتى لەوینەى فەیس بوک یا فایلەیل فیدیویى ئەرا یووتیووب ھەنیرن ک لەراسیدادەس رەسى وەو خەوەر و دیمەنەیلەئەرا فرەیک وەئازانسەیل خەوەر رەسانی لەزویترین وەخت و کول ترین زەمان ئیمکان نەیرید.

ئیمپرووژ لەوەر ئەوکیگەبەش گەپگ وەمەردم جەھان خاوەن مۆبایل دویرببندارن، وەى خاتەر دیاردەى هاوولاتی دیجیتالی وەرولاو بیەسووہو ھەتا لەدونیای رەسانن ئیمپرووژەحەساو فەرەیک ئەرا ئى هاوولاتیەدیجیتالیەکریەد.

وہ پای قسەى " . ریچارد سامرۆک" یەکیگ وە وەرئوہرەیل ئازانس خەوەر رەسانی بى بى سى، لەمەوقەى بەم گۆزارى لەناو مەترۆ لەندەن لە سال ۲۰۰۷ ، ئەو قەرەپەيام نویسریاگ، رەسم، فایل فیدیویى و ئیمەیل لەئیختیار ئازانسەیل خەوەر رەسانن، جوور بى

بى سى، دانریا ک، وەرگرتن دەرسەد ئەو مەتلەو و باووتەیلەئەرا خەوەر رەسانەگەیل رەسمى لەوینەى بى بى سى ئەویش لەکولترین وەختا، ھویچ وەخت ئیمکان کاریگ لەیوا نەوى.

وہباوەر فەرەوہپەجوووریکەرەیل پیشەى خەوەر رەسانی، لەسالگەیل ئاخو و لەئیر کاریگەرى وەدیجیتال کردن وەسپەلەگەیل خەوەر رەسانی، گوپریان فەرەیک ھاتیەس وەسەر رووژنامەنویس هاوولاتیەیل و خەریکەلەتەمام دونیای گەشەسەنید و جووتەنوا. ھەنگاوەیل بپووست و لازم ئەرا کەسەیلک کتوان بوون

رووژنامەنویس هاوولاتیەیل یا "شاروئند خەوەرئیر" ئەرا یەکم جار لەولاتیەیل بێشکەفتی لەئورویا و ئەمریکا ئى مەفھومەپەیا بوی ک وە(Citizen-journalists) ناسیاس

رووژنامەنویس هاوولاتیەیل، دیاردەیک نوو لە جەھان دیجیتالی

حشەت خوسرەوى

وەرروژنامەنویس هاوولاتی:

یەکمین ھەنگاو جوور رووژنامەنویس هاوولاتی یا شاروئند خەوەرئیر ئەوھسەکەخەوەرئیر بتوینید ھونەر بەیان کردن رەواپەت یا خەوەرگەیا رویداوگەلەخوہیا بوینید . وەشیوہیک رووشنر ئەو کەسەبایەسەتەکنیک خاسیگ داشتوید ئەرا بەیان کردن داستان یا رویداویگ.

خەوەرگە یا دیمەنەگەشایەت تاییبەت بوود وە((خوہت)) یا ((شەخس سببم)).

ئەرای چوین یا تەفرەنجەیلک بایەس شەخسى بوود و چوینیەتى ھاوردنەسەرزوون و بەیان کردن مەتلەو یا داستان یەى رویداو، گەپترین فاکتەرەیل یەى رووژنامەنویس هاوولاتیەیا شاروئند خەوەر ئیر.

سادەترین خال دەس وەپى کردن بەیان رەواپەت یا شەرح حال زنەى خوہتە. چوینکەخوہت لەگشت کەسیگ فرەتر توینید باس لەرویداوھیل پەيوەس وەخوہت بکەید.

ھەنگاو دویم:

توینید لەباووت زنەى کەسیک تر داستانیک بەیان بکەید. شایەت ئەو کەسەیا رەھیت بوود یا ئاشنا یا کەسیگ ترەگ. باگراوند داستانگەیا وینەکان بایەس لەسەر بنەمای قسەگەیل ئەو کەس یا کەسەیلەبوود ک تو وە گەردیانا قسەکردیدەیا داستان و شەرح حالیان ئەوان بەیان کەید.

ھەنگاو سببم:

توینید لەباووت پەى شوون (تاریخی، فەرەنگى ...) یا یەى ناوئند(زانستی، دەولەتى، کوومەلایەتى، سیاسی، وەرزشى و ھونەرى) یا لەباووت خەوەر، یا ھویر شەخس یا گرووپینگ ترەک تەحقیق بکەید و ئەرا ئەنجام داين ئى کارە، بایەسە پشت بووہسپت وە بنەواى تەحقیق و گفتوگوو کەسەیل ترەگ و ئەو شوونگەیلەکەتو جوور رووژنامەنویس هاوولاتی، کار لەسەرى کردیتە.

لەتەمام ئەو ھەنگاوەیلەلەبان باس کریا، خوہت دەراوەر و ئاکتۆر سەرەکی ناوەرۆک خەوەر و دیمەنەگانی بى ئەوگبئواید لەموختەواى رەساننەیل ترەک ئستفادەبکەید یا بکەفتیەئیر کاریگەرى یا تەئسیر رەساننەیل دەولەتى یا گشتى.

و ھەر لەیوا خال جى تەفرەنج ئەوھسەکەداستان و رەواپەتەیل تو بایەسەوہل ئازانسەیل رەسمى و گشتى، جیاواز بووت.

جى وەھویرەو خستەک" رووژنامەنویس هاوولاتیەیل" یا "شاروئند خەوەرئیر" توپەنید کارەیل خودى لەشکل و شیوہى (مەتن، رەسم، دەنگ یا فیلم) بێشکەش وەکوومەلگا بکەید. یا توینید بەرھەم یەى کار ھاویەش خەوەر رەسانی گەرد چەن رووژنامەنویس ترەک هاوولاتی بوود.

ھەلبەت نیەوت لەھویر بچوود کەھەلوژاردن وەسپەلى مونسب و گونجیایی ئەرا کار رووژنامەنویسی لەوینەى رووژنامەنویس هاوولاتیەیل، ئەھەمیەت خاس خودى دیرید و توینید چوینیەتى

قەلای زەحاک لە قوڵنگ و بیل نالی

نا / شۆرش شاولاز

قەلای زەحاک(ناژدهاک) یا داش قەلا ھا لە ۲۸ کەیلۆمەتری شار عەجەب شیر و لە لوی رووژھەلات دەریاچەیی ورمی(ئۆرومیە) و لە ۹۵ کەیلۆمەتری باشوور تەوریز(تەبریز) جی گرتیە. قەلای زەحاک فرەتر لە ۲۰۰۰ سال پێشینە، وە بان کویەیی موفەرید، لە جیپەیل گرینگ و موھیم قەومەیل مانایی و مادەیل بویە. ئەی قەلا ھا لە نزیکی شار عەجەب شیر لە پارێزگای نازەربایجان و یەکیگ لە جیپەیل تەماشاییە ک لە بەرزی ۲۳۰۰ مەتری لە ھاوش چەم قەلا جی گرتیە. پێشینەیی قەلای زەحاک وە قەومەیل مانایی و مادەیل ئەلگەردیەگەو تاریخ، ئمجا ناوہیل جوورواجووری چوین: زەحاک، ئەژدەھاک، قیز قلا، داش قلا سی، باروئاس، رویی دژ و قلا گوویی ھاوردنە. قەلای زەحاک یەکم جار وەدەس کۆمەیی ئارکۆلۆژیست(شوونەوار ناس) ئالمانی لە سال ۱۹۷۱ بویە باوەت شییەو کردن و لەیەگەودان. شوونەوار وە جی مەنیگ لە بورجەیل نیمە ئستوانەیی وە ناو دەروازەیی قەلا و دیوارەیلی وە سانەیلی موکەعەب لاکیشەیی پووشیاس، پێشینەیی تا دەورەیی ئمپراتۆری ساسانی رەسید وەلی کویزەیل وە دەس ھاتی لە ئەی قەلا ھن سەدەیل شەشم و ھەفتم کووچیە. لەی قەلا وە مەیس وەرگرتن لە ھەرەشیەیل وە کاری ھاوردنە، لە سی بالەو وەری بویەسە کەنەیل گەورای ک کەس نیەتوینەید لە لی بچوودەو بان و دیوارەیلیشی سان تراشی بویە و نەخش خسنەسە روی. لەی قەلا کۆگای سان، ئەمار ئاو، ئاسیاو، دیواخان شەور، جی سناو کردن(حەمام) و دەیان شوونەوار ترەک وچوود

دیرید. نیمەیی لە ئوتاغەیلی بان نەیرن و لە زەوی کەنیانە و نیمەیی ترەکیان لە کویە و چوی کونایگ دراوردنە. زوورم ئەی کونایلە سنگاو (ئەماراو) دیرن. بیجگە لەویش وە دیوارەیل ئەی کونایل کوچگینە، تاقچەیل بویچگی کەنیایە. لە تاش قەلای زەحاک، تەنیا کونایلی دوینیەید ک تەمامیان لە کەمرەیل راس کویە کەنیانە. فرەتر لەیەیشە، ئەوسە ک ئاو تیەنی یا کانی ک لە پاچەیی کویەیی وەرایوەر ھەس وە نیمە تافەیی بووری یا لویلەیلی لە زەوی نانەسە کار ک لە بان پشتمە ناوہین ھەر دو کویە رەت بوود و رەسیدە بان قەلاگە. شوون بووری یا لویلەیی ئاوی لە بان جیگ ک لە زەوی ناس دیارە و ھا وەر چەو، یە ئاشکار کەید ک بیجگە لە تیکەیل جوورواجوور لە لویلەیل خەرگی، مەنگەیلی لە بەدەنەیلی لە سان ک وە بی وەرپرسیاریتی لە جای خوەیان کەنیانە لە ئەو دەوروەرە دوینیەید. جی لویلەیل وە پیەنی ۵۰ سانتیمەتر و قویلی کەمەگەیی یە مەترە. لویلەیل خەرگین کەم تیکەیل خور دەو بوی راسەو کریاس و لە خوەی نریانە. ئەی قلا لە چەپا و کەنین دویرە لە قانون لە ئەمان نویەو تەمامی دەورای دەور قەلاگە تا چەو کار کەید زەوی کونا کوناووەو کریاس ک چەپاوەریل شوونوارەیل تاریخی لە شوون چیشتمەیل ئەنتیک وە تەمامی ژیروبان کردنە.

تافرە لە
خو ی
جی
قلا لە

له شکر عیراق و کورد

شۆرش شازاز

له 6 کانوون دویم نهمسال وه خاتر دامهزرانن له شکر عیراق له سهرتای دروس بوین دهولت عیراق، پیشت له ناو چین نهمپراتورییهت عوسمانی، له سال 1921 ک نهی دهولته دروس کریا و بویهو پا و ناو دهولت عیراق وه خوهی گرت، وهل دروس بوینیا، هه لهو سالیشه له شکر خوهی دامهزران.

کاره بهشداریکردن. وهل وانه نهزانشن ک نهی له شکر بووده گورزیگ و دهی له ناو سهر هاوولاتهیهیل کورد خوهیان. نهوهگ دیاره نهی له شکره تانیگه له جی وهرگری له هه ره شهی دهیشت له ولات هه له قه ل قام کردن مهردم دهوور یا رۆل خوهی وه جی هاوردگه و له گیشتی خهراوتره کیش وهردهوام تا دهنگ کورد هاتیه، نهراپان گورجهو بوینه و پهلاماری دانه. له ناو نهی له شکره له رووژ وهپا بوینی تا سال 2002 هه نهفسهر نهلساس و کوودهتا یا ئینقلاب عهسکهری کردنه وه زووهرملییش تهک دانهسهو کورسی دهسلات و کارهیلیان

ههر دهولته تیگ نهرا وهریهو بردن دهسلات خوهی، وه دروشم یا شوعار یهگ له شکر و قوووت سهربازی نهرا وهرگرتن هه ره شه له سهر قهواره یا کیان سیاسی و نیشتمان ناوهدان کریهید و یهک له وهسیلهیل فره موهمیم و گرنگه نهرا دهسلات و ...

ئینگه بایمهو سهر یهگ نهی له شکره له سهرتای دامهزراننی ک نهفسهریل کوردیش له دروس کردنی دهوور یا رۆلیگ گهورا داشتنه، وه دلپاکی تهمام نهرا ولات تازه وه خاوهن دهولت بوپیگ ک له ناوی بوین، وه نوورسنیگ واز دویر له جیاوازی نهتهوهیی یا قهومی لهی

دیاره چه کردنه؟ دروو نیه ک وه له شکر عیراق و ولات عیراق له ناو ولاتهیل عهربی وه دویمین ولات کوودهتای له شکر ی دویا میسر ناو نانهسه سهری. نهی له شکره میلیتاریزهی (عهسکهرتاریهت) بوی نهرا وهرگری و دیفاع له حکوومهت نهگ مللهت، نهوهگ تا وهرجله پرووسهی نازادی عیراق دیاروی یه بوی. نهی له شکره فره تاوانهیل کرد ک له سهریانهو توپه نییم ناو له کیمیاوارن ههلهبجه و نهنقال کردن کورد باریم و دویا وهیش بهش ههوالگری یا ئستخباراتی نهی له شکره ک له پهیا کردن ئایه میل دژ وه حکوومهت دس دریزیگ داشتن و نهو کارهیله ک کردنه هیمان زووان وه زووان له ناو مهردم کوومه لگا گهردیید. له دویای رمیان سهدام و نازاد بوین عیراق نهی له شکره وه دس حاکم مهدنی نهمریکایی (پۆل بریمهر) ههلوهشیا. کهم کهم وهل سهر هیز دان تیرۆر و له لای تریشه ورده ورده دویای وه دس گرتن دهسلات سیاسی له لایان عیراقیهیلهو(عهرب) له شکر له نوو دامهزریا، نهی له شکره ک هیمان سهقام نهگرتویگ ههوهجهی وه چهک و پرتال سهربازی یا عهسکهری داشت و بایهته خوهی تازهوو بگردا، له جی خوهی تازهووو کردن تویش نهخوهشی وهرجله ئینگه ی خوهی بوی ک ههم ریش کورد گرت. له لای تریشهو دهسلاتدارهیل نهرا کهمهو کردن دهسلات پیشمهگره له بهغدا ک دویای رمیان سهدام له لیان وهرگری و دیفاع کرد، دهسدان له تاوتوی یا منافقه شهی له نوو زینگهو کردن نهی له شکره. کهس دژ وه نیه ک نهی ولاته له شکر داشتوو، وهل یهیش بایهس خاس بزانییم ک نهی له شکره هیمان خاس پاکه و نهویه و، شاروو بهعس ها له ناوی و ههتا نهوانه کهم نهوین، ک سهردال(سهرۆک) وهریرهیل ئیسهی عیراق قهراری دهر کرد ک بریگ له لیان ک له له شکر دهریان

کردوین، بانهو دویا وه سهر کار خوهیان. ئینگه نهی له شکره بویهسه بهلائیگ نهرا کورد له نوو وه رهوشت یا رپهرو تازهترهکهو تیهیده مهیدان نهرا کورد(له هالیگ نهی وه مهیدان هاتنه دیار نیه وه نهی هالهو له ئاینده بمینیدی، چوین ههر جی دهولت سهقامگیر ترهو بووت مهسهلهی کورد و دهسپیچگ گرتن له کورد فره و فرهترهکهو بووت). نهی رپهرو یا رهوشت تازه یهسه ک هیمان نهی له شکره وه فهرمی یا رهسمی قوووت پیشمهگره وه رهسمی نهناسییه و له وهزارت دیفاع دگان وه پهیا نهنانه و پیشمهگره وه ملیشیا زانن تا یهی قوووت له شکره ری ک و پیگ. یه یه ی بال، بال ترهکیشی بریگ ئویشن ک له شکر بایهس هن دهولت عیراق بووت نه حکوومهت. خوو ئیمه بایمهه و سهر یهگ نهگهر له شکر هن دهولت عیراقه و هویچ پهیوهندی وه حکوومهتهو نییه، ئمجا یه کی دروسیهو بکهید ک له شکر وه نهی تاریخ رهشیگ ک دیرید، چوین توایگ وهل مهردما سازش یا رهفتار بکهید، نهوهشیه له شکر یگ ک بنهوا ی حزب بهعس له ناو نریایه و تا مهغز سقانی چییه. نهو وهخته چاره ی ئیمه ی کورد چهس؟ یه پووویهیل ک بهعسیهیل ئیمه له هویریان چویمین و دس برای وهرهو پیمان درا بکهن؟ نهوهگ دیاره له تاریخ نهی له شکره ههتا ئینگه ییش ک کهمه کهمه نهو دژمن بوین خوهیان وهل کوردا وه جوورهیل جیاواز نیشان دانه، هه له دهر کردن نهفسه رهیل کورد لهی له شکره وه دهسپیچه کهیل جیاچیا تا قه بوول نهکردن پیشمهگره و نهیان بودجه وه نهی قوووته له وهزارت دیفاع. وهی کوله باسه ک کردیم یه جی پرسه ک نایا جهشن گرتن و ئاههنگ سازداین رووژ دامهزرانن له شکر له عیراق ک وه تهمامی زویخ و ژان داسه کورد بایهد رووژی پیرووز بووت یا...!؟

قهره‌غان و چه‌وه‌ری کردن خوهر کوردستان

نا / باوگ ناز

شار قهره‌غان یا جه‌له‌ولا

که‌فیده په‌ر باشوور رووژناوای

قه‌زای خانه‌قی؛ نه‌ دویری

۵۲ کم نه‌ سه‌نته‌ر ئی قه‌زای

دیرینه، نه‌ ناووراس خاک

که‌رمیان که‌رمه‌سیر جوور

قالی جوانیگ نه‌ ناوبه‌ین

بریگ ته‌ په‌ و به‌رزایی جوانیگ

خریاسه‌وه‌ و وه‌ شانیه‌و

ناو سازگار سیروان وه‌ لای

رووژناوایه‌و خوهری خلیفه‌ دایه‌.

ههرچه‌نی ک ئی شاره‌ له‌ لایه‌ن تاریخیه‌وه‌ کوینه‌یی شاره‌یی ده‌وروگردی نه‌یری جوور خانه‌قی و مه‌نه‌ل قزروه‌وات و به‌دره‌ و جه‌سان؛ وه‌ل شوونه‌گه‌ی تایبه‌تمه‌ندی خاسیگ دیری له‌ لایه‌ن میرات تاریخی و ژبیری یا شارسانی دیرین یا عهریق، ک زانیاریه‌یل و سه‌رچاوه‌یل وه‌ر ده‌سمان جه‌خت له‌ بانی که‌ن، نه‌وه‌ بیجگه‌ چه‌ن شوونه‌وار و میلکان که‌لاوه‌یل وه‌جی مه‌نگ کوینه‌.

له‌و زانیاریه‌یل تاریخیه‌ هاتیه‌ ک یه‌ی کوویری یا بیه‌له‌ی ساسانیگ

گرینگ یا موهم له‌ی شوونه‌ وجود داشته‌ وهرجه‌وه‌گ وه‌ل وه‌خته‌و برمی‌هید و له‌ ناو بچوود، هه‌ له‌ مه‌یدانه‌یل ئی شاره‌ جه‌نگ وناوبانگ (جه‌له‌ولا) روی دایه‌ له‌ سال ۱۶ کووچی - ۶۲۷ زاینی، له‌ ناوه‌ین هه‌ردوگ له‌شکر ئسلامی و ساسانی له‌ زه‌مان خه‌لیفه‌ی سییم عومه‌ر کوو خه‌تاب، ک له‌شکر ئسلامی له‌تی پیروزی گیر هاورد، دویری واز کردن مه‌دائن و هه‌یواین شا یه‌زدگرد له‌ مه‌یدان نه‌و جه‌نگه‌، ک ناوی نریا جه‌له‌ولا، و دویاخریش هه‌ر ئی ناوه‌ بویه‌ ناو ئی شاره‌، ک تا ئیسه‌ مه‌ردم خوهمان هه‌وه‌ پی ئویشن قهره‌غان چوینکه‌ عوسمانیه‌یل ئی ناوه‌ نانه‌سه‌ قه‌یه‌وه‌، له‌ ئشاره‌تیگ نه‌را نه‌و شله‌ی چه‌ور سیه‌ ک ناو قویلابی خاکی هه‌لقولیه‌ید ک ئه‌روو وه‌پی ئویشن پترۆل یا نه‌فت. تاریخنویس ئبن ئه‌لسته‌وه‌ی ناو ره‌بات نا قه‌ی ئی شاره‌ چوین ک مه‌لکشای سه‌لجووقی له‌ سه‌ده‌ی پانزه‌م کووچی، یه‌ی ره‌بات یا کاروانسه‌رایگ له‌ی شوونه‌ دروس کردیه‌.

بری که‌سیش هه‌س ئویشن : ئی ناوه‌ له‌ گولاله‌ی کوردی بریایه‌ و دویاخریش وه‌ جه‌له‌ولا گویریایه‌، گولاله‌یش جووریگه‌ له‌ گول ک وه‌ پی ئویشن (شقائقی النعمان) ک له‌ وه‌هار گشت سالیگ ده‌یشت ئی ناوچه‌ په‌ر له‌ی گوله‌. شار قهره‌غان یا جه‌له‌ولای هاوچه‌رخ له‌ ناووراس بیسه‌یل سه‌ده‌ی گوزه‌یشت وه‌ره‌ دروس بوی، وه‌ختی ئی ناوچه‌ بویه‌ مه‌حه‌ته‌ (کاروان سه‌را) ی سه‌ره‌کی و دوریان چه‌مه‌نده‌فه‌ریل ریگه‌ی ئاسنین؛ ک ئنگلیز ده‌سکردنه‌ کیشانی له‌ به‌غدا وه‌ره‌و که‌رکووک له‌ کووتاییه‌گان ده‌یه‌ی دویم سه‌ده‌ی وه‌رین، و لقیگیی وه‌ره‌و شار خانه‌قی کیشیا.

وه‌ی جووره‌ ئی شوون چوول و هوول و په‌ر که‌فتی و سامناکه‌ ، ک چه‌ن خیل شوانی پیشه‌ی کورد له‌تی هامشوو کردیان، بویه‌ مه‌لوون شارسانی و بازرگانی زینگیگ و شوون سه‌ربازی گرینگ یا موهمیگ ، ک ئنگلیز بیجگ له‌ سه‌نگه‌ریل کوچکین و داروده‌سه‌ و نه‌سپاو خوهران، چه‌ن بیه‌له‌ و کوویری و خانگ و ماله‌یل نوویگ له‌تی سازدان، وه‌گوره‌ی به‌رژه‌وه‌ندیه‌یل (مه‌سالج) و پیلانه‌یل خوهران نه‌را ناوچه‌گه‌. وه‌ی جووره‌ قهره‌غان زوی زوی گه‌وراوه‌ بوی و گه‌شه‌ کرد و شان وه‌ شان کورده‌یل ناوچه‌گه‌ پیشوای له‌ شماره‌یگ عه‌ره‌ب و تورکمان و مه‌سیحی و نه‌رمه‌ن و په‌هوودییش کرد، ک نه‌را مینه‌ی کار نه‌را ئی ناوچه‌ سه‌رخوهران هه‌لگردن و نیشه‌جابوین.

له‌ سال ۱۹۵۸ قهره‌غان بویه‌ سه‌نته‌ر ناحیه‌یگ وه‌ ناو جه‌له‌ولا سه‌ر وه‌ قه‌زای خانه‌قی وه‌ ناو جه‌له‌ولا و هه‌رچی ناوایی و ده‌یشته‌یل گه‌ش و جوانه‌ له‌ لایه‌ن ئیداریه‌و خریانه‌ بانی.

یه‌کیگ له‌ وه‌سه‌ره‌اته‌یل تاریخی نه‌ی شاره‌ ک هه‌رگیز له‌ هویره‌و نیه‌چوود، نه‌وه‌سه‌ ک فه‌رمانده‌یل و سه‌رکرده‌یل شوورش ۱۴ ته‌ممووز وه‌ سه‌رکرده‌یه‌تی زه‌عیم عبد الکریم قاسم له‌ یه‌کیگ له‌ بنکه‌یل سه‌ربازی جه‌له‌ولاوه‌ جویلیان وه‌ لیوای بیس کردن وه‌ره‌و به‌غدا یاپه‌تخت و رژیم پاشایه‌تی وه‌پی رمانن و سسته‌م کووماری یا جه‌هووری ئاشکرا کردن.

دویری نه‌وه‌یش وه‌ چه‌ن مانگیگ وه‌سه‌ره‌ات فره‌ گه‌ورایگ وه‌چه‌و خوهری دی نه‌ویش ره‌ی بوین کاروانه‌گه‌ی سه‌رکرده‌ی مه‌زن کورد نه‌مه‌ر مه‌لا مسته‌فای بارزان بوی ک وه‌ قه‌تار له‌ به‌غداوه‌ سه‌فه‌ر وه‌ره‌و که‌رکووک ئینجا نه‌را هه‌لویر و له‌وراوه‌ نه‌را بارزان کرد، له‌و رووژه‌

ک بارزانی نه‌مه‌ر ره‌سیه‌ ئی شاره‌ مه‌رده‌مه‌گه‌ی گشتی خرووشیانه‌ ناو جاده‌یل شاره‌گه‌و له‌ مه‌حه‌ته‌ی چه‌مه‌نده‌فه‌ر چه‌مه‌و بین و پیشوایی گه‌رمیگ له‌و سه‌رکرده‌ی زنه‌یایه‌ کردن.

دویری سال ۱۹۶۱، جه‌له‌ولا پیشکه‌فتن گه‌ورایگ وه‌ خوهریه‌و دی دویری جیوه‌جی کردن پرووژه‌ی ناوبه‌ند یا سه‌د و عه‌مبار ناو ده‌ره‌ندیخان ک ناوچه‌ی جه‌له‌ولا له‌ مه‌ترسی لافاو پاریزکرد، و دویری ریککه‌فتننامه‌ی ۱۱ ئادار شاره‌گه‌ گه‌شه‌ کرد و ژبانی پروی له‌ جم و جویل و بیناسازی و پیشکه‌فتن. وه‌ل ئی حاله‌ فره‌ وه‌پی نه‌چی، دویری نسکو کردن و وسیان وه‌ختیانه‌ی شوورش ملله‌ته‌گه‌مان و ده‌س وه‌پی کردن گه‌وراترین و بیسترین هه‌لمه‌ت ته‌عریب و ده‌رکردن و بار وه‌پی کردن وه‌زوور مه‌ردم نه‌سلمه‌ن کورد و تورکمان شاره‌گه‌ وه‌ره‌و ناووراس و باشوور ولات و هاوردن هه‌زاران خیزان عه‌ره‌ب ته‌عریب.

له‌ ساله‌یل نه‌وه‌د سه‌ده‌ی گوزه‌یشتیش دویری ته‌واوکردن پرووژه‌ی به‌نداو هه‌مرین، رژیم وه‌رین کرده‌ی مه‌هانه‌یگ نه‌را هاوردن شماره‌ی فره‌گه‌ورایگتر عه‌ره‌ب نه‌را ناوچه‌گه‌و ته‌عریب کردنی.

دویری پرووسه‌ی ئازادی عیراق و رمانن رژیم دیکتاتوری شو‌قینی به‌عسی، ناوچه‌ی جه‌له‌ولایش وه‌ک ده‌سه‌خویشکه‌یلی له‌ شاره‌یل کوردستانی و عیراقی خو‌ه‌شجاله‌و بوی وه‌و ئازادیه‌ ک ده‌یان سال چه‌وه‌ریی کرد و ئاخری له‌ وه‌هار هاته‌ دی و شه‌وه‌ی به‌عس له‌سه‌ر سینگ مه‌رده‌مه‌گی لاجوی ، و خه‌لک جه‌له‌ولا خه‌و وه‌ نه‌و رووژه‌و دین ک شاره‌گه‌یان بچووگه‌وه‌ نه‌را باوه‌ش دالگ خوهری کوردستان و وه‌لیا شاد و شوکره‌و بوود، وه‌ل وه‌داخ گرانیگه‌و ئی ناوچه‌ وه‌ک ناوچه‌یل خانه‌قین و مه‌نه‌لی و که‌رکووک و شه‌نگال و مخموور...هتد، بویه‌ ناوچه‌یگ مرافه‌دار و داوریگ له‌ کوردستان وه‌گوره‌ی ماده‌ی ۱۴۰ ده‌ستور هه‌میشه‌یی عیراق، له‌ بان نه‌وه‌یشه‌ که‌فته‌ وه‌ر قه‌پ تیرۆریسته‌یل تاوانبار و ماوه‌ی جاریگ تویش په‌لاماره‌یل تیرۆریستی تیه‌یگ و شماره‌ی فره‌یگ له‌ مه‌رده‌مه‌گه‌ی تویش کوشتن و زه‌خمدارکردن هاتنه‌ و چه‌وه‌ری نه‌و رووژه‌که‌ن، ماده‌ی ۱۴۰ جیوه‌جی بکریه‌ید و وه‌ل ده‌سه‌خویشکه‌یلیه‌و وه‌کوردستان دالگ شاده‌و بوود.

ئەو تارىخىيە گىت ژيان خەۋى ئەرا تارىخ كورد و كوردستان تەرخان كورد

زەينب چەلبە

تارىخىيە گىت ئەو دۇنيا دەرىجە (زوبىر بىلال ئىسماعىل ۱۹۲۸- ۱۹۹۸) يەككىگە ئە دىيارىتەين و مۇھەمەتەين تارىخىيە گىت كورد ئە نىمەى دويم سەدەى (۲۰) ، ئەو تارىخىيە گىت زانايگ پايە بەرز گۆمبەى ئامادەس ، ك راسەو لاشە ئە ژيان نەمەندگە ، وەلى كاردەىلى ھەر وەزىنگە مېنىگە وە .

ئەو وەختە ئە باوۋەتەئە وەت: فەرھەنگىگ تارىخى نەرخدارە و ھويچ رووشنھويىرىگ دەس لەلى وەرنىيەگ . ئەو سالەىل دوياخرىش چەنەھا كىتاو خاس و سەدەھا شىيە وەكردن زانستى ئە باوۋەت تارىخ كورد و كوردستان نويسا ، ك ئە بان لاپەرەى گۇفارەىل عىراقى و كوردى پەخشكرىان . ئەمجا ئە مۇھەمەتەين كىتاوۋەىلى ك ئە سالەىل ھەفتەى سەدەى گوزەپشت دەرجەين و پەخشكرىان ئەویش كىتاو (تارىخ زوان كوردى) ، ك ناوبانگى فەرەىگ دەركرد و ئىسپات ئەوۋەىش كوردگە وە بەلگە وەك زوان كوردى زوانىگ كويەن و سەر وەخوۋەىيە و رىشگ دىرىگ ئە قوئىلاىى تارىخ . زوبىر تارىخىيە گىت كورد ، ئەھەمەتە فەرەىگ دىياگە زانائو تارىخىيە گىت و فەكر مەنەىل كورد و ئە سال (۱۹۷۹) كىتاوگ ئە بان ژيان و كاردەىل تارىخىيە گىت كورد و نەوۋەى ھەولئە (ئبن خەلەكان) دەركرد ك ئە ئاوايىگ نەزىك شار ھەولئە لەدايگ بويە ، يەيش وەرج لەوۋەك ئەرا گەردەين ئە شوون زانست روى بەكەيگە ولاتەىل عەرەبى و ئىسلامى ، وەل ئەوۋەىشا لەسال (۱۹۸۷) كىتاوگ ئەبان

ژيان (شېخ چۆلى) دەركرد ك يەككىگە ئە دىيارتەين و ناوادرەتەين شېخەىل رىپەرە سۇفەيگەرى ئە كوردستان و مزگفتەگەى تا ئىسە ئە ھەولئە مەندگە و مەيدانىگىش ھەر وەناو ئەو زاتە نرىاگە . زوبىر تارىخىيە گىت و تىياگ : ھەولئە شار زانست و ماریفەت و چەنەھا زانائو پايە بەرزەىش پىشكەش كوردگەسە چەھان ئىسلامى . لەوۋەر ئەوۋە كىتاوۋەگەى (زانائو مەدەرەسەىل ھەولئە) ناو شمارەى فەرەىگ لەزانا و مەدەرەسە و حوجرەىل ھوۋكارەكردن يا تەعلیم ئەو شارە گرىگەخوۋەى . ئەمجا ھەرچەن ئەو تارىخىيە گىت گەورا ئەرا تارىخ كويەن كورد و كوردستان گىت ھەولئەگە و تەرخان ژيان خەۋى كورد ئەراى ، وەل بەشىگ ئە وەخت و ھەولەىلىشى ئەرا تارىخ مېرئىشەىل كوردى وەك (سۇران و بابان و مېرئىشەىل (تر) تەرخان كوردىگ . تارىخىيە گىت گەورامان چەو لەبان ئەو ھەمگە چىشتەىلە گردا ك پەيوەندى داشتن وە شوونەوار ناوچەگەوۋە فەرەىش وە جوانى ئەو شىيە كوردنەىلە ئەنجامدا لەبان شوونەوارەىل كوردستان و رووشناىى خىستىياگە بان شوونەوارەىل

و لايەن زانستىيەش ئە باوۋەتەئەئە ئاشكرا كوردىياگ ، ئەوۋەىش لەوۋەر ئەوۋە ك تارىخ كويەن كوردستان وە بەلگەى راس و دروس وەك نويسرىياگ ئىسپات بەكەيگ ، ئەمجا لەوۋەر رووشناىى ئەو ئاكامەىلىشە وەرجە مردنى وە چەن مانگىگ كىتاوۋەپەر نەرخەگەى وەناو (تارىخ ھەولئە) دەركرد ، ك ئە روى ناوۋەرۋەكە وە كىتاو تازەىگە و تارادەى فەرەىگىش ئە كىتاو (ھەولئە لە قوناق تارىخىيەىلى) جىاوازە . ئە مانگ شوبات (۱۹۹۹) ئە شوون نەزىكەى (۲) مانگ لەدوۋىياى كوۋچكردىنى ، ئەمجا وزارت رووشنھويىرى ھەرەيم كوردستان يادنامەىگ ئەرا ئەو تارىخىيە گىت پايە بەرزە رىكخىست و چىشتەىل فەرەىگىش ئە باوۋەتەئەئە ئاشكرا كرىا ، لەوانەىش ھەلەوگەردانن كىتاوۋەگەى ئەرا بان زوان ئىنگلىزى و خوەندى وەك پەپرەو ئە مەدەرەسەىل كوردستان . كىشەى كورد وە تايبەت جومجويىل رزگارخىواز كوردستان ئە ئەھەمەتەىل زانستى و نىشتەمانى ئەو تارىخىيە گىت گەوراى كوردەدوۋىر نەوۋەى ، ھەر لەوۋەر ئەوۋەىش بەشىگ ئە وەخت و ھەولەىلى ئەراى تەرخان كوردىگ و زىاتەر ئە كىتاوگ و دەپەھا لەپەكەوۋەدەىن لەبانى نويساگە ، لەوانەىش كىتاوۋە نەرخدار و جوانەگەى ئە باوۋەت (شوورەشەىل بارزان) ك وە ماوۋەى كەمىگ ئە شوون كوۋچكردىنى دەرجى و ئىسپات ئەو راسىيەكرد ، چوئىكە ھەرچەن ئەو وەختە فەرە نەخوۋەش بوى و لەبان جى كەفتوۋىگ ، وەلى خەۋى سەپەرشى پاكئوىسى و غەلەتەىل و راسەوۋكردن غەلەتەىل چايدانىنى كورد ئەرا كەسىگ نەخوۋەش كار ئاسانىگ نەوۋەى . يەككىگ تر لەو مەيدانەىلە ك زوبىر تارىخىيە گىت بوى ئەھەمەتە و دەپىدا ئەوۋەىش گەردەين بوى لەشوون سەرچەوۋەىل كويەن تارىخ كورد و كوردستان ، لەوۋەر ئەوۋەك ئى سەرچەوۋەىلە فەرەوۋە كەمى كەفتەئەئە دەس ، چوئىكە وچوۋد كىتاوگ تايبەت وەو جوورە مەيدانە زەحمەتە و ئەو زانبارى يا مەللوۋماتەىلە ك ئە بان كورد و كوردستانىش نويسرىانە وەك بەشىگ ئە ناو كىتاوۋەىل تر ھاتنە و فەرەىش كەمەن ، وەلى ئەو تارىخىيە گىت گەورا ئە شوون گەردەين فەرەىگ تويەنست پەردە ئە بان چەنەھا سەرچەوۋەى رەسەن لايەىگ ئە باوۋەت كورد و شوون نىشتەجابوئىيان ،

ھەر لەوۋەر ئەوۋەىش چەنەھا ئە يەكەوۋەدەىن ئە بان ئەو باوۋەتە نويسا ، لەوانەىش كىتاو (كورد ئە كىتاو وولاتەىل مۇسلمان) ، يەيش دەسپىشخىستن يا موبادەرى گرىنگ ياموھمىگ بوى و چەنەھا تارىخىيە گىت تر لە شوون ئەو كوردەى رىپەرە خودەىن . زوبىر ئە سالەىل كوۋتايى عومرى وەك شارمزا لەوۋەرپەوۋەرايەتى گىت شىوونەوار كار كورد ك سەر وە وزارت رووشنھويىرى كوردستانە و دەور خاس و ئاشكرايگ داشت لەپىشكەشكردن ناموۋزگارى ئە باوۋەت گەردەين ئە شوون شوونەوار ئە كوردستان . وەل ئەوۋەىشا چەنەھا شىيە وەكردن تارىخىيە گىت شىوونەوارى پەر ئە ئەھەمەتە ئە گۇفار (شانەدەر) پەخشەو كورد ك تايبەتەوۋە شوونەوار و تارىخ كويەنەوۋە . ئە ماوۋەى كاركردىنى ئەو وەپرەوۋەرايەتى يا مودىرەتە سال (۱۹۹۸) دو رىگە نىشاندا ئە بان ھەر يەك ئە (قەلەى ھەولئە) و (شار ھەولئە) و ئەوانەىش چايدىر . زوبىر تارىخىيە گىت گەوراى كورد ئامادەىوئىن وەردەوام و كارا يا فەعالىگ داشت ئە بان مەيدان كىلتور كوردستانى و عىراقى و بەشدارى داشت ئە دەسەى بەسكارى و شمارەى فەرەىگ ئە گۇفارەىل كوردستان و دەپەھا شىيە وەكردن و لەپەكەوۋەدەىن ئە باوۋەت كىلتور كوردى و عىراقى ئە گۇفارەىل گەوراى كوردستان و عىراق نويساگە ، ئە وانەىش : گۇفار (رووشنەرى نوۋى) ئە بەغدادو گۇفار (كاروان) و چەنەھا گۇفار تر . ئى تارىخىيە گىت گەورا وەو كاردەىل جوان و ئاشكرا ناوبانگ ئە كوردستان و عىراق و سەنتەرەىل خوەرھەلاتناسەىل پەياكردو بويەسەرچەوۋەىگ زانستى ئەرا شمارەى فەرەىگ قوتابەىل خوەندن بالاو باحسەىل تر جوۋىر ئەوانە ك ئەرا گەردەين ئە شوون زانبارى و دەولەمەنكردن باوۋەت و بەحسەىليان ھەوۋچە وەپى داشتن و لە كىشەىل جوورەوۋوور تارىخ كورد و كوردستان پىرسىار لەلى كرىدان . ئەمجا مامۇستا زوبىرەىش ھويچ وەختىگ بى ئومىدىان نەكرد و ھەرچى زانبارى بوى دىياگەى پىان . شاىتە زوبىر رەحمەتى يەككىگ بووگ ئەو تارىخىيە گىت كەمىتە ك كاردەىلى ئەرا

چەن زوانىگ تر ھەلەو گەردىياگە و شىوۋەى ژيانىشى ئە چەنەھا فەرھەنگ تارىخى نويسىياگە ، لەوانەىش فەرھەنگ (ناوادرەىل عىراق) يش لاپەرەى تەوايىگ ئەرا ژيان ئى كەساىەتى و ناوادر كوردە تەرخان كوردگە . مامۇستا زوبىر بىجگە كىتاوۋەىل فەرەو چايدىرەىگى ، (۱۴) كىتاو دەسئوىس چاينە كرىياگىش دىرىگ ، ئە وانەىش كىتاوۋەىل گەوراى سى وەرگى وەناونىشان (ناوادرەىل ھەولئە) و كىتاو (تارىخ كويەن كوردستان) و (تارىخ ھووز بلباس) و (مېرئىشەىل ھۆزەبان كوردى) و چەن كىتاوۋەىل تر . زوبىر ئە ژيانى چەنەھا ھەلوۋىست يا موقف نىشتەمانى داشتگە و لەوانەىش : وسىان لەرۋى پىياگەىل رزىم بەسەس ئە وەختىگ تواسن قەيرىگ ئە مالەىل بان قەلەى ھەولئە بېرەن ، ئەوۋە بوى مامۇستا زوبىر و چەن رووشنھويىرىگ تر داوا ئە دەسلاتادەىل كورد ئەو كاردەنكەن و دەس ئەو مالەىلە نەپەن چوئىكە ئەو وەختەوۋە كارىگ پەر ئە مەتەرسى دانرىا . بىجگە ئەوۋەىش ئە وەخت دەسلات سەدام ئە سال (۱۹۸۰) رىگەوۋەپى نەپان كىتاو (مېرئىشەىل ھۆزەبان كوردى) پەخشەو بەكەيگ . زوبىر بىلال ئىسماعىل رووشنھويىرىگ خاوەن ھەلوۋىست و تارىخىيە گىت ئازاو چەو نەتەرس بوى و گىت ژيان خەۋى لەوۋەر خاتەر مقەپەتەىل كوردن ئە تارىخ كوردو كوردستان تەرخان كورد ك نەزىكەى چارەكە سەدەىگ ئە بەحس و لەپەكەوۋەدەىن و نويسانن بى وچان كار ئەرا تارىخىيە گىت مەلئەتەگەى كورد ، وەل ئەوۋەىشا كەسىگ بوى خاوەن نەفسىتە بەرز و پاك و نارام و چەو نەوۋرە چىشتەىل ماددى و گوۋش نەپا مال دۇنيا و ھەمىشە حەز ئە قەسەى راس كوردىياگ ، بىجگە ئەوۋەىش پەيوەندى كوۋمەلەىلەتى فراوانىگىش داشت وەل گىت جوورەچىن و لايەنەىل كوۋمەلەگى كوردستانى و عىراقى و زانبارى فەرەىگىش ئە بان شارە كويەنەگەى (ھەولئە) ياش داشت ، وەلى ئەوۋە بوى مەرگ تەنگ لەلى ھەلچنى و سال (۱۹۹۸) مالتاواىى يەكجارى ئە لىمان كوردو خاك و مەلئەتەگەى ھىشتەجى ، ھەر لەوۋەر ئەوۋەىش زوبىر تارىخىيە گىت فەخر و شانازى گەوراگە ئەرا مەلئەتەگەمان و ھەمىشە زنگە ئە دل و دەروئىمان .

نابوورى جەھان لە سال 2009

عەلى بېرۈنەدى

سال 2009 زايىنى، ئە وەخت جەنگ تون و تىژ نابوورى رووژئاوا وەل قەيران داراييا ، چين وەنەفۈەرگرتن ئە (1500) مىليار دۇلار بازارەيل تازەو گرنگ ياموھم كۇنترۇل كىرد، ئە وەرانوهر ئەویش دويەى و يوونان و ئيران قەيراندارترين سال بىردنەپپيەو، ئەمجا ئەيرا نشارەتيگ وەگوپرانكارى گرنگ ياموھم نابوورى جەھان كەيم ئەسايگ ك گۆزەشت بويە.

لە سال 2009، ئەمريكا و ئۇروپا تويەنستەن وەپشتىگىرى دەسميەتەيل نەفت، بەشىگ لەو بار قورسەھاوسەنگەو بەكن ك لە ئەنجام قەيران دارايى جەھان لە سال 2008 خوەى دەرخت.

ولاتەيل يەكگرتگ ئەمريكا وەتەنيا سەدەھا مىليار دۇلار لەو بودجەيا ميزانيەى تايبەتەنەرا خوەى خەرچىرد ئەرا يارمەتيدايەن بانكەيل، كۇمپانيايەيل دروسكىردن سەيارە و خاوەن ئەو خانگەيلەك وە سەبەب ھەراچىردن مولكەيل خوەيان زەردەمەن بوين، كىردارەيل ئەمريكا بويەسەبەب جموجويل كەمىگ لە بازارەيل و نەھىشتەن مەترسى شكيان پيشەسازى، وەلى ئى گام خاسەكارىگەرى خراويگ داشت لە بان بازار ئۇروپى.

يەككىگىر لەپيشنيارەيل رىزگاركىردن نابوورى ك حكومەت ئەلمانيا لە كووتايى سال 2008 پەسەنىكىرد و لە سال 2009 جى وەجى كىرد، ئەمجا حكومەت لە وەخت دابىنكىردن قەرز وەبەنكەيل

ك ھەرەشەى شكەست لە لىان كىريا، وەپيشكەشكىردن يارمەتییگ (2500) يۇرۇپى وە خاوەن سەيارەيل كويەن دى بازار پيشەسازى دروسكىردن سەيارەگەرم كىرد و بويەسەبەب ئەوەك ئەوان كارگەرەيل خوەيان دەرئەكەن. لەى ناوئىيشە(فۇلكس فاگن) ئەلمانى يەككىگ لەسەرگەفتىگىرەين سالەيل تارىخ زيان خوەى وەرىكىرد، ئى كۇمپانيا يا شەرىكەلە شوون دانايەن خەت بەرھەمھاوردىن لەرووسيا و ھندىستان ئاشكرى ئەوە كىردن ك لە سال 2011 كارخانەيگ لە(چاتانۇگا) ئەمريكا دروس ئەكا، وەلى موھمترين گامىگ ئەرا وەجەھانبوين، ئەوەسەك فۇلكس فاگن لە رىگەى بەشدارىكىردن وەل (سازۇكى) ژاپۇن (يابان) ھەلىگىر ك (%50) بازار پىر خەرج يابانى ھا وەردەسى .

فۇلكس فاگن ئەلمانى وەل كومپانيای (BMW) بويەموھمترين ناوئىشان لە بازارەيل (چين) و شارەزايەيل لەدويە مانگەيل سال ئاشكرى ئەوەكىردن ك ئى كومپانيا بويەگەوورترين بەرھەمھاور سەيارەلەسەرانسەر جەھان .

ھەرچەنى نابوورى وولاتەيل پيشەسازى رووژئاوا لە 2009 وەبەرورد يا مقارنەوەل سال 2008 رەسىئاسوويگ پىر ئومىدتر ھەم لەئەمريكا و ھەم لە ئۇروپا، وەلى نىسبەى بىكارى زياتر بويە، ئەرا نمونە: لەمانگ 11 سال 2009 شمارەى بىكارەيل ئەمريكا رەسىئە (%10) ، ئەلمانىايش ھەمان بارووەز داشت و قەيرانگەلەيوالەلى ھات ك ئەنجومەن نوپنەرەيل ئەمريكا لەمانگ 12 ناچار بوى وەجى وەجىكىردن بودجەياميزانيەيگ (154) مىليار دۇلارى ئەرا روى وەروى بويەوەى بىكارى.

بەرنەدى كووتايى يا سەركەفتىگ كووتايى ئەو قەيرانەك لە سال 2008 جەھان پيشەسازى لەرزەن وەناشكرا ، ئەویش كۇمار چين بوى وە پىشت بەسانن وە (1500) مىليار دۇلار و دەسكىردەسەندىن كارخانەيل لەئۇروپا و كەرەسەى خام لە ئاسيائى ناوئاس و ئەفريقيقا و دەور خوەى لە نابوورى جەھان بتەوتر كىرد .

نەسبەى سەندىن و فرووشتن بازارگانيەيل چين و ئەلمانيا لە سال 2008 رەسىئە (113) مىليار يۇرۇ ، وەلى ئەيەبەس نەوى، سەرەتاي مانگ 12 يى 2009 وەزىر نابوورى ئەلمانيا سەردان (پەكىن) كىرد تا خەتەيل

بازىرگانى وولاتەگەى وەل چينا فراوانتر بكا. نويسينگەيا مەكتەب روى وەروى بويەوەى ماددەيل بيهووشكەر و گەناتەكارى رىكخىياگ نەتەوەيل يەكگرتگ ئاشكرى ئەوەكىرد لە سال 2009 ، ك مىليارەھا دۇلار درامەت ماددەيل بيهووشكەر چيەسەناو سەندووق بانك ناودەلەتەيوە، ئەمجا وەگورەى راپۇرت يا تەقرىر دامەزىياگ ناوبرياگ پويىل ماددەيل بيهووشكەر يارمەتى فرەيگ بانكەيل داگەتا لەژىر بار قەيران نابوورى دەرچن.

کووچ

تورج نه سپهري
 نهرا وهیلانی مه نه کووچه ردهگان
 هه ور چریکان
 دار قیژان
 ناو گونای خوی رنی
 دهنگ دهنگ
 نه دویر دویر
 جوور پویش وهدهس
 که رده نویل سه رگه ردا نه
 نه دهم تووفان کووچ
 مه غز نه سایه ر خیال گوم بوود
 سنووردهگان بنه چله چهن ساله ی زمان
 نه ناو ده ریای پر نه ماسی سیه
 خیال نهوهر دهم جنازه گهت دس وه زانی
 فکر ری مه غز گوم که یید
 نه ناو چریکه و قیژه
 مه نیگ پیراش پیراش بوود
 نه بهین نویره نویر گورگ و
 زقوم سنوور
 که متارهگان چوو پی کیشن
 هاوار برج "نیقل"
 شریقه ی خنن پیرچه مه گه ی "هیتلر"
 زهنگ کلیسا گه ی نیبالییا
 هاوار که یید
 بنیشن ته ماشای ناو خاک که ن
 بنیشن
 نه ته مویره و
 هووره و
 گاره گار که و
 گووش بیهن

لانه ی چریکه

پیشکەش وه شاعری به ناو بانگی کورد شیرکو بی که س
 نه دارستانی ولاتی م
 په نجه ریل
 ردهنگه نه سیداره
 من،
 شیعه کانه،
 باننده،
 په ژاریله
 هیلانه ی چریکه ن
 هیلانه ی ناو زهیل په شیو
 دنیا بو شیعر،
 باننده،
 من،
 زور بی خودره
 بی واران
 چوه زه دان ت
 نه شاخه ییل شاخه و
 شیوه تی ک
 نه شیعی م نه نسی.

بال چه و په روویز بنه فشی

هه ی هاوار نه دس نه و بال چه وه
 نه و نه ردی لیموو نه و بوو وه رقه وه
 خوده مه خه نه برد نیش بزانی
 چمان شهنگ باریک گولله ی پر نه وه

بیلا هه نه ویرد بچم قه سری

بیلا هه نه ویرد بچم ننگار که من نیم
 که ی نه و قه ره نه رزم که تو یادی بکه بیه نیم
 من واده ی لوتف تو وه خودم هو یج نه یامه
 نه ک لوتف تو که م بوو م سزاوار که ردم نیم
 وه ی ته وری بی توشه مه دی پر نه مه کووره
 جوز بار گونا بار و بنه ی تر مه گه ها پییم
 هه رچی که نه ئی عومره وه چه و دیمه عه زاوه
 ناشوگری نه گهر نه وه هه خو هشی ناتیه سه ریم
 حاجه ت وه سه نه د نه ییری گونا باری کورده ییل
 ئی جورمه نه رای هه فت جه دم به سه که قه سریم
 دووزه خ وه قوری من له م حالته بچوودن
 ناچار بیه نه ر گووشی فردهوس بووه جیم
 < قه سری > نه هه راسی نه نه کیر نه نه مونکهر
 زاند که مو عافن شر شیته ییل نه سین جیم

نایه مهیل نه درپژئی
تاریخ نه را یه گ ژیانیان
زینگ و سهونزهو
بمینیهد دس دانه نه
کارهیلی، یا چیشتهیل
تازدی وه دس هاوردنه،
ک نهرا نیمه نه لاجهوی
وه لا هاوردگه. ناواز،
موسیتقا، یه کهم دهنگهیل
به شهر سههرتایی بویه،
نهرا کشف کردن
نه زهتهیل خاس ژیان
نایه م. نه سه رجهم وانه
دهنگهیل و ناوازهیل
یه کهم ک کهم تا فره وه
نه هورامهزدا به سنان
و گریه یان دن و زانن
“هووره” س. وه رووشنی
نهرا نیمه دیار نیه ک
جیگه ی راسی نهی ناواز
بی وینه نه کوو بویه.

هووره یه کم یادگار نایه م

علیرزا خان

وهلی بی شهک تویه نید بویشد کهسهیلی
ک له نهی ناوازه وهرگری کردن و نهیشتنه
له ناو بچوود کورد بوینه و له گیشتی فره
ترهک کهلهوور. بی گومان له ریخت و فۆرم
نمروویی هووره، تویه نیمه وه ناو دل تاریخ
سههفر بکهیم و جیا له جهرکیشانهیل
بی زانین ک هووره وه وهرجله نۆرمهزد
به نهی و به سنهی. دهنگ و ناواز بی ساز
و وهسیلهی موسیقای هووره پهپوهندی
وه کویه و جهنگل و ژیان سادهی نهشایر
کورد و کهلهوور دیری، یهپشه م برده سه
نهی باوهره ک لهیوا بهروارد بگرم نهی

سهرتایی بهشهره، وه یه رهسیم ک تا نهی
ناواز و دهنگه وهل ناواز و دهنگهیل سونهتی و
کۆینهی قرمز(هویل) پووسهیل نیشته جی
له کانادا و ناوازهیل سونهتی و سهرتایی
نهفریقایی باشوور(جنوب) بهراورد بگرم
و نهنجامهیلی له نهی بهراورد گرتن و
نورسنمه وه فووتهو کرد تا باوهر بکه م
ک نهی ناواز و دهنگه بهشینگ له ناوازهیل
یهکم بهشهر بویه.

له ناو هووره بهراورد بگرن لهیوا هاتیه:
"هه هه هاها هه هه هاها"

HA HE HE HA
نمجا قرمز پووسهیل نیشته جی کانادایش
لهیوا نویسن: "هووه هووه هووه"

HO HO HO
نافریقاییهیلش لهیوا نویسن: "ها هه ها
هه هاها"

HA HE HA HE HA
ک یانه یهکی له مهقامهیل هوورهی نمرووه
له ناوچهی کهلهوورنیشین کوردسان نیرانه
و بهش یهکم هووره له نهی مهقامه جای
خاس خوهی دپژید. نهی باوهره فیشتر وه
فووتهو بووت ک نهی ناوازه بهشینگ له
سهرتاییترین دهنگهیل بهشهر بویه، وه
بهراورد برینگ کهسهیل ک هووره هن زه مان
نههورامهزدا و لهیوا زاننهی نه یهگ
هویچ قییمهتی نهیرید بهلکوو وه نهوبهی
خوهی فره موهیم و گرنگه و بایهد وه قهد
خوهی نهرای نهرزش و قییمهت بیریهیده پی،
وهلی باوهر م یهسه ک نهی ناواز کۆینه فره
گهوراتر و قهدیمی ترهکه و له دهنگهیل
یهکم بهشهر بویه و دیاریینگ له بهشهر
یهکم بویه. بایهته بویسیم ک نهی جووره
نایینینگ، هووره له زه مان نههورامهزدا
نورسن و لهیه کهودان فرهی تواید، وهی
مانا ک، له زه مان نههورامهزدا، بویهسه
زووانینگ نهرا پهخشه وکردن نایین و له نهو
دهوره وه تارووز نمروو وهره وهره گوژیاس.
یهکی لهو چشتهیله ک توینیم وه پی نهشاره
بکهیم دس نان بان گووشه ک کاریگ
نایینیه و ههتا خوهنرمیل کتاو موقه دس
(فورئانیش وختینگ توان نهی کتاو
ناسمانیه و نایینیه بخومنن دس نهنه بان
گووش و نیگه بری کهس باوهر وه یه دیرن
ک هووره له بهش یهکم نههورا گریاس،

یه خوهی جی سوپاس دپژید، وهلی نهگه
بتویهنی بهراورد بگری ک هووره بهشینگ
له یهکم ناوازهیل بهشهر بویه، نهو وخته
تویه نیمه له نهو ناواز و دهنگه، ناوازهیل
یهکم بهشهر چوین ئ ئ ئانا ئ ئ نا ئا ، هوو
هوو هاها هو هو هاها، یه رهسینگ ک
HU HU HA HA HU

HU HA HA aa AA aa AA
یهگ نهی ناوازه له زه مان نههورامهزدا
جوور سهرتایی خوهی ول کردگه و ریگ و
پیک ترهک بویه و کهم تا فره وهل ناومانای
جوورواجوورا تیکهل بویه، هویچ جی شهک
و گومان نهرامان وه جی نهیشتیه. لهی پهی
نویسانه توام یهکی له تاییهتمهندیهیل
هووره لیکۆلین له سهری بکه م ک وهی تازه
نهرام ناشکار بویه ک تا نینگهیش له نهی
باوهره له هویچ جیگ نهی جووره باوهرتی
نهدیمه و نهخونهسمه.

"پاوهچ" نیستلا حیگه له هووره ک هووره کهر
یا هووره چر و دخت خونهین بهیتهیل هجایی
و فۆلکلور له وزن ریتیمیک بهیت چوودهو
دهیشت و دسهوازه، نیستلا ح، جوملهی یا
ههتا نیم بهیتی هاوسان تیه ریڈ ک وه یه
نویسن (پاوهچ). نهی نیستلا ح له ناو
کارهیل رهنگای رهنگ هووره له هووره کهریل
وهناو دهنگ کهلهوور دپاره و له بانئ تاقیب
کردمه و نمونهیل "پاوهچ" له ناو هوورهی
هووره کهریل کهلهوور چوین زنه یای عهلی
نه زهر مهنووچهری، زنه یای یاسم یاسمی،
زنه یای نراهیم حوسهینی و سهید قۆلی
کشاوهرز نهلوژانمه ک جی هویرده بوینه.
نیسه نهرا نهی تاییهتمهندیهیله هووره
شماریم و چوین هووره وه دی هاتیه له
ناینده له لیکۆلینینگ ک له سهر نهنجام
دریاس، نریهده وهر چهو نهوانهگ وه
هووره نهلاقه نیشان دن. نیستلا ح
و تاییهتمهندیهیلی هووره چیشته یلیگن
هه م خونهینی و هه م ژنهفتهنی ک له
مهقالاتی له ناینده پیشکش وه خونهریل
خۆشهویست کریهد. نیسه نمونه یهلی له
"پاوهچ" له هووره هونهرمه ندهیل هووره چر
له ژپر تیه ریم.

وهر جه مردنم (له باوهر ویلاگه م)
وهسیهت کهم وه خیش
دس دووس بگرن گونا نه کهی ریش

بمارکت بوو (کوره نابلهی مالهگهی کهل
هویل بویمه) نهی فرم تازه

خاس وه لیت کهفی قهد وهی نهنازه
(۲) قاو کهفته و قهیتویل(دی وهی بکه ن
منپش مردمه) زله له باخان

مال نهی بیوه (شوی مردگه) بویه چراخان
(۴) بنوور وهی قاههز (نابهلهی مالاگهی
شکار چهوهو بویمه) دووس دویرهوه

بزان چهو نهوهساس وه دلگیره وه
(۵) سی تیر داسه لیم (وه تلاقه و ویل
خویناگه م) هه رسی په یه لپه ی

شوان وه گهرکه و گر پیه و نیه که ی
نمونه یلیگ "پاوه چ" له هووره ی عه بدل
عهزیز چهیدهری له ناو کهوانه هاتیه

(۱) وه کهل هویل بویسن (هویل و کهلاگه م)
نهوسیهید و بای
چهترهگهی بخی یخهفم له سای
(۲) وه تیر مهکوشه م (خوینی کول کهسمی
زامم دپاره

مهردم نویسن پیم یه گونا کاره
(۲) کهل هویل چهوهگه م (عهزیزی توور
نه کهی) چهوهری راته

زووانم له زکر، دس وه دوواته
(۴) دم جوی گوللهی تووپ (وه جز چهوم
کوشتی براگه م) گونا زهر وهرق

پیشانی له تهرز ناساره ی شهفه ق
نهی بهیته ک زنه یای عه بدل عهزیز
چهیدهری له ناو هووره ی خوهی وهتیسه ی
له شاعرهیل زانا و پاک نژاد کورد شاکه و
خان مهسویر کهلهووره.

(۵) من و کهل چهو (وه خهلوهتیته و بهو م
بوینی) دووس وه نشاره
زنه ی ول کردمه هام له پهزاره

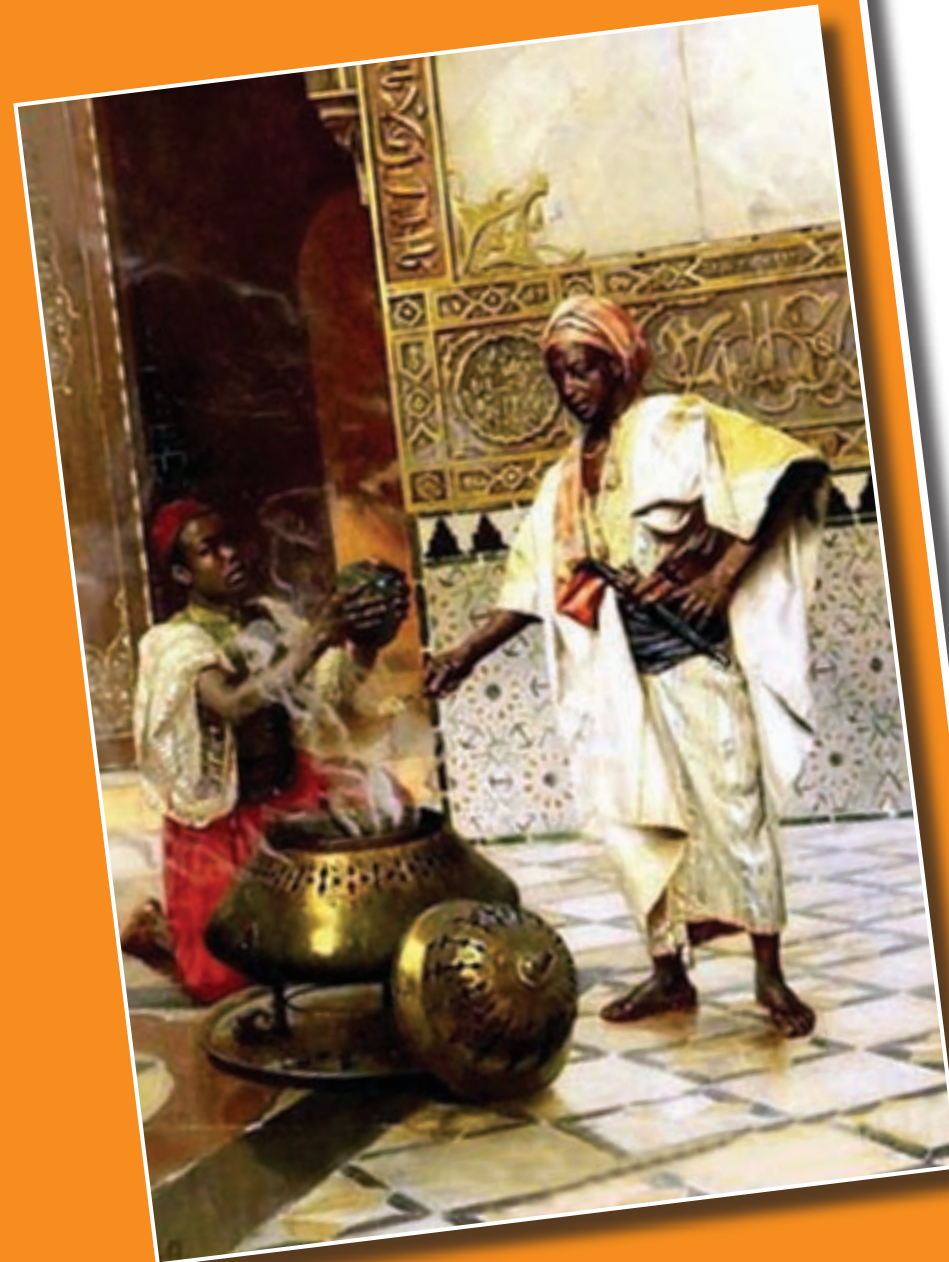
نمونه ییل "پاوهچ" له هووره ی زنه یای یاسم
یاسمی له ناو کهوانه هاتیه
(۱) تیری داگهس لیم له لای راسه وه
گت نیه کهی خوینم (دویری دلسووزی)
وه کراسه وه

(۲) نهبروان خهدهنگ (وه پشت دس
شینتکه رهگه م) زهنه نده و کاری
چهتر هویل له بان گونای گولناری

(۳) نهر بسه لانی (کافرکه تن عهلی) بهیه
رهزایهت
وهختن یاسمی (مهردمهگه) بکه ی
شکایهت

چه مک سیکوریزم

نزار عومەر

- ٤) ئاغەى ياسمى (كافرهگه) خەيلى دڭگيره رەزايەت بيه (وەى دوپەتلە) تن ھەرچيگ شيرە
- ٥) نازار عەزیز عەزیزتر لە گيان كەى بياتامەد (گلارەگەم) لە ملك ئەيوون
- نەموونەيل ترەك "پاوەج" لە ھوورەى زنەى ياي ئبراھيم حوسەينى لە ناو كەوانە ھاوردیمە.
- ١) مانشت چرپەو (لە دەسنى وەى بکەم) كويەى قارەنگ
- ٢) ھەم تەنگە زۆلفەگەد (لە ھەن من كافراگە) بىخە لە بانم
- بيللا وە راحەت (ئاخ باوگە) دەر بچوو گيانم
- ٣) لە دلەگەم بېرس(عەزیزى خانم) بزبان خەتام چووس
- لە ژيرتەنگ مانشت دل كەفتە ھەوسى
- ٤) خالووزاى عەزیز (مردمە و شين مەخومنە) لەلام كردگە بار
- قوڵەى ليوم تپەى جوور ئەور وھار
- ٥) بەورە و سەرينەگەم (مز مال دەوارەگەم) دەم وە موورەو
- بەسپەردم وە خاك زوى بچووورەو
- نەموونەيل "پاوەج": لە ھوورەى سەيدقولى ھانە ناو كەوانە
- ١) ئمروو قوولەم (شكار شيوگە) جەلا داوى لە خودى
- دلەم خەس ئەو بان سەر ئەلماس نەى
- ٢) يە دووس كويە (پەشيووم) شانەى شانەيە لە كى توورپايگە، مەى بەھانەيە
- ٣) شەوان مەخەفم رووحم لە لايە رووحم نگانبان(عەزیزى توور نەكەى)
- كيشكچى جايە
- ٤) ھەر مليەى بەزەرە (شيووى كەل دپرى) من نەم وە پپوھ
- چەورەيم قوولەم كەى باى وە ريوھ
- ٥) ئەگەر كوشيدەم(كەل ھويل شكار چەو) بېرس خەتام چووس
- لە چووم توورپايەدە شووخ ئەپروو مەس

لە بازار ھویر و را و جووود

نەرای چوین جووراو جوور

دەسكەشت گەورايگە، چوینكە

پیشنیار کردن ھەر نەرای

چوینیگ جیاواز بووگە مایەى

مەیل و رەخنە و پرسیار کردن

لەبانى. دیارە چەمك

(سیكۆلاریزم) یش یەکیگە لەو

چەمكەیلە چ وەك خەتیگ

سیاسى یا فەلسەفى دەور

وکاریگەرى خودی دیریگ، لەوەر

فامستنمان نەرا سیکۆلاریزم

پرسیار کردنیشە لە چوینیەتی

فامستن بانەیل جیاواز دین نەرا

دین، ناشکرایشە ك ستراتییجی

دین و دیدەیل جیاوازی نە

خانیگ یەكتری برن، ك دین

و جوودیگ گشتگیر و نەگوور و

پیرووزە.

لەى لایەنیشەو دەدین بووگەقانوونیک جیگیر و لاداین لەل خیانەتە. لەوەرئوهر ئى ھویر و باوهریشەسیكۆلاریزم تپەییگ ئەرا مقەپەتیکردن نرخیل پیرووز ئادەمیزاد و رزگارکردن ئەقل لە چوارچێوەى دین لەیوا کەییگ ئادەمیزاد وەبى ھویر کۆنترۆلیگ بریار لەبان ژیان سیاسی و ئابووری و کوومەلایەتی بەییگ و ئازاد بووگ لەھەلوژانن ھەر دین و مەزھەبیگ.

ئامانج سیکۆلاریزم، داناین دەستوریگەلەدەبشت دین، یەیش وەو مەعنا نیکە ئارەزوویگ بووگ ئەرا قووتەوداین دینەیل، یا بانگەوازیگ بووگ ئەرا بی دینی، بەلکوو زالکردن سستمەگەبەئەرا جیاوکردن دین لەدەولەت و ریگەیش لەدەولەت گریگ ك دین وەك وەسیلەییگ باریگەكار ئەرا بتەوکردن دەسلات.

سیكۆلاریزم تەواو ھویر وەختیگ وەك فەلسەفەییگ تاپبەت خودی پیشكەش نیكەكەییگ و دژ ھەر جوورەدەولەتیگەك دینپاریزی بکەییگەبەرنامەى مەندنەوہى خودى و لەھەمان وەخت سیکۆلاریزم تەواو خودى ئالشت نیكەكەییگ وەدین ئەرا لەناوبردن دینیگ تر.

جویر ئەوہك شارەزایەیل ئى مەیدانەنویشن: سیکۆلاریزم وەك چوین سەندنەوہى دەسلات سیاسیەلەدین، وەو جووریشەسەندنەوہى دەسلات دینەلەدەولەت، مەعناى ئەوسەلە پیرووسەى سیکۆلاریزم ھەم دین دەسلات سیاسی لەدەسدیگ ھەم دەولەتیش دەسلات دینی لەدەس دیگ، ئمجا سیکۆلاریزم ھویرەوکردنیگ دونیایبەلە ژیان و لە واقع.

بیگومان یەكەمین كەسیگ ك وشەیاكەلیمەى (سیكۆلاریزم) ھاوردەكار (جۆرج یاكوب ھالی ئوك) ئنگلیزی بوى لەسال (١٨٤٦) ك ئەویش ئەرا ناسین (ھویر و باوهریگ ك تەنیا وەخت خودى ئەرا ئەو پرسیار و باسەیلەتەرخان كەییگ ك تاپبەتەوژیان لە بان ئى گووشەى زەویەو ھەول پیشكەفتن لایەن لاشەیی و رەفتار و ھویر سروشت ئادەمیزاد دەیگ تا بەرتزترین پلەى گونجیاگ). ئمجا لەدونیاى رووژئاوا (سیكۆلاریزم) یەكیگەلە موھمترین دیاردەیل ك تاریخەگەى چووگەوئەرا سەدەیل ناوړاس گورجى و بیگومان پیشكەفتن ئى چەمكەرووژئاواى پەر لەسەرورەى ئمروو دروسکرد، ك جیاوازتريکرد لەناوچەیل تر دونیا، یەیش مایەى ستایشکردنە. ئمجا لەیرا پرسیاریگ ئەوسەك ئەراچەسیكۆلاریزم لەكلتوور رووژئاوا وەسروشتی لەدایگ بوى ك بویەدرەختیگ و سایەكى داسەگشت شارستانی رووژئاواو ئیسەیش رووژئاواپەیل لەژیر سایەى ئەو درەختەژیمەن ؟ ئمجا ئەرا جواو ئى پرسیارە، فەیلەسووفەیل و فرەییگ لەرووشنەویرەیل وەختى باس لە دین كەن، لەدو رویەووشیەوکردن ئەراى كەن، یەكەمیان (ئەقلی) و ئەواكەى تر(ئەقلی) ك وەمەعناى لەریگەى ئەقلکردنەوہك بایەسەئەرا بپاراداین لەبان گشت شیوہیل ژیان پایمەنەوئەرا ژیر سایەى دین، یا مەعناى ئەوسەمەشرووعیەت دەولەت لەبان بنەمای دین بووگ. وەل مەبەس لە(ئەقلی) ئەوسەك ئەقل شای چەمكەیلەو لەى وەختەئادەمیزاد وەزیفەكار ئەقلەو تەنیا ئەقل ئەقل شای چەمكەیلەو لەى مەرج سیاسی و شیوہیل تر دەیگ وەبى ئەوہك بچووگەوئەرا ژیر کاریگەریەیل دین.

ورگکردن له لای فرهڼگ له و منال په لایه کرهڼه کېدی ک عمریان ها له ناوونی (۲ تا ۴) سالان، به عزه جاریگ جویر نه وه ک نه خو هشیگ داشتوگ نه گهر له و سعاعته منال داواکاریه لیلی جی و جی نه کرهڼه یگ دوینیم وه دهنگ بهر ز هاوار نه کا و گریگ و خوی دهیگه زویا و به عزه جاریگیش سر خوی شکنیگ و که له مه دار خوی نه کا. نمجا نایا له ی حاله ته چه بکه یم خاصه، وه تایبته نه گهر ئی کیشه له و هر چه و مردم روی بهیگ یا له شوونیک گشتی یا بازار له و دخت رهنه و کردن داواکاریه لیلی؟ بیگومان له و و دخته کس و کاره گهی یا خیزانه گهی شهرمیان تیه یگ و داواکاریه گهی جی و جی کهن نه را نه وه ک بیدهنگ بووگ و مردمیش له خو هیان دویره و بخهن.

وه گووره ی له یکه و داین و به حسکردن له ی مهیدانه وه، جواو دانه و دی منال له و دخت هاوار کردن و جی و جی کردن داواکاریه گهی هووکار سره کیه له و مردم وجود ئی هه لسوکه فته، منال جاریگ ئی کاره که یگ و دی بووگه خوویگ له لای و دوپاخیش هووکاره بووگ نه را و ده سهاروردن هر چشتیگ دس بکه یگه هاوار و گریستن. نمجا له ی حاله ته:-

- ۱- نارام به و تویره ی خود نه که ید، نه گهر هاید له شوونیک گشتی شهرمه زار مه و، هویر له وه بکه گشت مردم خاوه منالن و ئی جووره چشته یلیگ له وانیش روی دهیگ.
- ۲- گرنگی یا نه هه میه ت بیه نه و په یامه ک تواید بره سنیده ی مناله گد، نه ویش پیکه اتگه له هاوار کردند هو یچ نه هه میه ت و تویره یلیگ له ی نیه که فیکه وه و نیه وگه سه به ب وه دسهاروردن خواسته گد.
- ۳- نه وه له هویرد بووگ ک تویره نه وید و مشتومر و دل مناله گد نه که ید و دختی نه و تویره بووگ.
- ۴- وه ته وای نه وه هاوار کردنه فراموش بکه و هه ول بیه خود له یوا نیشانی به ید ک خه رکید وه چشتیگ تره وه، چوینکه نه گهر خوریا یده ملیا، نه وه گووش له و نه گرده و، وه ییش هق دمیده مناله گد ک و درده وام بووگ له بان رهفتاره گهی.
- ۵- نه گهر منال له و پرگ کردن و تویره یی

واز هاورد، ئی هه له له دس مه یه و نه هه میه ت و دپی بیه و نسپاتی نه را ی بکه ک ئیسه نه را ی خو ه شحالید چوینکه هاوار نیه که یگ و نه را ی ناشکرای بکه ک چوین رهفتار بکه یگ تا نه و چشته توایگه ی باریگه ی دس.

۶- نه گهر که م دسلات بوید له و درانور ورگکردن مناله گد له و هر چه و مردم،

نه وه دویر به له بردن مناله گد نه را بازار یا شوونیک گشتی تا و دختیگ نارامه و بووگ. ۷- نه وه ک مایه ی نه هه میه ت داینه، نه وه سه ک له و سعاعته هس که ید مناله گه و ورگ گریگه ی، و هر چه نه وه ک دس بکه یگه گریستن مه یلی و دره و لای چشتیگ مه لکیش بکیش و هک رسمیک کاریکاتیر یا وازیگ یا چشتیگ ک و دپی بیه له تیه یگ.

له کووتابیش نه وه له هویرد بووگ ک خال گرنگ یا موهم نه وه سه ته نیا یه ک جار به سه نه را نه وه ک هووکاره ی منال بکه یم له و دخت هاوار کردن و داواکردن چشتیگ یه کسه ر داواکاریه لیلیان باریمنه جی، چوینکه نه گهر هات و له و دخت په لپگردنی جی و جی داواکاریه لیلیان کریا، دی و درده وام بووگ له بان نه و رهفتاره.

ورگکردن منال و چاره سهره گهی

کول سوو

بار دهروینی منال له زگ دایگ

کازم زرار

مهرمان فرهڼگ له خو هیانا منال له ناو زگ دایگ ته نیا قهریگ خانه س، یا دروسکریاگیگه له فوناغ گه شه کردن و دس وه هو یچ نیه که یگ و نیه تو یه نیگ کاریگه ی بیاشتو وگ و دل جهان دهیشتا، و دلی له راسی ئی نه را ی چوینه یله غه لته ن و له ی با و ته وه له لایه ن با حسه یله وه چه نه ها شیه و و کردن نه نجام دریا گه و نسپات نه وه ک دروور و ژیان خیزان و بار دهروینی و لاشه یی دایگ کار که یگه بان منال له ناو زگی له روی لاشه یی و دهروینی وه. نه را راسی ئی با و ته یسه وه به لگه ی نه وه ک یه کم جموجویل منال نیشانه ی کار دانه وه ی لاشه یی دایگ و دهروره یه ک له مانگ (۱۶ تا ۲۰) دس و دپی که یگ له سهره تای زگپری و دایگ تو یه نیگ مه زنه یی منال خوی بکه یگ ک نایا منال دیریگ یا نه یریگ؟ یه ییش دایگ هس و دپی که یگ، چوینکه مناله گه ی جموجویل که یگ و په نجه ی خوی مزیگ. بیجگه نه وه ییش منال تو یه نیگ دهنگ بز نه فیک، له ۱۸ مانگ عمری جویر نه وه ک به حسه یل نسپاتی کردن و دختیگ منال دهنگ دایگی ژنه فیک کوتان دلی یه و ا شه و بووگ، یه ییش معنای نه وه سه ک دهنگه که ناسیگ و دنلیا بووگ، و دل نه وه ییشا و دختی قاله قال و مرافه یگ ژنه فیک کوتان دلی گور جترو بووگ.

نه وه ک له یرا گرنگ یا موهمه نشاره ت و دپی بکریه یگ، نه ویش نه وه سه ک منال کاریگه ر بووگ و ده و بار دهروینی دایگه ک له ناوی ژیه یگ، له و هر نه وه دوچار و گرفتار دایگ وه فشار دهروینی و گوزهر کردنی وه هه لو یسته یل ناخو ه و نارده ته یه وه گشت نه یانه کار که نه بان لاشه یی دایگ و بوونه سه به ب نه وه ک هورمون جیواز بووگ نه را ناو خوین منال، ک فشار خوین مناله گه به رزه و بووگ و کوتان دلی زیای بکه یگ، یه ییش کار دانه وه ی خراویگ دیریگ له بان لایه ن ته ندروسی و دهروینی نه و مناله، هه ر له و هر نه وه ییش شاره زایه یل له ی مه یدانه وه باس نه وه کهن ک نه و دالگه یله دله را و ه کییان فره س زیاتر نه گهر نه وه دیرن مناله یلیان له شوون له دایگ بوین تو ییش کیشه ی دهروینی و ژان فره یگ بوون. و هک دله را و ه کی و شیویان له خه فتن و جموجویل و گریستن فره یگ و هووکاره بوین دایگ و دمه ا دی بیهووشکر ک و ه شیوه ی خراویگ کار که یگه بان لاشه و دهروین دایگ و مناله گه ی ناو زگی، چوینکه و ده سه به ب دایگ خوار دنی که مه و بووگ و فشار خوینی چووگه بان و تو ییش کیشه یی دهروینی جوورا و جوور تیه یگ، یه ییش یه کراس کاریگه ی خرا و دیریگ له مناله گه، له و هر نه وه با یه سه ژن زگپر نا گدار خوی بووگ له ته ندروسی لاشه یی و دهروینی وه، چوینکه هه ر زه رده یگ بره سیگه دایگ مناله گه ییش و دپی زه رده مهن بووگ.

نه‌گهر ئایم له بان زهوی نه‌مینی

چرد نازل

شاید نه‌لاجه‌ویدان وهی ناوونیشانه بایک؛ بهس نه‌گهر ئایم له بان زهوی نه‌مینی چه‌روی ده‌یک وچه بووگ؟ ئایا قه‌د هویر له‌وه گردیده‌سه‌و ک نه‌و ؟وتل ئاوه ک له‌ ماوه‌ی ده‌چرکه‌یا ده‌قیقه خوه‌یده‌ی و فیه‌ی ده‌ی تا ماوه‌ی نزیکه‌ی ده‌ ملیون سال مینیکه‌ی؟ چوین ماده‌ی لیک جوور شیشه و پلاستیک و ماده‌ی ده‌سکرده

شاره‌ گه‌ورا و قه‌ره‌بالخه‌گان جوور نیویورک و جاکارتا و توکیو؛ وه‌رجله نه‌وه‌گ ئایم له‌ تیان نیشته‌جا بووگ ته‌نیا دارسان و پر بوین له‌گیا و گول و خاشاک و بالنده و شانه‌یل عه‌سه‌ل و گیانداره‌یلتر؛ وه‌لی هه‌ر وه‌ل ره‌سین ئایم دارسانه‌گان لاوریان و زه‌ویه‌گان ته‌خت گریان و بناه‌یل گه‌ورا له‌تیان دروس کریا و شه‌قامه‌یلیان وه‌قیر و چه‌مه‌توو داپوشریا؛ وه‌ جووریک ک دی خاک توانای هه‌ناسه‌دان و دواره زینگه‌وکردن گژ و گیای نه‌مه‌ن. له‌ لایه‌ن زینگه‌یه‌وه شاره‌ گه‌وراگان بوینه ناوچه‌یل مردگ ک توانای نه‌وه‌یان نه‌مه‌ن خوه‌راک مه‌ردمه‌گی خوه‌یان ته‌ئمین بکه‌ن؛ هه‌میش نه‌و شاره‌یله بوینه

کارگه‌یل گه‌ورای به‌ره‌م هاوردن زه‌هه‌ر کیمیاویه‌گان و نه‌و پاشمه‌نه‌یله ک وه‌ هویح جووریک شه‌وه‌یه‌ون و جوور خوه‌یان مینیکه‌یان و وه‌ی جووره دی نه‌گژ و گیا و نه‌بش بالنده و شانه‌ی زه‌رده‌واله‌گان نه‌را دروس کردن عه‌سه‌ل توانای زیان له‌ تیان نه‌مه‌ن؛ ئی حالته له‌ گیانداره‌یلتر بان زه‌وی بیجگه ئایم روی نیه‌یک؛ چوینکه ئه‌وان گونجانه وه‌ل زینگه‌ی خوه‌یان و جه‌سه و پاشمه‌نه‌ی نه‌ندامه‌یل له‌ شیان له زه‌وی شه‌و بووگ و بووگه په‌ین ک خوراک گژ و گیاس و زه‌ویش پرپیت که‌یک. زانا (ئالین ویزمان) ک پسیور یا شاره‌زا له کاروبار زینگه‌س پاره‌که کتاویگ بلاوه‌و کرد وه ناو (جه‌هان وه‌بی ئیمه) له‌ی

کتاوه‌ گریمانه‌ی نه‌وه دانریاگه نه‌گهر ئایم کوتوپر له بان زه‌وی نه‌مینی چه‌تیه‌یکه سه‌ر زه‌وی؛ نه‌گهر وه شه‌وه‌ی کوتوپر ئایم له بان زه‌وی نه‌مینی هه‌ر وه‌و جووره‌گ دانهر کتاوه‌گه ئویشیک زه‌وی سروشته‌گی یا ته‌یعه‌ته‌گی نه‌رای ته‌یه‌گه‌و؛ نه‌را نمونه هه‌ر ته‌نیا له‌ دویای چه‌ن رووزیک له‌نه‌مان مه‌ردم شار نیویورک؛ ترومه‌یل ده‌رکردن ئاوه‌کارگه‌فن و تونله‌یل مترو پره‌و بوون له‌ ئاوه‌ ماسی؛ شه‌قام یا شارعه‌یل قیر و چه‌مه‌توووه‌گانیان شق به‌ن و گژ و گیا له‌و شه‌قه‌یله سه‌رتیه‌رنه ده‌بشت؛ له‌ ماوه‌ی بیس سال بریک له‌و گیایه‌یله بوونه دار و تیکه چه‌مه‌توووه‌گان شکن و وه‌و جووره رویوه‌ریگ فراوان نه‌را دروس کردن و

که‌شه‌کردن گژ و گیا ته‌یه‌گه‌دی. هه‌میش له‌ شوین نه‌مه‌نن ئایمه‌یل؛ ناو بازار و کوچه‌یل شاره‌یل پر بوون له‌ ئاوه‌یل جیاجیا و دواره ده‌س که‌نه‌زاوژی وه‌ره‌وه بوون؛ و له‌ نه‌نجام واران وارین و له‌ کارگه‌فتن ئاوه‌رووه‌گان یا مه‌جاری؛ خه‌رگه‌یل په‌نه‌مه‌ن و به‌نوا ی بنایه به‌رزه‌گان شاره‌یل شق به‌ن و له‌ ماوه‌ی سه‌د سال رمبه‌ن؛ ئمجا وه‌ی جووره له‌ شوین نزیکه‌ی ۵۰۰ سال شار نیویورک چووگه نه‌را جاخ جارن و سروشته‌گی خوه‌ی و بیجگه له‌ تیکه شیشه و پلاستیک هوپچتر نه‌مینی وه‌لی نه‌و شیشه و پلاستیکه‌یله تا ملیونان سال هه‌ر نه‌مینه‌وه.

هه‌وکار و چاره‌سه‌ریه‌یل گویرانکاری که‌ش و هه‌وا

شووان به‌رزنجی

نمروو گویرانکاریه‌یل که‌ش وه‌هوا کیشه‌یک راسه‌قینه‌س و سالانه بووگه سه‌به‌ب له‌ناوچگن ۱۵۰ هه‌زار که‌س. نه‌گهر بایگ و ئی باروو‌دعه له‌یوا بووگ تا سال ۲۰۵۰، نه‌وه ۲۰٪ گیانله‌وه‌ر و زوورم وشکانیه‌یل له‌ناو چن. نه‌یه بیجگه نه‌وه ک گویرانکاریه‌یل که‌ش و هه‌وا وه‌ ملیونه‌ها دۆلار زه‌رد ره‌سنیکه پیشه‌سازی و کشتوکالی. گویرانکاری که‌ش و هه‌وا پیکهاتگه له‌ تیکه‌لبوین یا دروسبوین کیشه له‌ باروو‌دعه که‌ش وه‌هوا ئاسایی له‌ گه‌رمی و شه‌وه‌ی واو واران. وه‌ختیگیش قسه له‌ باوه‌ت گویرانکاری که‌ش وه‌هوا که‌یم وه‌ تایه‌ته‌ی که‌ش وه‌هوا‌ی گووشه‌ی زه‌وی زانیمن ک بووگه سه‌به‌ب کاریگه‌ری نه‌را بان سستم زیان سروشتی. ئمجا گویرانکاری که‌ش وه‌هوا له‌نه‌نجام به‌رزه‌ویوین چالاکیه‌یل ئاده‌میزاد دروس بووگ، ک بووگه سه‌به‌ب ره‌سانن غاز گه‌رم نه‌را وه‌رگ ده‌بشت (غلاف خارج) که‌ش. ئمجا چه‌نیگ کومه‌لگای ئنسانی وه‌ره‌و پیکه‌فتن زیاتر چووگ، شه‌وه‌ی زیان سه‌ختره‌و بووگ وه سه‌به‌ب پشتبه‌سانن زیاتر وه (وزه) و به‌رزه‌ویوین داواکاریش نه‌را وزه ک وه‌ معنای سزانن زیاتر (نه‌فت، گاز، زوخال) وه‌ یه‌یش زیاتر غازه‌یل به‌رزه‌و بوون نه‌را په‌رده‌ی گووشه‌ی زه‌وی و گه‌رمبوینی، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش له‌ گشت وه‌ختیگ زیاتر نیسه گه‌رمیه‌گه زیاتر بویه و زیاتر مایه‌ی دلهره‌وه‌کیه نه‌را ئاده‌میزاد و گیانله‌وه‌ریل تر بان گووشه‌ی زه‌وی. گویرانکاری که‌ش وه‌هوا شه‌یریگ مه‌ترسی گه‌ورا له‌شوون خوه‌ی هیلگه‌ جی نه‌را بان زینگه‌و مه‌یدان کومه‌لایه‌تی و نابووری وه‌ک. ۱- له‌ده‌سداین گوومه‌یل ئاوه‌ خواردن: له‌ په‌نجا سال ئاینده شماری نه‌و که‌سه‌یله ک وه‌ده‌س که‌مئاویه‌وه نالئن له‌ په‌نج ملیار په‌ریگه‌وه نه‌را هه‌بشت ملیار که‌س.

۲- که‌مه‌ویوین به‌ره‌م کشتوکالی: وه سه‌به‌ب خراوی که‌ش و هه‌واو که‌می واران و وشکه‌سالیه‌وه، به‌ره‌مه‌یل کشتوکالی وه‌ره‌و که‌می چووگ، وه یه‌یش خوه‌راک که‌مه‌و بووگ. ۳- نه‌خوه‌شی و کاره‌سات: وه سه‌به‌ب به‌رزه‌ویوین په‌لی گه‌رمی، نه‌خوه‌شی و مه‌ل و مووری په‌خسه‌و بووگ، له‌و نه‌خوه‌شیه‌یلیشه وه‌ک مه‌لاریا و چه‌نه‌ها نه‌خوه‌شی تر جیواز بویه ک نیسه وه‌ناشکرا دیاره. ۴- به‌رزه‌ویوین ئاست ده‌ریا: ئی حالته بووگه سه‌به‌ب مه‌ترسی نه‌را بان ئاده‌میزاد و گه‌رمبوین گووشه‌ی زه‌وی بووگه سه‌به‌ب که‌مه‌ویوین ئاوه‌یل و تاویانه‌وه‌ی یه‌خ له‌و شوونه‌یله یه‌خبه‌نانه. ئمجا ئی به‌رزه‌ویوینیشه بووگه هه‌ره‌شه‌یگ مه‌ترسیدار نه‌را کومه‌لگایه‌یل نیشته‌جی شوونه‌یل کشتوکالی، وه‌ل نه‌وه‌یشا وه سه‌به‌ب لافاوه‌یل و گه‌رده‌لویلانیشه‌وه وه هه‌مان شه‌وه کاره‌سات گه‌ورا وه سه‌به‌ب که‌ش وه‌هواوه په‌یا بووگ. فره له‌و مه‌ترسیه‌یله وه‌سه‌به‌ب گویرانکاری که‌ش و هه‌واوه دروس بوینه، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش ئنسانیه‌ت که‌فتگه‌سه وه‌رده‌م مه‌ترسی گه‌ورای زینگه‌و چه‌نه‌ها مه‌ترسیه‌یل تریش وه سه‌به‌ب چالاکیه‌یل مه‌ترسیدار ئاده‌میزاده‌وه بوونه سه‌به‌ب زیایبوین قه‌واره‌ی گویرانکاری که‌ش وه‌هوا ک دویاخه زه‌رد ره‌سنیکه په‌رده‌یل هه‌واو ده‌بشت. ئمجا یه‌کیگ له‌و لایه‌نه‌یله ک بووگه سه‌به‌ب شووانن که‌ش و هه‌وا پیکهاتگه له‌ سزانن نه‌فت و غاز و زوخال، چوینکه نه‌و سه‌رچه‌ویله هه‌وکارن نه‌را ده‌رخستن غاز گه‌رم و مه‌ترسیدار ک له نه‌نجام دیارده‌یگ دروس که‌یک ک نه‌ویش (دیاردی په‌نگه‌وه‌خواردن گه‌رمی)ه.

وهختی هاوسه نگیه گه له نگ بوود

ماجد سوپره مهیرا

نهرای چاورهش

نهمین رهحیمه نژاد

دل له وهرواسه خیانده شهو نیه کامی تا وهسوو
ها له شووند دهیریهو نهو م نیه سازی تا وهسوو
بی تلهو کهر دل له کهم مهیلی دلد سهر ناسه وهر
شهو نیه کهی مه نزل نهو گووشه و کناری تا وهسوو
نه بز قه نیم دل وهگهرمی یه ی تماشایگد به ساس
ها له تهو تاوهی چه ویلد شهو نیه ناسی تا وهسوو
چهو له ماوای نه من شهو نهو یه که نیه نیشی یه ی درهنگ
ها له وریای خهو تن و خهفتن نیه زانی تا وهسوو
پرزه پرزه لیومه و چهو خوو له دهونه تی سهر د
بخز واران گرتیه و یه ی نم نیه واری تا وهسوو
خهو حکایهت له خیال ههر نگاری که ی د دل
بی نگار خوهی له کهس نه زرهت نیه خوازی تا وهسوو

خونه وارمیل نه زیز
له وهختیگ نیمه باس له کار حکومت و لایه نهیل دهسلاتدار
کهیمین، ههرچی کار چهپی چهواشه و کیشه و گیر و گرفتگی له
مهیدان سیاسی و کوومه لایه تی روی دهی، کهیمنه ی مل نی لایه نه یله،
بایه سه نهو دیش له هویرمانه و نه چوود ک نهی هاوسه نگی یا معاده له
پیکهاتیه له دو لایه ن سهره کی ک نه یاکه یان تهواکه ر نهواکه یانه،
لایه ن په کم سهره کی لهی هاوسه نگیه خود هاوولایه ییل و تاکه که سه ییل
ناو کوومه لگاس ک بایه ته ودرجله و دگ داوای هه ق رهوای خود یان له
لایه ن دویم سهره کی بکه ن ک حکومت و لایه نه ییل دهسلاتدار ه،
بایه ته نهرک سهرشان خودیا وهرانوهر کوومه لگا و نیشتمان خود یان
جیوه جی بکه ن... چوینکه وهبی هاوکاری ههر دوگ لا و قوربانی
داین و رهنج کیشان شه کهت و مانی بوین گشت لایگ نیه تهویه نیمین
کوومه لگای بتهو و پیشکه هفتگیگ دروس بکهیمین و ههر له قیگی لهی
هاوسه نگیه کارسات گه ورایگ له ل که فیکه وه، وهتایه تی له وهخت
ههردهشی دهره کی و ته حه دایه ییل ناوخوهی یا داخلی و قهیرانه ییل
سیاسی و نابووری و کوومه لایه تی.

وهک زانین ک نیمه نهر رووشنه وکردن زیاتر ههر باوختیگ لهو
باوته یله ک لهی ستوینه باسی کهیمین په نا بهیمنه که له پوور و
فولکلور کوردی خوه مان ک هو یج که مته ر خه مییگ لهی باوته نیشان
نه یایه و همیشه وه قسه ی نه سته ق و په ند پر معناو وه سهر هاته ییل
تام وخوا ی گشت مه سه له یگ که ی د و لهی باوته یله ک نی جاره
مانیشه یه ی وه سهر هات جوانیگ خریاسه روی لهی را پوخته یگی
نهرادان نویستیمین:

له یه ی مه مله کهت بو یجگی سالی له ساله ییل قات و قری و گرانی و
ورسگی که فته ناو مهردم، پاتشای نهو شاره یه ی داواکاری نه لاجه وویگ
له مهردم شاره گه کرد له هه ولد اینیگ نهر روی وه روی بوین مه ترسی
و خه تهر ناکی قات و قری و ورسگی .. وته بییان : من یه ی قه زان
گه ورایگ نه مه ناو راس مهیدان سهره کی شاره گه و بایه سه نیو دیش
ههر یه کی له مهردم مه مله که ته گه، له زن و له پیاو ، په رداخیگ
دوو بخه یینه ناوی، وه مهر جیگ لهو وهخته په رداخ دووه گه
خه یینه ناو قه زانه گه هو یچ کامدان نهواکه ی تر نهوینی،
مهردم شاریش وه ته عجل تاو ههر که سی له لای خودیه و
وه تاریکی شهو بی نه وهک که سی بوینده ی نه وهگ له ناو
په رداخه گه ی بوی خسته ی ناو قه زانه گه...

شهوه کی پاتشا و یاوهر دیلی و دار و دهسه ی هاتن وهره و لای
قه زانه گه و وهختی بانی لاوردن نوورستن قه زانه گه پره له ناو ..
نهو وهخته زانستن ک مهردم شاره گه نه یاکه پشت وه نهواکه به ساگه
و ههر که سی له دل خوهیه و هتگه بیلا من په رداخی ناو بکه مه ناو
نی قه زان گه وری دووه ، خوو وه پییه و دیار نیه و له تی گوم بوود
، و له ناکاما دهر چوی ک گشتیان وه هه مان شیوه هویره و کردنه
و بهرزه وندی شه خسی خود یان خسته سه نوای بهرزه وندی
کوومه لگا و له ناکامیسا مهردم قه ریگیان له ورسگی مردن...

